

Uchwała Nr
Rady Miejskiej w Nowej Rudzie
z dnia ... września 2012 r.

**w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej
na lata 2013-2020**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity z 2001 r. Dz. U. Nr 142, poz. 1591 z 2002 r., Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271, Nr 214, poz. 1806 z 2003 r., Nr 80, poz. 717, Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Dz. U. Nr 102, poz. 1055, Dz. U. Nr 116, poz. 1203, z 2005 r. Dz. U. Nr 172, poz. 1441, Dz. U. Nr 175, poz. 1457 z 2006 r., Dz. U. Nr 17, poz. 128, Dz. U. Nr 181, poz. 1337, z 2007 r. Nr 48, poz. 327, Nr 138, poz. 974, Nr 173, poz. 1218, z 2008 r. Nr 180, poz. 1111, Nr 233, poz. 1458, z 2009 r. Dz. U. Nr 52, poz. 420, Dz. U. Nr 157, poz. 1241, z 2010 r. Dz. U. Nr 28, poz. 142, poz. 146, Dz. U. Nr 40, poz. 230, Nr 106, poz. 675 z 2011 r. Dz. U. Nr 21, poz. 113, Dz. U. Nr 117, poz. 679, Nr 134, poz. 777, Nr 149, poz. 887, Nr 217, poz. 1281 z 2012 r. Poz 567) Rada Miejska w Nowej Rudzie u c h w a ł a:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji Strategię Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej na lata 2013-2020, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały w zakresie dotyczącym Gminy Miejskiej Nowa Ruda powierza się Burmistrzowi Miasta Nowa Ruda.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

UZASADNIENIE
Uchwała
Rady Miejskiej Nowa Ruda
z dnia ... września 2012 r.

**w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej
na lata 2013-2020**

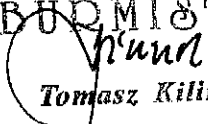
Dokument Strategia Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej na lata 2013-2020 obejmuje syntetyczną diagnozę Aglomeracji jako miejskiego obszaru funkcjonalnego, bilans strategiczny w kategoriach sił i słabości oraz szans i zagrożeń wraz z analizą SWOT, a także rozstrzygnięcia strategiczne.

Opracowanie obejmuje koncepcję funkcjonowania Aglomeracji Wałbrzyskiej, wizję, priorytety strategii, cele strategiczne, kierunki i działania oraz listę przedsięwzięć strategicznych i wspierających, w tym w ujęciu zintegrowanych inwestycji terytorialnych. Ponadto, określa spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej w relacji do dokumentów planujących rozwój: Polski i Europy, województwa dolnośląskiego, powiatu wałbrzyskiego, gmin wchodzących w skład Aglomeracji, w tym Miasta Nowa Ruda w perspektywie do 2020 roku. W dokumencie Strategii zawarto również założenia dotyczące procesu jej wdrażania oraz ustalenia w zakresie monitoringu i ewaluacji. Strategia Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej jest efektem prac wielopodmiotowych, na które złożyły się: wizyty studialne i wywiady strukturyzowane w każdej z gmin Aglomeracji, badania statystyczno-analityczne, spotkania robocze z inicjatorami powołania Aglomeracji Wałbrzyskiej oraz opinie zebrane podczas spotkań warsztatowych z udziałem przedstawicieli: władz poszczególnych gmin Aglomeracji, organizacji pozarządowych, środowisk gospodarczych, instytucji edukacyjnych i kulturalnych. Opracowany dokument strategiczny wymagać będzie okresowych aktualizacji ze względu na zachodzące przemiany społeczne i gospodarcze, które w znacznym stopniu określają realne możliwości realizacji określonych w strategii kierunków rozwoju i jej celów strategicznych. Monitorowanie przebiegu rozwoju społeczno-gospodarczego jest procesem ciągłym. Podjęcie uchwały jest uzasadnione.

Sporządził: *Przemysław Herter*

Naczelnik Wydziału Rozwoju

Przemysław Herter

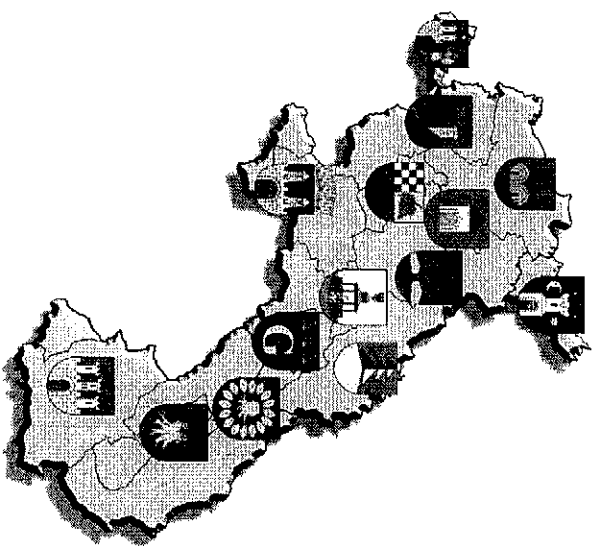
BUDMISTRZ

Tomasz Kiliński

Zatwierdził merytorycznie:

Zatwierdził pod względem zgodności z prawem:

RADCA PRAWNY

mgr Krzysztof Michajak
WA/WB-476

Strategia rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej na lata 2013-2020

Załącznik do uchwały nr Załącznik do
uchwały
Sejmiku Aglomeracji Wałbrzyskiej
z dnia 14 września 2012 r.

5 września 2012

Spis treści	
I. Wprowadzenie	4
II. Uwarunkowania prawne tworzenia Aglomeracji Wałbrzyskiej	5
1. Położenie, powierzchnia, mieszkańcy	6
2. Edukacja i nauka	7
3. Kultura	9
4. Turystyka	12
5. Sport i rekreacja	14
6. Mieszkalnictwo	17
7. Aktywność społeczna	17
8. Gospodarka	18
9. Środowisko	23
10. Infrastruktura	25
11. Tereny i obiekty poprzemysłowe	27
12. Atrakcyjność gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej	28
1. Społeczne – siły, słabości, szanse, zagrożenia, analiza SWOT	30
2. Gospodarcze – siły, słabości, szanse, zagrożenia, analiza SWOT	32
3. Środowiskowo-infrastrukturalne – siły, słabości, szanse, zagrożenia, analiza SWOT	34
V. Rozstrzygnięcia strategiczne dla Aglomeracji Wałbrzyskiej	38
1. Koncepcja funkcjonowania Aglomeracji Wałbrzyskiej	38
2. Wyzwania strategiczne	41
3. Wizja	43
4. Priorytety strategiczne	45
5. Cele strategiczne, kierunki i działania	47
6. Przedsięwzięcia strategiczne i wspierające oraz instytucje koordynujące	53
VI. Przedsięwzięcia strategiczne w konwencji zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ITI) = dostępność funduszy UE	62
VII. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej	63
1. Spójność z dokumentami planującymi rozwój Polski i Europy	63
2. Spójność z Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego	67
3. Spójność z dokumentami planującymi rozwój Powiatu Wałbrzyskiego	67
4. Spójność z dokumentami planującymi rozwój gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej	68
VIII. Założenia do procesu wdrażania Strategii rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej	78
IX. Monitoring i ewaluacja. Ścieżki rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej	80

Załączniki.....	84
Małeczka SWOT.....	84
Uczestniczy prac nad Strategią.....	87
Zespół ekspercki.....	89
Formularz wywiadów strukturyzowanych.....	90
Wykorzystane materiały.....	92
Spis rysunków.....	94
Spis tabel.....	94

I. Wprowadzenie

Strategia rozwoju jednostki terytorialnej jest dokumentem definiującym jej najważniejsze przedsięwzięcia społeczne, gospodarcze i środowiskowe, w tym zawiera kierunki alokacji zasobów, które w możliwie najlepszy sposób powinny przyczynić się do realizacji pożądanej wizji rozwoju. Jej tworzenie w nowych realiach funkcjonowania Aglomeracji Wałbrzyskiej nabiera szczególnego znaczenia, wobec konieczności dokonania istotnych zmian jej cech, które w kilku obszarach problemowych stały się znaczącymi słabościami, skutecznie hamującymi pojawiające się inicjatywy rozwojowe. Moment określania zapisów Strategii wyznaczyło także zastąpienie szczególnych szans w regionalnymi i krajowymi odczynami, związanych z nowymi instrumentami integracji europejskiej oraz korzystnym klimatem politycznym. Taką szansę stanowi niewątpliwie nowe w polskich warunkach podejście do prowadzenia polityki miejskiej z poziomu centralnego, zgodnie z którym Aglomeracja Wałbrzyska jako miejski obszar funkcjonalny może stać się ważnym beneficjentem środków unijnych przewidzianych na wsparcie obszarów zurbanizowanych¹.

Przyszłość Aglomeracji Wałbrzyskiej podlega kształtowaniu poprzez działania tworzących ją gmin, a polityczne deklaracje integracyjne wymagają praktycznego potwierdzenia i wdrożenia. Rozstrzygnięcia zawarte w Strategii mają na celu określenie listy najsukcesyjniejszych przedsięwzięć rozwojowych, które powinny pomóc poprawić jej aktualny wizerunek. Wśród nich szczególne znaczenie mają decyzje dotyczące sposobów rozwiązywania problemów społecznych i gospodarczych, które warunkują demograficzne przetrwanie Aglomeracji. Użytkownicy jej obszaru wymagają od władz stworzenia nowych atrakcyjnych warunków działalności. Dotyczy to zarówno kształtowania środowisk zamieszkania czy lokalizacji ofert turystycznych, jak i miejsc podejmowania działalności gospodarczych. Ambicją liderów rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej jest, aby w procesie dokonywania pozytywnych zmian, jakie zachodzą w województwie dolnośląskim, znaleźć swoje iwałe miejsce. Rozwojowych przedsięwzięć strategicznych i wspierających, w tym w ujęciu zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ITI). Ponadto, konkretyzacja zapropionowanych zapisów strategicznych następuje poprzez określenie spójności Strategii rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej w relacji do dokumentów planujących rozwój: Polski i Europy, województwa dolnośląskiego, powiatu wałbrzyskiego, gmin wchodzących w skład Aglomeracji (w perspektywie do 2020 roku). W dokumencie Strategii zawarto również założenia dotyczące procesu jej wdrażania oraz ustalenia w zakresie monitoringu i ewaluacji. Strategia rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej jest efektem prac wielopodmiotowych, na które złożyły się: wizyty studialne i wywiady strukturyzowane w każdej z gmin Aglomeracji, badania statystyczno-analityczne, spotkania robocze z instytutami powołanymi Aglomeracji Wałbrzyskiej oraz opinie zebrane podczas dwóch spotkań warsztatowych (2.07.2012 i 6.08.2012) z udziałem przedstawicieli: władz poszczególnych gmin Aglomeracji, organizacji pozarządowych, biznesu, instytucji edukacyjnych i kulturalnych.

Prezentowany dokument Strategii rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej na lata 2013-2020 obejmuje syntetyczną, diagnozę Aglomeracji jako miejsciego obszaru funkcjonalnego, bilans strategiczny w kategoriach sił i słabości oraz szans i zagrożeń wraz z analizą SWOT, a także rozstrzygnięcia strategiczne. Na ostatnią ze wskazanych kategorii składają się: koncepcja funkcjonowania Aglomeracji Wałbrzyskiej, wizja, priorytety strategii, cele strategiczne, kierunki i działania oraz lista przedsięwzięć strategicznych i wspierających, w tym w ujęciu zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ITI). Ponadto, konkretyzacja zapropionowanych zapisów strategicznych następuje poprzez określenie spójności Strategii rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej w relacji do dokumentów planujących rozwój: Polski i Europy, województwa dolnośląskiego, powiatu wałbrzyskiego, gmin wchodzących w skład Aglomeracji (w perspektywie do 2020 roku). W dokumencie Strategii zawarto również założenia dotyczące procesu jej wdrażania oraz ustalenia w zakresie monitoringu i ewaluacji. Strategia rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej jest efektem prac wielopodmiotowych, na które złożyły się: wizyty studialne i wywiady strukturyzowane w każdej z gmin Aglomeracji, badania statystyczno-analityczne, spotkania robocze z instytutami powołanymi Aglomeracji Wałbrzyskiej oraz opinie zebrane podczas dwóch spotkań warsztatowych (2.07.2012 i 6.08.2012) z udziałem przedstawicieli: władz poszczególnych gmin Aglomeracji, organizacji pozarządowych, biznesu, instytucji edukacyjnych i kulturalnych.

¹ Szczegółowe ustalenia w zakresie spójności zapisów Strategii rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej z dokumentami planującymi rozwój Polski w okresie 2014-2020 zawarto w części VII, pkt 1 dokumentu.

II. Uwarunkowania prawne tworzenia Aglomeracji Wałbrzyskiej

Formalna podstawa opracowania dokumentu Strategii rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej na lata 2013-2020 są zapisy Deklaracji Aglomeracji Wałbrzyskiej przyjęte 4 kwietnia 2012 r. przez przedstawicieli 14 gmin (Boguszów-Góra, Czarny Bór, Głuszyca, Jedlina-Zdrój, Kamienna Góra, Mieszczowice, Nowa Ruda, gw. Nowa Ruda, Radków, Szczawno-Zdrój, Świradów, Szwedzice, Wałm i Wałbrzych), odnoszące się do konieczności opracowanie strategicznego dokumentu planistycznego. Strategia rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej zgodnie z postanowieniami Deklaracji Aglomeracji Wałbrzyskiej określa w sposób zintegrowany kluczowe priorytety i cele strategiczne, respektując zasady partnerstwa i zrównoważonego rozwoju tego miejskiego obszaru funkcjonalnego województwa dolnośląskiego, delimituje podstawowe założenia dla przyszłego Programu Operacyjnego Aglomeracji Wałbrzyskiej.

Wdrożenie zapisów Strategii rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej wymaga podjęcia przez sygnatariuszy Deklaracji Aglomeracji Wałbrzyskiej działań formalno-prawnych związanych z utworzeniem podmiotu ich reprezentującego. W obecnych uwarunkowaniach prawnych nie istnieją stosowne regulacje ukierunkowane wprost na tworzenie organizacji samorządu terytorialnego w układzie metropolitalnym, aglomeracyjnym, czy też miejskim obszarze funkcjonalnym, do którego zalicza się Aglomeracja Wałbrzyska. Doświadczenia innych jednostek samorządu terytorialnego w Polsce, w których podjęto podobne inicjatywy integracyjne na poziomie aglomeracyjnym, wskazują na trzy zasadnicze formy rozwiązań organizacyjno-prawnych w tej dziedzinie.

Pierwsza z form, tj. stowarzyszenie pełni głównie funkcję planistyczną (tj. inicjująca, doradcza, koordynująca, ewaluacyjna) - jak przykładowo Stowarzyszenie Metropolia Poznań. Do realizacji dużych przedsięwzięć z jej inicjatywą powoływane są odrębne podmioty - spółki celowe. Za powołaniem stowarzyszenia przemawiają argumenty związane z względnie nieskomplikowaną procedurą utworzenia i relatywnie niewielkimi kosztami. Organizacja wynikająca z tej formy prawnej wiąże się z niewielką zdolnością finansową i organizacyjną na rzecz realizacji większych przedsięwzięć, a także konieczność powoływania spółek celowych na rzecz realizacji szeroko zakrojonych projektów.

Druga z form, tj. związek międzygminny, powoływany na podstawie zapisów ustawy o samorządzie terytorialnym – jak przykładowo Górnośląski Związek Metropolitalny – Metropolia Silesia. Związek pełni zarówno funkcję planistyczną jak i realizacyjną. Posiada także duże zdolności organizacyjne i finansowe w zakresie przygotowania przedsięwzięć strategicznych (zarówno miejscowych, jak i twardych). Ograniczenia powołania związku metropolitalnego wiąże się z relatywnie wydłużonym procesem jego rejestracji.

Na rzecz rozwoju aglomeracji miejskich powoływane są także spółki kapitałowe jak w przypadku Agencji Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej, do których poszczególne gminy wnoszą udziały. Działalność spółki kapitałowej posiada charakter zarówno planistyczny, jak i realizacyjny. Przykładowo, Agencja Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej prowadzi zarówno projekty miejskie (promocyjne, zarządzania innowacjami, zarządzania w jednostkach samorządu terytorialnego, doskonalenia zarządców), jak i projekty twarde (inwestycyjne w zakresie wpiętrzenia przedsiębiorczości).

Należy podkreślić, iż każde z obecnie funkcjonujących rozwiązań prawnych ukierunkowane jest na tworzenie stałej platformy współpracy wielosektorowej na rzecz integracji danego obszaru aglomeracyjnego. Istotnym aspektem powołania podmiotów reprezentujących wspólne interesy samorządów lokalnych jest niezbędne wzmocnienie instytucjonalne dla tego rodzaju obszarów zurbanizowanych sprzyjające poprawie sprawności zarządzania w sektorze publicznym, skuteczniejszego pozyskiwania środków finansowych, tworzenia trwałych podstaw współpracy, partnerstwa. Wybór konkretnego rozwiązania powinien zostać poprzedzony szczegółową analizą prawną w kontekście zapisów programowych dla Aglomeracji Wałbrzyskiej proponowanych w niniejszym dokumencie.

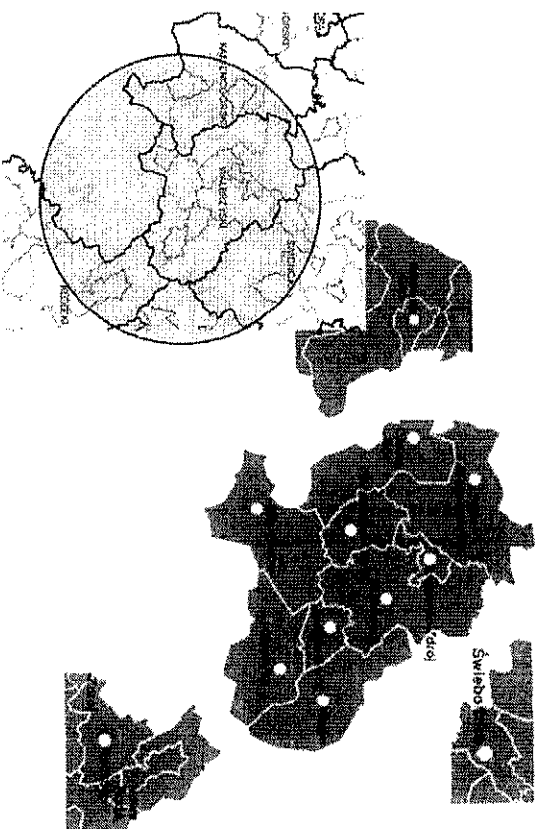
III. Syntetyczna diagnoza Aglomeracji Wałbrzyskiej

1. Położenie, powierzchnia, mieszkańcy

Aglomerację Wałbrzyską (AW) tworzy 14 gmin zlokalizowanych w południowej części województwa dolnośląskiego (WDL), które należą do 4 powiatów (wałbrzyskiego, kamiennogórskiego, świdnickiego oraz kłodzkiego). Część z gmin Aglomeracji graniczy bezpośrednio z Republiką Czeską (Mieszowice, Głuszyca, gw. Nowa Ruda oraz Radków). Większość obszaru AW zlokalizowana jest w terenie górskim, związanym z pasmami Sudetów Środkowych.

Pod względem powierzchni (880,06 km²) Aglomeracja Wałbrzyska stanowi 4,4% obszaru województwa dolnośląskiego. Około 30% powierzchni Aglomeracji stanowią obszary miejskie. Dla porównania tereny tego typu w województwie dolnośląskim stanowią 11%. Największe w Aglomeracji Wałbrzyskiej są gminy Radków i gw. Nowa Ruda, których łączna powierzchnia obejmuje obszar niemal 32% powierzchni Aglomeracji.

Rys. 1. Położenie gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej

Zródło: opracowanie własne z wykorzystaniem map Wojewódzkiego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej we Wrocławiu

Górski charakter obszaru w istotny sposób utrudnia wewnętrzną i zewnętrzną dostępność Aglomeracji Wałbrzyskiej powodując, że korytarze transportowe prowadzone są głównie dołami i niejednokrotnie stanowią jedyną połączenia pomiędzy poszczególnymi jednostkami terytorialnymi (np. połączenie drogowe: Nowa Ruda – Wałbrzych). Górzysty teren AW przegawia się także w odmienny niż przeciętna dla województwa dolnośląskiego sposobem jego zagospodarowania. Lasy stanowią ok. 36,6% powierzchni Aglomeracji (średnia dla województwa dolnośląskiego: 31,2%). Natomiast użytki rolne stanowią w przypadku Aglomeracji 37,9% jej powierzchni – przeciętnie w województwie dolnośląskim udział ten wynosi 59,9%.

Potencjał demograficzny Aglomeracji Wałbrzyskiej to 266 tys. (31.12.2010) co stanowi ok. 9% potencjału ludnościowego województwa dolnośląskiego. Liczba mieszkańców poszczególnych gmin Aglomeracji określa równocześnie ich rangę ludnościową, która dla poszczególnych jednostek terytorialnych AW jest następująca:

- miasta powyżej 100 tys. mieszkańców: Walbrzych, w polskiej typologii maści określany jako duży ponad 100-tyściany ośrodek miejski (120,2 tys. mieszkańców),
- miasta od 15 do 25 tys. mieszkańców: Nowa Ruda (23,5 tys. mieszkańców), Świebodzice (22,9 tys. mieszkańców), Kamienna Góra (ok. 20,4 tys. mieszkańców), Boguszków-Gorce (16,0 tys. mieszkańców),
- miasta od 5 do 10 tys. mieszkańców: Radków (9,2 tys. mieszkańców), Głuszyca (9,1 tys. mieszkańców), Mieroszów (7,5 tys. mieszkańców), Szczawno-Zdrój (5,6 tys. mieszkańców), Jedlina-Zdrój (5,0 tys. mieszkańców),
- gminy wiejskie: gw. Nowa Ruda (ok. 11,8 tys. mieszkańców), Walim (5,7 tys. mieszkańców), Czarny Bór (4,8 tys. mieszkańców), Stare Bogaczowice (4,2 tys. mieszkańców).

Szczególnie negatywną tendencją demograficzną w przypadku AW jest stały odpływ jej mieszkańców. W latach 2000 – 2010 AW opuściło ok. 20 tys. mieszkańców, co stanowiło ponad połowę (53%) spadku liczby mieszkańców województwa dolnośląskiego

Tab. 1. Potencjał ludnościowy Aglomeracji Walburskiej

Kategoria	2000	2010	2000=100	Zmiana
Ludność AW	288 212	268 653	93	-19 559
Ludność WOJ.DOLNOŚL. (WDL)	2 911 693	2 874 861	99	-36 832
UDZIAŁ AW / WDL	10%	9%	-	-53%

Zródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Równie niekorzystną tendencją demograficzną Aglomeracji Walburskiej jest szybki proces starzenia się tej społeczności. Wskaźnik starzenia się mieszkańców AW (liczba osób w wieku 65 lat i starszych) przybliżająca na 100 osób w wieku 0-14 lat) w 2010 roku wyniósł 118,3. Wskaźnik ten dla województwa dolnośląskiego kształtował się na względnie dobrym poziomie tj. 96,0, przy średniej UE-25 wynoszącej 95,0.

Potencjał ludnościowy AW osłabiany jest także przez ujemne saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych. W pierwszej dekadzie XXI wieku, saldo migracji wewnętrznych wyniosło średnio ok. 790 osób rocznie, zaś migracji zagranicznych średnio ok. 245 osób rocznie. Warto zaznaczyć, iż saldo migracji wewnętrznych w przypadku województwa dolnośląskiego jest dodatnie.

2. Edukacja i nauka

W gminach wchodzących w skład tworzącej się Aglomeracji Walburskiej funkcjonują szkoły podstawowe i gimnazjalne. W latach 2000-2010 zarówno liczba szkół podstawowych jak i uczęszczających do nich uczniów uległa zmniejszeniu, w tym liczba szkół zmniejszyła się z 90 do 67, natomiast liczba uczniów z 21,1 tys. do 12,8 tys. Nieco odmienną tendencją cechują się gimnazja. Ich liczba wzrosła z 49 w 2000 roku do 55 w 2010 roku. Liczba gimnazjalistów zmniejszyła się natomiast z 8,5 tys. do 8,2 tys. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne Aglomeracji Walburskiej cechuje w miarę wyrównany poziom nauczania oraz istniejącego zaplecza².

Niemniej wyniki nauczania szkół podstawowych i gimnazjalnych w skali województwa dolnośląskiego nie należą do najlepszych. Zgodnie z rankingiem gmin województwa dolnośląskiego odnośnym się do wyników uzyskanych przez uczniów ze sprawdzianu końcowego w szkole podstawowej najwyżej bo na 10 miejscu zostały sklasyfikowane Stare Bogaczowice. Dalsze miejsca zajęły: Kamienna Góra (39 miejsce), Czarny Bór (40 miejsce), Świebodzice (41 miejsce), gw. Nowa Ruda (42 miejsce), gm. Nowa Ruda (48 miejsce), Jedlina-Zdrój (51 miejsce), Walim (72 miejsce).

² Informacje zebrane na podstawie wywiadów przeprowadzonych w gminach Aglomeracji Walburskiej i wzyt. siudalnych.

³ Ranking gmin województwa dolnośląskiego wg wyników uzyskanych przez uczniów ze sprawdzianu końcowego w szkołach podstawowych w 2005 roku. Instytut Analiz Regionalnych, Maj 2008.

Mieroszów (80 miejsce), Walbrzych (113 miejsce), Szczawno-Zdrój (134 miejsce), Głuszyca (140 miejsce), Radków (141 miejsce), Boguszków-Gorce (156 miejsce). Ocenne poddano 169 gmin.⁴

Podobny ranking w odniesieniu do wyników uzyskanych przez uczniów z egzaminu gimnazjalnego w gminach województwa dolnośląskiego wskazuje, iż najwyższe miejsce wśród gmin Aglomeracji Walburskiej zajęły Stare Bogaczowice (14 miejsce). W dalszej kolejności znalazły się: Świebodzice (35 miejsce), Szczawno-Zdrój (48 miejsce), gm. Nowa Ruda (60 miejsce), Walbrzych (62 miejsce), Mieroszów (67 miejsce), Kamienna Góra (78 miejsce), Czarny Bór (102 miejsce), Boguszków-Gorce (102 miejsce), Walim (109 miejsce), gw. Nowa Ruda (110 miejsce), Jedlina-Zdrój (122 miejsce), Radków (134 miejsce), Głuszyca (161 miejsce).⁵ Identyfikując, jak w przypadku poprzedniego rankingu odnośnego się do wyników egzaminu końcowego w szkole podstawowej, ocenne poddano 169 gmin województwa dolnośląskiego.

Placówki edukacji podstawowej i gimnazjalnej stanowią niewątpliwie ośrodki centro twórcze w mniejszych gminach Aglomeracji Walburskiej takich jak Czarny Bór, Jedlina-Zdrój, Mieroszów, Stare Bogaczowice, Walim. Ich wyróżnieniem jest aktywność w zakresie organizacji wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, sportowych czy zajęć pozalekcyjnych (szczególnie w Głuszycy, gm. Nowa Ruda, gw. Nowa Ruda Gmina oraz w Radkowie i Starych Bogaczowicach), lub też dobra infrastruktura edukacyjno-sportowa (Boguszków-Gorce, Jedlina-Zdrój, Szczawno-Zdrój, Świebodzice, Walim).

Edukacja ponadgimnazjalna realizowana jest na terenie Aglomeracji Walburskiej w ramach 10 liceów profilowanych, 10 techników, 1 technikum dla dorosłych, 2 techników uzupełniających oraz 2 liceów profilowanych. Zdecydowana większość potencjału szkół ponadgimnazjalnych zlokalizowana jest w Walbrzychu. Za najlepsze liceum uznaje się II Liceum Ogólnokształcące im. Hugo Kołłątaja w Walbrzychu (12 miejsce w województwie dolnośląskim oraz w pierwszej setce szkół ogólnokształcących w Polsce). W latach 2000-2010 zmniejszyła się liczba uczniów liceów z 4,4 tys. do 3,2 tys. Wzrosła natomiast liczba uczniów techników z 2,4 tys. do 3,3 tys. Średnia zdawalność matur, mierzona jako iloraz liczby osób, które zdały maturę do liczby osób przystępujących do egzaminu dojrzałości w 2010 roku, kształtowała się na poziomie 71,2% i była zbliżona do średniej dla województwa dolnośląskiego (71,9%). Spadek liczby uczniów w liceach w latach 2000-2010 skutkowało istotnym zmniejszeniem się liczby osób, które zdały maturę. O ile w 2000 roku maturę pomyślnie zdało 1087 uczniów to w 2010 roku liczba ta kształtowała się na poziomie o ponad połowę niższym (i 457 uczniów).

W ramach Aglomeracji Walburskiej funkcjonują również szkoły zawodowe, które w okresie 2000-2010 przechodziły regres zarówno w zakresie liczby placówek jak i uczęszczających do nich uczniów (spadek liczby szkół z 16 do 9 placówek, spadek liczby uczniów z 3,2 tys. do 1,4 tys.).

Szkolnictwo wyższe w Aglomeracji Walburskiej realizowane jest przez Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny Politechniki Wrocławskiej w Walbrzychu, Państwowa Wyższa Szkoła Zarządzania im. Angelusa Silesiusa w Walbrzychu, Walburską Wyższą Szkołę Zarządzania i Przedsiębiorczości oraz Polsko-Czeską Wyższą Szkołę Biznesu i Sportu „Collegium Glaciensis” w gm. Nowa Ruda. Pierwsza z placówek oferuje studia wyższe I stopnia na kierunkach: budownictwo, inżynieria środowiska, mechanika i budowa maszyn, zarządzanie i inżynieria produkcji. Obecnie kształci się w niej ok. 800 studentów.

Państwowa Wyższa Szkoła Zarządzania oferuje studia licencjackie i inżynierskie na kierunkach: administracja, pedagogika, techniki derywacyjne, turystyka i rekreacja, dziennikarstwo i komunikacja społeczna, politologia, filologia (angielska, niemiecka, hiszpańska, rosyjska), kosmologia, architektura krajobrazu, bezpieczeństwo i higiena pracy, gospodarstwa przestrzenna, logistyka. Ponadto, w ramach kierunku administracja oferowane są również studia II stopnia. Szkoła kształci ok. 3 tys. studentów i jest największą uczelnią publiczną w Aglomeracji Walburskiej. W

⁴ Absolwenci szkół podstawowych w gminach, które w rankingu zajęły miejsca poniżej 47 uzyskali wynik z egzaminu końcowego niższy niż średnia województwa.

⁵ Miejsca poniżej 36 oznaczały, iż średni wynik uzyskany przez uczniów szkół gimnazjalnych był niższy niż średnia województwa.

ramach swojej działalności prowadzi także między innymi studia poddyplomowe oraz uniwersyteckiego wieku.

Walbrzyska Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości kształci ok. 3,5 tys. studentów na studiach licencyjnych (fizjoterapia, pedagogika, zarządzanie, administracja, finanse i rachunkowość, inżynierskich (inżynier: jakości, bezpieczeństwa, procesu, inżyniera, finansów, komunikacji wizualnej, prescena, środowiska), magisterskich (zarządzanie, pedagogika).

Polsko-Czeska Wyższa Szkoła Biznesu i Sportu „Collegium Glaciensis” w gm. Nowa Ruda oferuje studia licencyjne na kierunkach wychowanie fizyczne oraz zarządzanie.

Potencjał naukowo badawczy wśród gmin tworzących Aglomerację Walbrzyską należy ocenić jako niski. Potencjał tego typu może w przyszłości zostać zbudowany w oparciu o Wydział Zamiejscowy Politechniki Wrocławskiej w Walbrzychu, Państwową Wyższą Szkołę Zarządzania im. Angelusa Silesiusa oraz Walbrzyską Wyższą Szkołę Zarządzania i Przedsiębiorczości, choć obecnie placówki te pełnią głównie funkcje dydaktyczną. Podstawy dla tworzenia potencjału naukowo-badawczego mogą dobrać także inne instytucje jak: Specjalistyczne Szpitala im. dra A. Sokolowskiego (Walbrzych), Dolnośląskiego Centrum Rehabilitacji (Kamienna Góra), Dolnośląskiego Parku Technologicznego (Szczawno-Zdrój), lecznictwa uzdrowiskowego (Balneoterapia, termoterapia, rehabilitacji kardiologicznej w Jedlinie-Zdroju i Szczawnie-Zdroju). Obecnie jednak we wskazanych instytucjach nie prowadzi się szerzej znanych projektów badawczych, w tym związanych z komercjalizacją i transferem wiedzy do sektora biznesu.

3. Kultura

Infrastruktura kultury gmin tworzących Aglomerację Walbrzyską w skali województwa dolnośląskiego prezentuje się na poziomie przeciętnym lub niskim. W przypadku kin ich liczba w Aglomeracji w pierwszej dekadzie XXI spadła z 9 do 3⁶, powodując, że potencjał infrastruktury związanej z kinami w odniesieniu do tego potencjału mierzonego dla województwa dolnośląskiego zmniejszył się z 14,5% do 7,9%.

Tab. 2. Infrastruktura kultury w gminach Aglomeracji Walbrzyskiej - kina

Kategoria	2000	2010	2000=100	Zmiana
Kina w AW	9	3	33	-6
Kina w WOJ.DOLNOŚL.	62	38	61	-24
UDZIAŁ AW / WOJ.DOLNOŚL.	14,5%	7,9%	-	-23%

Zródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Wśród 4 instytucji muzycznych zorganizowanych w województwie dolnośląskim jako instytucje kultury (1 chor i 3 filharmonie) na terenie Aglomeracji Walbrzyskiej znajduje się tylko jedna tj. Filharmonia Sudecka.

Wśród 12 teatrów⁷ działających w województwie dolnośląskim w ramach Aglomeracji Walbrzyskiej funkcjonują tylko teatr dramatyczny i teatr lalkowy, oba działające w Walbrzychu. Uzupełnieniem w tym zakresie jest Teatr Zdrojowy w Szczawnie-Zdroju, który ze względu na swój impresyjny charakter nie jest statystycznie kategorizowany, jako podmiot działający w branży teatralnej.

Podobnie nieduży w ujęciu stricte statystycznym jest potencjał kultury gmin Aglomeracji Walbrzyskiej związany z muzeami. Według GUS w gminach Aglomeracji w 2010 roku działały zaledwie 3 muzea (w Walbrzychu, Kamiennej Górze⁸, Walimiu). Niemniej działalność muzealnica prowadzona jest w gminach Aglomeracji także przez inne podmioty np.: Podziemne Muzeum Osówka

⁶ Kina znajdują się wyłącznie w Walbrzychu oraz gm. Nowa Ruda.

⁷ Instytucja lub organizacja zajmująca się profesjonalnie regularym wystawianiem utworów scenicznych (dramatycznych, lalkowych, muzycznych i rozrywkowych) posiadająca stały zespół (aktorów, śpiewaków, taneczników, muzyków, reżyserów, scenografów).

⁸ działalność muzealna jest prowadzona także w Szlachach ARADO przez Muzeum Obrony Wypreza prowadzone przez Fort Gertruda

Sp. z o.o. w Głuszczy, Kopalnia Nowa Ruda – Podziemna Trasa Turystyczna, Muzeum Modelarstwa i Lotnictwa w Miniaturze w Szczawnie-Zdroju

W dziedzinie kultury za najważniejsze podmioty w większości gmin Aglomeracji Walbrzyskiej uważa się lokalne centra lub domy kultury (tj.: Czarny Bór, Głuszcza, Jedlina-Zdrój, Kamienna Góra, Mieroszów, gw. Nowa Ruda, gw. Nowa Ruda Gmina, Radków, Świebodzice, Walim). W Bogusławie-Górze oraz Słoneczniku Bogusławie funkcję tego rodzaju pełnił gminne biblioteki⁹. Potencjał lokalnych centrów i domów kultury Aglomeracji Walbrzyskiej (14 podmiotów) stanowi zaledwie 5,3% tego rodzaju instytucji w województwie dolnośląskim.

Aktywność kulturalna mieszkańców gmin Aglomeracji Walbrzyskiej w relacji do aktywności kulturalnej mieszkańców województwa dolnośląskiego jest zróżnicowana. W gminach Aglomeracji działają 82 zespoły artystyczne oraz 77 klubów (kluby), co stanowi odpowiednio 8,9% oraz 7,2% tego rodzaju aktywności kulturalnych województwa dolnośląskiego.

Tab. 3. Aktywność kulturalna mieszkańców gmin Aglomeracji Walbrzyskiej – widzowie na seansach filmowych

Kategoria	2000	2011	2000=100	Zmiana
Liczba widzów na seansach filmowych w AW	70 288	365 796	520	295 508
Liczba widzów na seansach filmowych w WOJ.DOLNOŚL.	1 982 370	3 590 872	181	1 608 502
UDZIAŁ AW / WOJ.DOLNOŚL.	3,55%	10,19%	-	18%

Zródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

W okresie 2000-2011 ponad 5-krotnemu wzrostowi uległa liczba widzów na seansach filmowych w gminach Aglomeracji Walbrzyskiej (głównie za sprawą kompleksu kinowego Cinema City Walbrzych). Tak znaczący wzrost liczby widzów znalazł swoje odzwierciedlenie w zwiększeniu udziału liczby osób na seansach filmowych z Aglomeracji Walbrzyskiej w relacji do województwa dolnośląskiego (z 3,6% do 10,2%).

Tendencją spadkową cechuje się natomiast liczba słuchaczy instytucji muzycznych w Aglomeracji Walbrzyskiej. W okresie 2009-2011 i liczba ta zmniejszyła się o 57%, zaś ich udział w liczbie osób uczęszczających na koncerty organizowane przez wszystkie dolnośląskie instytucje muzyczne spadł z niemal 25% do ok. 12%.

Tab. 4. Aktywność kulturalna mieszkańców gmin Aglomeracji Walbrzyskiej – słuchacze instytucji muzycznych

Kategoria	2009	2011	2009=100	Zmiana
Liczba słuchaczy instytucji muzycznych w AW	21 133	9 041	43	-12 092
Liczba słuchaczy instytucji muzycznych w WOJ.DOLNOŚL.	85 380	73 533	86	-11 847
UDZIAŁ AW / WOJ.DOLNOŚL.	24,75%	12,30%	-	102%

Zródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Pomimo dobrej ogólnokrajowej rozpoznawalności Teatru Dramatycznego w Walbrzychu liczba jego widzów na przestrzeni lat 2009-2011 zmniejszyła się z 11,5 tys. do 10,1 tys. Dużą popularnością wśród najmłodszych widzów przedstawień teatralnych cieszy się natomiast Teatr Lalki i Aktora w Walbrzychu. W analizowanym okresie liczba widzów tego widowiska wzrosła z 23,6 tys. do 24,3 tys. Co istotnie liczba widzów odwiedzających Teatr Lalki i Aktora w Walbrzychu stanowił niemal 1/3 wszystkich widzów w województwie dolnośląskim uczęszczających w przedstawieniach teatrowych lalkowych.

⁹ Informacje zebrane na podstawie wywiadów przeprowadzonych w gminach Aglomeracji Walbrzyskiej.

Tab. 5. Aktywność kulturalna mieszkańców gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej – widownie w salach teatralnych

Kategoria	2009	2011	2009=100	Zmiana
Liczba widowisk widowisk – teatr dramatyczny w AW	11 452	10 078	88	-1 374
Liczba widowisk widowisk – teatr dramatyczny w WOULDOLNOSL	138 321	131 112	83	-27 209
UDZIAŁ AW / WDL	7,2%	7,7%	-	5,0%
Liczba widowisk widowisk – teatr lalkowy w AW	23 626	24 316	103	690
Liczba widowisk widowisk – teatr lalkowy w WOULDOLNOSL	67 952	79 739	117	11 787
UDZIAŁ AW / WDL	34,8%	30,5%	-	5,9%

Zródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Pod względem liczby osób zwiedzających muzea zlokalizowane na terenie gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej – wyłącznie w odniesieniu do muzeów zorganizowanych na zasadach inspirowanej kultury – ich liczba w okresie 2000-2011 wzrosła z 65,6 tys. do 88,8 tys. W tym samym okresie liczba osób odwiedzających muzea w województwie dolnośląskim rosła w szybszym tempie tj.: z 1 134 tys. do 1 719 tys. W ten sposób udział osób odwiedzających muzea w Aglomeracji Wałbrzyskiej wśród odwiedzających muzea w województwie dolnośląskim spadł z 5,8% do 5,2%.

Tab. 6. Aktywność kulturalna mieszkańców gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej – zwiedzający muzea

Kategoria	2000	2011	2000=100	Zmiana
Liczba zwiedzających muzea w AW	65 550	88 809	26	23 259
Liczba zwiedzających muzea w WOULDOLNOSL	1 134 045	1 719 309	152	585 264
UDZIAŁ AW / WDL	5,8%	5,2%	-	4,0%

Zródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Zaprezentowane powyżej dane statystyczne dotyczące odwiedzających muzea nie obejmują osób odwiedzających przykładowo: Parkiemną Trasę Turystyczną Kopalni Nowa Ruda, Podziemne Miasto Osówka w Głuszczy, w Wymyślone obiekty odwiedza kilkadziesiąt tysięcy osób rocznie.

Osobnego omówienia wymaga zagadnienie **produktów kultury** wydanych w ramach gmin tworzących Aglomerację Wałbrzyską. Większość z nich przybiera formę wydarzeń o raczej lokalnym zasięgu oddziaływania ograniczonym się do organizacji imprez z okazji dni miasta, imprez tematycznych, zajęć świetlicowych, przedstawień dla dzieci i młodzieży, itp. Do najważniejszych produktów kulturalnych przygotowywanych przez gminy Aglomeracji Wałbrzyskiej zaliczono¹¹:

- Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych, a także Festiwal Zupy Jedlina-Zdrój (Jedlina-Zdrój),
- Festiwal Coverów, Podziemia Trasa Turystyczna Arado, Muzeum Tłactwa (Kamienia Góra),
- Sokolowski Festiwal – Hommage à Kieślowski (Mieroszów),

¹⁰Brak ujęcia w statystyce publicznej wyniku ze zorganizowania tych podmiotów na innych zasadach niż instytucje kultury
¹¹ Informacje zebrane na podstawie wywiadów przeprowadzonych w gminach Aglomeracji Wałbrzyskiej i wizji sytuacyjnych

- Międzynarodowy Festiwal Folkloru (gm. Nowa Ruda),
 - Międzynarodowy Festiwal Henryka Wieniawskiego (Szczawno-Zdrój),
 - Rock Festival, Festiwal Szuki i Rzemięsia (Świebodzice),
 - Festiwal Sera (Walim),
 - Festiwal Zwiastunów Filmowych, Festiwal Posenki, Dziecięcy, Festiwal Kameralistyk Ensemble, Festiwal Kwiatów i Szuki, Wałbrzyskie Fabryczne Teatrulne (Wałbrzych)
- Tworząca się Aglomeracja Wałbrzyska nie posiada kompleksowej, całościowej oferty produktów kulturalnych. Odczuwalny jest brak produktu kultury, w tym udosłoneganego na zasadach pakietowej, integrującego wszystkie gminy Aglomeracji, o co najmniej krajowej rozpoznawalności.

4. Turystyka

W przypadku każdej z gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej istnieje co najmniej jedna atrakcja turystyczna zorganizowana na poziomie produktu turystycznego, aczkolwiek od różnorodnej skali oddziaływania i odmiennym ukierunkowaniu na profil odbiorcy (turysty). Mając na uwadze powyższe można wyróżnić kilka typów turystyki realizowanych w poszczególnych gminach Aglomeracji oferujących atrakcje turystyczne o zblizonym charakterze:

- **turystyka uzdrowiskowa**: Szczawno-Zdrój, Jedlina-Zdrój, w przyszłości do funkcji tej może preterować Mieroszów z uzdrowiskiem Sokolowsko. Gminy te mogą także w przyszłości pełnić rolę ośrodków **turystyki spa-wellness** (w przypadku wykorzystania wód termalnych i oferowania usług w zakresie poprawy kondycji fizycznej i psychicznej);
- **turystyka krajoznawcza**: ukierunkowana na zwiedzanie obiektów, budynków, miejscowości, Wałbrzych (głównie Zamek Książ, także Palmiarnia), Walim (Zamek Grodno, zapora na leżorzec Byszyckim, Lipa Fryderyka), Jedlina-Zdrój (zespół pałacowo-parkowy w Jedlinie, najdłuższy tunel kolejowy w Polsce, wiadukt Kolej Srebrnogińskiej, pijalnia wód mineralnych), Stare Bogaczowice (Czeszów - Zamek Cisy, Gosków – wiatrak, zespół pałacowo - parkowy w Strzelcu), Szczawno-Zdrój (Hotel Zdrojowy nr 1, Hala spacerowa pijalni wód mineralnych, węgłoz Giedymina), Czarny Bór (wieża piastowska), a także układów architektoniczno-urbanistyczny miast takich jak: Kamienia Góra (Stare Miasto wraz z murami obronnymi), Nowa Ruda (rynnek z ratuszem), Świebodzice (rynnek z ratuszem oraz miejskie mury obronne), Mieroszów (układ urbanistyczny centrum Mieroszowa, Sokolowska, cerkiew w Sokolowsku, Ruiny Zamku Radosno), Głuszczyca (ruiny Zamku Rogowiec);
- **turystyka postindustrialna**: związana ze zwiedzaniem obiektów poprzemysłowych w gm. Nowej Rudzie (Podziemia Trasa Turystyczna - Kopalnia Nowa Ruda), Wałbrzychu (Park Wielokulturowy Stara Kopalnia), Boguszowie-Górcach (Szyb Witold), budynki kopalni i zespół byłej huty Barbara (Przygórze, gw. Nowa Ruda), pozostałości dawnej kopalni Wacław, fabryki amunicji i zabudowań militarnych z czasów II wojny światowej (Ludwikowice Klodzkie, gw. Nowa Ruda), wapieniki w Czeszowie (Stare Bogaczowice);
- **turystyka militarna**: łącząca się ze zwiedzaniem podziemi w ramach kompleksu Riese w Głuszczy i Walimiu, podziemi Arado w Kamiennej Górze, oraz podziemi Zamku Książ w Wałbrzychu;
- **turystyka sentymentalna**: związana z odwiedzinami miejsc urodzenia lub pochodzenia rodziny, które to miejsca zostały opuszczone ze względów politycznych lub ekonomicznych (wszystkie gminy Aglomeracji Wałbrzyskiej);
- **turystyka piesza**: w tym szlaki turystyczne w ramach poszczególnych pasm Sudetów Środkowych (Góry Kamienne, Góry Wałbrzyskie, Góry Sowie w tym schronisko „Orzeł”, „Sowa” w pobliżu Sokola, Góry Stołowe), Boguszów-Górze, Mieroszów (z schroniskiem „Andrzejówka” na przełęczy Trzech Dolin oraz stwardynawskimi wiatami turystycznymi), Czarny Bór (Masyw Trojgarni), gm. Nowa Ruda, gw. Nowa Ruda, Walim, Rasków, Stare Bogaczowice, Szczawno-Zdrój, Wałbrzych, rowerowa (Boguszów-Górze, Głuszczyca, Jedlina-Zdrój, Mieroszów, gw. Nowa

Ruda (Schronisko „Zygmuntdówka” w Jugowie), Szczawno-Zdrój¹², narciarska: Jedlina-Zdrój, Boguszów-Gorce – Ośrodek Rekreacyjno-Sportowy „Dzikowiec”, Miroszów (narcistyczne trasy zimowe i niegowe), gw. Nowa Ruda (Sokolec i wyciągi narciarskie na przełęczy Jugowskiej), Wałim (kompleks Rzezka).

- **turystryka biznesowa:** wynikająca głównie z kontaktów handlowych w ramach Walbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (Walbrzych, Szczawno-Zdrój, Świebodzice, Nowa Ruda) oraz Kamiennogórskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej Małej Przedsiębiorczości (Kamienna Góra);
- **turystryka religijna:** realizowana głównie w Radkowie (Sanktuarium Matki Boskiej Wałbrzyskiej), częściowo w Kamiennej Górze w zakresie obsługi Bazyliki NMP w Krzyszowie (gw. Kamienna Góra), także w Miroszowie (kościół św. Jadwigi w Rybnicy Lesnej – najstarszy zabytek architektury drewnianej Dolnego Śląska, cerkiew w Sokółowsku), w Śmierc Bogaczowicach (kaplica św. Anny i zespół poklasztorny w Słarcz Bogaczowicach) w Świebodzicach (kościół św. Mikolaja);

- **turystryka handlowa:** Walbrzych, Nowa Ruda, Kamienna Góra, Szczawno-Zdrój, Świebodzice ze względu na funkcjonujące w tych miastach zaplecze handlowo-usługowe.

Ponadto do pełnienia funkcji centrum **turystryki medycznej** związanej z korzystaniem ze świadczeń medycznych, a także centrum **turystryki kulturowej** dotyczącej organizacji dużych wydarzeń o znaczeniu kulturalno-rozrywkowym może pretendować Walbrzych.

Poziom zainwestowania i paketyzacji produktów turystycznych Aglomeracji Walbrzyskiej można uznać za niewielki. Przemawia za tym argument, iż w większości gmin Aglomeracji Walbrzyskiej turysta przebywa od zakwaterowania do maksymalnie 3 dni (połyty weekendowe). Wyjątek stanowią gminy uzdrowiskowe (Szczawno-Zdrój, Jedlina-Zdrój), w których pobyt sanatoryjne obejmują trzy tygodnie.

Liczba osób nocujących w gminach Aglomeracji Walbrzyskiej w latach 2004-2011 wzrosła z 59,4 tys. do 73,6 tys. osób, tj. o 27%. Niemniej w tym samym okresie liczba udzielonych noclegów w całym województwie dolnośląskim rosła szybciej tj. o 38%. Liczba osób nocujących w gminach Aglomeracji Walbrzyskiej stanowi załadowe ok. 5,1% liczny osób nocujących w województwie dolnośląskim (ponadto udział ten ulegał zmniejszeniu).

Tab. 7. Liczba Polaków oraz gości zagranicznych nocujących w obiektach zbiorowego zakwaterowania w gminach Aglomeracji Walbrzyskiej

Kategoria	2005	2011	2005=100	Zmiana
Liczba nocujących w AW	59 400	75 596	127	16 196
Liczba nocujących w WOJ.DOLNOSL.	1 065 765	1 472 180	138	406 415
UJDZIAŁ AW / WDDL	5,6%	5,1%	-	-4,0%

Zródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

W 2005 roku największą noclegów udzielono Polakom i gościom zagranicznym w Szczawnie-Zdroju (34% wszystkich noclegów udzielonych w gminach Aglomeracji). Od 2010 roku ludność pod względem liczby udzielonych noclegów w Aglomeracji Walbrzyskiej stał się Radków. Przykładowo w 2011 roku w Radkowie udzielono 62,8 tys. noclegów (tj. 27% wszystkich noclegów udzielonych w gminach Aglomeracji). Ogółem w latach 2005-2011 nastąpił wzrost liczby noclegów udzielonych w Aglomeracji Walbrzyskiej o 28%. Przeciętny czas pobytu turysty w gminach Aglomeracji Walbrzyskiej wynosi ok. 3 dni.

Bazę noclegową Aglomeracji Walbrzyskiej tworzy ok. 2,8 tys. miejsc noclegowych w ramach 42 zarejestrowanych obiektów zbiorowego zakwaterowania. Około 1/3 miejsc noclegowych (tj. 1061) przypada na hotele. W Aglomeracji działa jeden hotel *****, 14 hoteli ***, 23 hotele **, 114 obiektów**** gwiazdkowych zaliczają się między innymi: Hotel Zamkowy w Walbrzychu, Hotel Qubus

¹² trasy rowerowe w Szczawnie-Zdroju prowadzące od ul. Szczawiańskiej poprzez Al. Spacerową w kierunku Góry Chełmiec

w Walbrzychu, Hotel Express w Walbrzychu, Hotel przy Osiel Brama w Walbrzychu, Pałac Struga w Śmierc Bogaczowicach, Hotel Jedlinka w Jedlinie-Zdroju, Hotel Piór w Boguszowie-Gorcach, Hotel Maria Helena w Szczawnie-Zdroju. Na terenie Aglomeracji działają w zasadzie tylko dwa sieciowe ośrodki zakwaterowania tj. Qubus Hotel Walbrzych oraz Geovita - Centrum Konferencji i Rekreacji w Jugowicach (Wałim). Znaczący udział w bazie noclegowej (ponad 46%) posiadają tzw. pozostałe obiekty zbiorowego zakwaterowania tj. pensjonaty, gospodarstwa agroturystyczne (1332 miejsca noclegowe).

Baza noclegowa mierzona liczną miejsc noclegowych w gminach Aglomeracji Walbrzyskiej przy padających na 1000 jej mieszkańców w latach 2005-2010 wzrosła z 7,5 do 10,7. Pomimo znaczącego wzrostu liczby miejsc noclegowych w Aglomeracji Walbrzyskiej, w województwie dolnośląskim liczba ta jest znacząco wyższa. W 2005 roku liczba miejsc noclegowych przypadająca na 1000 mieszkańców województwa dolnośląskim wynosiła 15,8, natomiast w 2010 było to 17,1.

Tab. 8. Baza noclegowa gmin Aglomeracji Walbrzyskiej - liczba miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców

Kategoria	2005	2010	2005=100
Liczba miejsc noclegowych w AW	7,5	10,7	143
Liczba miejsc noclegowych w WOJ.DOLNOSL.	15,6	17,1	110

Zródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Oferta turystyczna gmin Aglomeracji Walbrzyskiej, głównie w zakresie turystyki pieszej, rowerowej, narciarskiej, sanatoryjnej, mliennej, krajoznawczej, postindustrialnej konkurują z dobrze rozpoznawalnymi produktami turystycznymi oferowanymi przez gminy Świdów, Ząbkowic (Karnisz, Szklarska Poręba - Jakszyce, Kowary), Gór Izerskich (Świerdów-Zdrój) oraz Kotliny Kłodzkiej (Złoty Stok, Polanica-Zdrój, Duszniki-Zdrój - Zieloniec, Kudowa-Zdrój, Łądek-Zdrój, Długopole-Zdrój, Kłodzko, Bystrzyca Kłodzka - Młedzygierz, Stronie Śląskie - Kleino oraz Czarna Góra).

Szczególne w obrębie Karłowicko-baza noclegowa jest lepiej rozwinięta, zaś liczba turystów zdecydowanie większa. Przykładowo tylko w Karnaczu liczba obiektów noclegowych w obiektach wynosiła 119, liczba miejsc noclegowych 8,6 tys.; liczba udzielonych noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania: 216,2 tys. osób. Podobnie w obrębie Kotliny Kłodzkiej, przykładowo w samej Kudowie-Zdroju liczba obiektów noclegowych w 2011 roku wynosiła: 19, liczba miejsc noclegowych: 1,7 tys.; liczba udzielonych noclegów: 44,1 tys.

Za konkurencyjną względem produktów turystycznych Aglomeracji Walbrzyskiej (w zakresie turystyki pieszej i rowerowej) należy uznać również ofertę Rudaw Janowickich (przykładowo: Rudawski Park Krajoznawczy), częściowo Pogorza Kaczawskiego (w tym Szlak Wygasłych Wulkanów), a także po stronie częściowej oferty turystycznej Terpic nad Metulą w szczególności Skalnego Miasta (Ađspasko-Toplicke Skaly).

5. Sport i rekreacja

Bazę sportowo-rekreacyjną gmin Aglomeracji Walbrzyskiej cechuje zróżnicowany poziom zarówno w zakresie jakości zaplecza technicznego jak i skal realizacji imprez i aktywności. Zbiór obiektów o ponadlokalnym znaczeniu, przyciągające nie tylko mieszkańców Aglomeracji, ale także osoby spoza analizowanego obszaru obejmuje:

- wyciągi narciarskie:
 - o Boguszów-Gorce: Ośrodek Sportowo-Rekreacyjny Góra Dzikowiec (długość trasy 800 m, koley linowa Kanapowa),
 - o Jedlina-Zdrój: stok na Czarnodziejskiej Górze Relax (długość trasy 500 m, wyciąg orczykowy),

- o Mieroszów: na Przełęczu Trzech Dolin w pobliżu schroniska Andrzejołka funkcjonują 2 wyciągi: Gwarek (długość trasy 340 m, wyciąg orczykowy), Miłfion (długość trasy 260 m, wyciąg talerzykowy), w miejscu funkcjonuje wyciąg przenosny o długości 100 m,
- o gw. Nowa Ruda: Kompleks narciarski „Jugów” oferujący (długość tras od 600 m do 2000 m, wyciąg talerzykowy), „Sokol” (długość tras 500 m i 380 m),
- o Radków – Łężyce, (długość trasy 400 m, wyciąg orczykowy)
- o Walim: Kompleks wyciągów narciarskich „Rzeczka” (długość tras od 1000 m do 380 m, wyciąg orczykowy),
- narciarskie trasy biegowe:
 - o Boguszów-Gorce, między innymi trasy biegowe zlokalizowane w rejonie Dzikowca,
 - o Mieroszów, w szczególności trasy biegowe w okolicy Przełęczu Trzech Dolin, na których organizowany jest Bieg Gwarków i Bieg Skalnika, oraz trasy w Sokolowsku i Mieroszowie,
 - o Radków, 3 pętle wokół Szczelńca Wielkiego o długości ok. 50 km,
 - o Szczawno-Zdrój, odcinek trasy biegowej wokół Wzgórza Giedymina,
 - o Walim, trasy biegowe w ramach Gór Sowich,
- parki rozrywki
 - o Jedlina-Zdrój – Park Linowy „Czarodziejskie liny” oraz tor sameczkowy (Czarodziejska Góra Relax),
- kryte pływalnie i aquapark
 - o Kamienna Góra - basen kryty przy ul. Fabrycznej,
 - o gm. Nowa Ruda – Aqua Centrum w Słupcu,
 - o Świebodzice – Wodne Centrum Rekreacji,
 - o Walbrzych – Walbrzyskiej Centrum Sportowo-Rekreacyjne „Aqua-Zdrój” (w budowie), basen kryty przy ul. Ogrodowej, basen przy SP nr 21 na Podzamczu,
- tor kolarski i trasy rowerowe:
 - o Boguszów-Gorce: między innymi trasa rowerowa „downhill” oraz trasa widokowa MTB (w ramach Ośrodka Sportowo-Rekreacyjnego Góra Dzikowiec,
 - o Szczawno-Zdrój: tor kolarski: „Four Cross”,
 - o Mieroszów-Radków: Międzynarodowa Trasa Rowerowa „Góry Stołowe”, a także trasy rowerowe po graniczech broumowsko – mieroszowskiego,
 - o Głuszyca – Walim – gw. Kamienna Góra: trasy rowerowe w ramach Strefy MTB, oraz trasy rowerowe w ramach Euroregionu Glaciensis,
 - o Czarny Bór: między innymi trasa rowerowa z Wikowa do Szczawna-Zdroju, czy Witów – Krzeszów,
- kompleksy sportowe (boiska wielofunkcyjne wraz z bieżniami, siłowniami, basenem krytym):
 - o gm. Nowa Ruda: Centrum Turystyczno-Sportowe,
 - o Jedlina-Zdrój: Kompleks Sportowo-Rekreacyjny w Jedlinie-Zdroju,
 - o Mieroszów: hala sportowa z kompleksem boisk wielofunkcyjnych i ścianą wspinaczkową,
 - o Walim: Centrum Sportu i Rekreacji,

15

- zbiorniki wodne:
 - o zalew Grzędy w Czarnym Borze, / ośrodek rekreacyjny Zielony Raj,
 - o zalew w Kamiennej Górze,
 - o zalew w Radkowie,
 - o Jezioro Bystrzyckie w Zagórzcu Śląskim (gmina Walim),
 - o zbiornik wodny Kamyk w Głuszycy,
 - o Zalew w Dzikowcu (gw. Nowa Ruda).
- Łądownisko Świebodzice, Szybownisko Mieroszów.
- Wśród wymienionych obiektów słabo reprezentowane są przede wszystkim parki rozrywki – przykładowo konkurencyjne: parki miniatur (jak Kowaruch), dino parki (jak w Szklarskiej Porębie), tematyczne parki zabaw (jak park westernowy, leśny park niespodzianek).
- Poza zróżnicowaną bazą sportowo-rekreacyjną kilka gmin Aglomeracji Walbrzyskiej wyróżnia się znaczącymi osiągnięciami w dziedzinie sportu, w tym przykładowo:
 - Czarny Bór: 9 klubów sportowych, 6 olimpijczyków, Bieg Krasnali, Puchar Melafiru, Festyn Szukamy Następców Naszych Olimpijczyków
 - Jedlina-Zdrój: organizacja Mistrzostwa Europy Środkowo-Wschodniej w pétanque (Centropé Cup), najsilniejszy klub pétanque w Polsce,
 - Kamienna Góra: wysokie miejsca zawodników w triathlonie szlasy,
 - Mieroszów: organizacja Biegu Skalnika,
 - gm. Nowa Ruda: organizacja Mistrzostw Polski w pływaniu na krótkim basenie,
 - Stare Bogaczowice: organizacja etapu Małego Wyciecznego Pokoju,
 - Szczawno-Zdrój: organizacja Pucharu Świata 4xFestivala Night Race, Mistrzostw Europy w 4X, Mistrzostw Polski w 4X,
 - Walbrzych/Mieroszów: Biegu Gwarków,
 - Walbrzych: Górale na start – cykl wyścigów MTB XC.

Poziom aktywności sportowej mieszkańców Aglomeracji Walbrzyskiej należy uznać z niski w relacji do średniej województwa dolnośląskiego. Na przestrzeni ostatnich lat tj.: 2008-2010 liczba klubów sportowych działających w gminach Aglomeracji wzrosła z 66 do 67. W tym samym okresie w województwie dolnośląskim nastąpił ich wzrost z 899 do 986. Zmalał tym samym udział liczby klubów sportowych działających w Aglomeracji w relacji do liczby wszystkich klubów działających w województwie dolnośląskim z 7,3% do 6,8%.

Tab. 9. Liczba klubów sportowych w Aglomeracji Walbrzyskiej

Kategoria	2008	2010	2008=100	Zmiana
Liczba klubów sportowych w AW	66	67	102	1
Liczba nocujących w WOI DOLNOŚL.	899	986	110	87
UDZIAŁ AW / WDI	7,3%	6,8%	-	-1,1%

Zródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W tym samym okresie wzrosła natomiast liczba osób ćwiczących w Aglomeracji Walbrzyskiej z 4,6 tys. do 4,7 tys. Niemniej szybszy przeciętny wzrost liczby osób ćwiczących w

16

województwie dolnośląskim spowodował, że udział osób ćwiczących w Aglomeracji w liczbie ćwiczących w regionie zmalał z 7,8% do 7,5%.

Tab. 10. Liczba osób ćwiczących w Aglomeracji Wałbrzyskiej

Kategoria	2008	2010	2008=100	Zmiana
Liczba osób ćwiczących w AW	4 586	4 658	102	72
Liczba osób ćwiczących w WOJ DOLNOŚL.	59 073	61 859	105	2 786
UDZIAŁ AW / WDL	7,8%	7,5%	-	2,6%

Zródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

6. Mieszkalnictwo

Niekorzystna sytuacja z punktu widzenia inwestycji mieszkaniowych w Aglomeracji Wałbrzyskiej jest szczególnie widoczna w porównaniu do trendów pierwotnego rynku mieszkaniowego w województwie dolnośląskim. Liczba mieszkań oddanych do użytku w Aglomeracji Wałbrzyskiej w 2011 roku wyniosła 195, tj. niecałe 2% wszystkich mieszkań oddanych do użytku w województwie dolnośląskim (ok. 10,5 tys. mieszkań) w tym okresie. Skutkuje to bardzo niskim udziałem liczby nowych mieszkań powstałych w Aglomeracji w relacji do liczby mieszkań oddanych do użytkowania w województwie dolnośląskim.

Tab. 11. Liczba mieszkań oddanych do użytku w Aglomeracji Wałbrzyskiej

Kategoria	2000	2011	2011=100	Zmiana
Liczba mieszkań oddanych do użytku w AW	258	195	76	-63
Liczba mieszkań oddanych do użytku w WOJ DOLNOŚL.	5 891	10 543	179	4 652
UDZIAŁ AW / WDL	4,4%	1,9%	-	-1,4%

Zródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Niewielki efektywny popyt na mieszkania w Aglomeracji Wałbrzyskiej, a także duża ich podaż na rynku wtórnym skutkują niską przeciętną ceną ofertową za 1 m² powierzchni użytkowej mieszkania, która w lipcu 2012 wyniosła ok. 2,3 tys. zł. Dla porównania średnia cena ofertowa 1 m² powierzchni użytkowej mieszkania w województwie dolnośląskim wyniosła ok. 5,4 tys. zł¹³.

Stan techniczny istniejących komunalnych zasobów mieszkaniowych, a także wspólnot mieszkaniowych, oceniany jest w połowie gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej jako zły¹⁴. Budyunki komunalne cechuje znaczący stopień dekapitalizacji wynikający z braku remontów. Podkreśla się także, iż większość tego typu obiektów została wybudowana przed 1945 rokiem. Jako przyczynę lub dostateczny stan komunalnych zasobów mieszkaniowych oceniono w Jedlinie-Zdroju, Miroszowie, gw. Nowej Rudzie, Starych Bogaczowicach, Szczawnie-Zdroju oraz Świebodzicach. W Radkowie uznano natomiast, że jest on zadowalający. Odmienne, tj. dobre i bardzo dobre ocenia się stan prywatnych zasobów mieszkaniowych, tj. osób fizycznych, części wspólnot, spółdzielni, towarzystw budowlanych społecznych.

7. Aktywność społeczna

Aktywność społeczną w Aglomeracji Wałbrzyskiej z perspektywy działalności organizacji pozarządowych należy ocenić jako przeciętną¹⁵. W połowie gmin Aglomeracji nie wskazano jednej

¹³ Informacje zebrane na podstawie oferty prezentowanych na Portalu nieruchomości www.oferty.nsi.pl

¹⁴ Informacje zebrane na podstawie wywiadów przeprowadzonych w gminach Aglomeracji Wałbrzyskiej i wizyt studialnych

¹⁵ Informacje zebrane na podstawie wywiadów przeprowadzonych w gminach Aglomeracji Wałbrzyskiej i wizyt studialnych

wyrażającej się pod względem form aktywności i zakresu oddziaływania organizacji pozarządowej. Najczęściej w gminach Aglomeracji funkcjonuje kilka organizacji społecznych, które specjalizują się w dziedzinach pomocy społecznej oraz sportu.

Do wyróżniających organizacji społecznych działających w Aglomeracji Wałbrzyskiej, ze względu na ich poziom aktywności należy zaliczyć: Katolicka Inicjatywę Bertl w Guszycy, Stowarzyszenie Miłośników Jedliny-Zdroju, Wałbrzyski Bank Żywności, Towarzystwo Rozwoju Sokółowska oraz Fundację Szuki Współczesnej „In Situ” w Miroszowie, Pro Publico Bono w gm. Nowej Rudzie, Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży „Radosć” oraz Stowarzyszenie Rozwoju i Promocji Dzirkowca w gw. Nowej Rudzie, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Koło w Radkowie, Stowarzyszenie „Partnerstwo Wokół Trógrabia” w Starych Bogaczowicach, Towarzystwo Miłośników Szczawnia-Zdroju, Stowarzyszenie Bona Fide w Świebodzicach, Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Wałbrzyska, Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Sowigórskie w Ludwikowcach Kłodzkich (gw. Nowa Ruda)

Niższe od średniej krajowej jest zaangażowanie społeczności lokalnych Aglomeracji Wałbrzyskiej w sprawy samorządu terytorialnego. Średnia frekwencja w wyborach wójtów, burmistrzów oraz prezydentów w 2010 roku w Aglomeracji Wałbrzyskiej wyniosła 43,2%, podczas gdy średnia frekwencja na poziomie województwa dolnośląskiego kształtowała się na poziomie 45,2%, na poziomie kraju 47,3%. Podobnie niższą frekwencją cechowały się w Aglomeracji w 2010 roku wybory prezydenta RP (48,3%). Dla porównania frekwencja dla województwa dolnośląskiego wyniosła 52,8%, natomiast dla kraju 55,3%.

8. Gospodarka

Ze względu na ograniczone możliwości pozyskania danych statystycznych odnoszących się do profilu sektorowego gospodarki Aglomeracji Wałbrzyskiej metrzeonemu wielkością zatrudnienia w trzech podstawowych sektorach gospodarki tego analiza została ograniczona do obszaru powiatu wałbrzyskiego. W profilu sektorowym znaczącej części gospodarki Aglomeracji Wałbrzyskiej największą rolę odgrywa sektor usług, w którym w 2010 roku zatrudnionych było 37,4 tys. osób. W drugim co do wielkości generowanego zatrudnienia sektorze przemysłowym zatrudnionych było niecałe 14 tys. osób. Na przestrzeni ostatnich dekad liczba pracujących zarówno w sektorze usługowym jak i przemysłowym zmalała o ok. 470 osób. Równocześnie wzrosła liczba osób zatrudnionych w sektorze rolniczym, niemal o 1000 osób.

Tab. 12. Profil sektorowy Aglomeracji Wałbrzyskiej w ujęciu liczby zatrudnionych

Kategoria	2000	2010	Struktura 2010	2000=100	Zmiana
Liczba zatrudnionych w rolnictwie w AW	623	1 605	4,3%	258	982
Liczba zatrudnionych w przemysle w AW	14 229	13 956	37,3%	98	-273
Liczba zatrudnionych w usługach w AW	22 047	21 846	58,4%	99	-201
Liczba zatrudnionych w AW	36 899	37 407	100,0%	101	508
Liczba zatrudnionych w WOJ DOLNOŚL	624 046	782 782	-	125	158 736
UDZIAŁ AW / WDL	5,8%	4,8%	-	-	0,3%

Zródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Negatywne tendencje w strukturze zatrudnienia w powiecie walbrzyskim wiążą się przede wszystkim z brakiem nowych miejsc pracy, w szczególności w odniesieniu do dynamiki ich tworzenia w regionie. Podczas gdy w województwie dolnośląskim dynamika tego rodzaju w latach 2000-2010 wyniosła 25%, w powiecie walbrzyskim ukształtowała się na poziomie zaletowej 1%. Ektelem niskiej dynamiki tworzenia nowych miejsc pracy w powiecie walbrzyskim jest spadek ich udziału w liczbie miejsc pracy w województwie dolnośląskim. O ile w 2000 roku udział ten wynosił 5,8% o tyle w 2010 roku było to już tylko 4,8%.

Zdecydowanie lepszą sytuacją gospodarstwa w Aglomeracji Walbrzyskiej odnosi się do dynamiki tworzenia podmiotów gospodarki narodowej, która w latach 2000-2011 wyniosła 29% i była o 7% wyższa niż przeciętna dynamika tego rodzaju kalkulowana dla województwa dolnośląskiego. Generalnie w analizowanym okresie liczba podmiotów gospodarki narodowej w Aglomeracji wzrosła o ponad 6,5 tys. co stanowiło 11,3% wszystkich nowych podmiotów gospodarki narodowej założonych w województwie dolnośląskim.

Tab. 13. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Aglomeracji Walbrzyskiej

Kategoria	2000	2011	2000=100	Zmiana
Podmioty gospodarki narodowej w AW	22 190	28 729	129	6 539
Podmioty gospodarki narodowej WOJ.DOLNOŚL.	269 650	327 625	122	57 975
UDZIAŁ AW / WDL	8,2%	8,8%	-	11,3%

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Należy jednak podkreślić, iż skala gospodarki Aglomeracji Walbrzyskiej mierzona z jednej strony potencjałem liczby zatrudnionych, z drugiej zaś potencjałem podmiotów gospodarki narodowej wykazuje nadal znaczącą dysproporcję w relacji do jej potencjału ludnościowego, a także funkcji, jakie powinien pełnić analizowany miejski obszar funkcjonalny w regionie.

Profil branżowy Aglomeracji Walbrzyskiej jest zróżnicowany, przy czym największy potencjał gospodarczy skupiony jest w czterech miastach tj.: Walbrzychu, Kamiennej Górze, gm. Nowej Rudzie oraz Świebodzicach. Znaczące miejsce w rozwoju gospodarczym Aglomeracji zajmuje Walbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna, która poza Walbrzyschem posiada podstrefy między innymi w gm. Nowej Rudzie oraz Świebodzicach.

W Walbrzychu WSSE zdominowana jest przez branżę motoryzacyjną, uzupełnioną o działalność budowlaną. Korzystniejszy zdewersyfikowane branże gospodarce zlokalizowane są w Podstrefie WSSE w Świebodzicach (tj.: obróbka tworzyw sztucznych, przemiał granulatu, technologia ciepła, technologia powietrza). Podobnie w Podstrefie WSSE w gm. Nowej Rudzie zlokalizowali się inwestorzy z branży budowlanej, wyposażeńa energetycznego, produkcja tworzyw sztucznych, produkcja wiązek kablowych). W gm. Nowa Ruda działa także Norowirudki Park Przemysłowy zarządzany przez Agencję Rozwoju Regionalnego AGROREG (działalności na rzecz przedsiębiorców, rewitalizacja obszarów poprzemysłowych i przygotowywaniu terenów inwestycyjnych). Zróżnicowana profilem jest także Kamienogórska Specjalna Strefa Ekonomiczna Małej Przedsiębiorczości (branże związane z wyrobem kamini, wykładzin, opakowań, branża motoryzacyjna, sprzęt oświetleniowy, nośniki reklamy) W przypadku Walbrzyska istotną rolę gospodarstwa odgrywa Koksownia Victoria

Zdecydowanie słabszym potencjałem gospodarczym cechują się: Boguszów-Gorce, Gluszyca oraz Walim. W pierwszym z gmin do największych pracodawców należą Zakład Gospodarki Mieszkanowej, następnie PPHU Meleaux. Zdłuższym Malczyzn (produkcja i obróbka elementów dla branży motoryzacyjnej) oraz Skład Opatu. Z kolei w Gluszyca głównym pracodawcą jest producent kółder i poduszek. W Walimiu nie istnieje znaczący podmiot gospodarczy – mieszkanarstwo dla pracy do Walbrzyska i Świdnicy. W Mieroszowie profilu gospodarczy okiełsnają trzy główne branże, tj.: przędźniś meblarski, włókienniczy i wydobywczy (surowca skalne). W Radkowie także dominują trzy branże gospodarstwa związane z: kopalnią metali, branżą żelazną oraz agrourystyką

Gminy wiejskie posiadają admierny profilu gospodarczy. W Czarnym Borze dominujące znaczenie posiada przemysł surowcowy związany z kopalnią metali, natomiast w Szarich Bogaczowicach gospodarka w dużej mierze oparta jest na rolnictwie. W gw. Nowej Rudzie działalność prowadzi Zakład Produkcyjny Automatyki Siołowej S.A.

W gminach uzdrowiskowych, tj. Szczawnie-Zdrój oraz Jelitnie-Zdrój znaczącą pozycję na rynku pracy posiada Uszrowisko Szczawnie-Jedlińska Sp. z o.o. (lecznictwo uzdrowiskowe) oraz działalności związane z obsługą ruchu turystycznego (branża hotelowo-gastroonomiczna). Ponadto w Jelitnie-Zdrój istotnym podmiotem gospodarczym jest LAPP Insulators (produkcja izolatorów), natomiast w Szczawnie-Zdrój – Dolnośląski Park Technologiczny – „T-Park”¹⁶.

Tab. 14. Wpływy z podatku PIT do budżetów gmin tworzących Aglomerację Walbrzyską

Kategoria	2000	2010	2000=100	Wpływy z PIT na 1-go mieszkańca
Wpływy z PIT do budżetów gmin w AW	68 266 225	124 083 392	182	461,87
Wpływy z PIT do budżetów gmin w WOJ.DOLNOŚL.	662 710 133	1 798 943 597	271	625,75
UDZIAŁ AW / WDL	10,3%	6,9%	-	-

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Pośredni pomiar efektywności działalności gospodarstwiej, prowadzonej w Aglomeracji Walbrzyskiej za pomocą wielkości wpływów podatkowych do budżetów jednostek samorządu terytorialnego z tytułu podatku PIT oraz CIT wskazuje, że jest ona niewielka. Przeciętne wpływy z podatku PIT do budżetów gmin tworzących Aglomerację stanowiły w 2010 roku 461,2 zł na mieszkańca, podczas gdy w skali województwa dolnośląskiego było to 625,8 zł na mieszkańca. Niskie wielkości wpływów do budżetów gmin z tytułu podatku PIT wskazują między innymi na relatywnie niewielkie zarobki mieszkańców (co oznacza wykonywanie względnie prostej, niskopłatnej pracy) oraz potwierdzają efekty wpływu na rynek pracy znaczącej liczby osób bezrobotnych.

Ponadto, w latach 2000-2010 nastąpił istotny spadek udziału wielkości wpływów z tytułu podatku PIT do budżetów gmin tworzących Aglomerację Walbrzyską (z 10,3% do 6,9%), w relacji do wpływów z PIT do budżetów gmin w skali województwa dolnośląskiego.

Podobne, niekorzystne tendencje w zakresie wpływów do budżetów gmin Aglomeracji Walbrzyskiej odnoszą się do ich udziału w podatku CIT. Przeciętne wpływy z tytułu podatku CIT w gminach Aglomeracji (2010 rok: 25,2 zł/mieszkanca) są ponad 2-krotnie mniejsze niż średnia województwa (2010 rok: 62,6 zł/mieszkanca). Dysproporcja powyższa wskazuje z jednej strony na słabą kondycję finansową przedsiębiorstw działających w Aglomeracji Walbrzyskiej wyrażającą się niewielkimi wynikami operacyjnymi brutto oraz w pewnym stopniu efektem zwożenia z podatku CIT dla dużych firm działających w Walbrzyskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej i jej podstrefach.

Tab. 15. Wpływy z podatku CIT do budżetów gmin tworzących Aglomerację Walbrzyską

Kategoria	2000	2010	2000=100	Wpływy z CIT na 1-go mieszkańca
Wpływy z CIT do budżetów gmin w AW	2 741 941	6 739 641	247	25,2
Wpływy z CIT do budżetów gmin w WOJ.DOLNOŚL.	62 168 807	180 079 126	290	62,6
UDZIAŁ AW / WDL	4,4%	3,8%	-	-

¹⁶ Park realizuje m.in. projekt pn.: „T-Park Kapitał dla Innowacji”, którego celem jest wspieranie innowacyjnych przedsiębiorstw o charakterze biznesowym przez komercjalizację nowatorskich pomysłów

Tab. 17. Liczba osób bezrobotnych w Aglomeracji Wałbrzyskiej

Kategoria	2000	2011	2000=100	Zmiana
Liczba osób bezrobotnych w AW	33 123	17 847	54	-15 276
Liczba osób bezrobotnych w WOJ DOLNOŚĆ	278 271	143 575	52	-134 696
UDZIAŁ AW / W DL	11,9%	12,4%	-	-1,3%

Zródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Pomimo nadal znaczącej skali bezrobocia w Aglomeracji Wałbrzyskiej w relacji do wojewódzawa dolnośląskiego zarówno Aglomeracja jak i powiat wałbrzyski²² nie są zaliczane do tzw. „enlaw bezrobocia”²³, tak jak przykładowo powiat szwidowski (stopa bezrobocia z 2011 roku: 36,6%), powiat niski (stopa bezrobocia z 2011 roku: 34,6%), powiat baroszycki (stopa bezrobocia z 2011 roku: 32,3%), powiat kłodzki (stopa bezrobocia z 2011: 25%), powiat golubiansko-dobrzyński (3999 bezrobotnych na 1-ną ofertę pracy), powiat haski (3730 bezrobotnych na 1-ną ofertę pracy), czy też powiat jeleniogórski (2306 bezrobotnych na 1-ną ofertę pracy). Dla porównania stopa bezrobocia rejestrowanego w 2011 roku w powiecie wałbrzyskim wyniosła 19,2%, natomiast w województwie dolnośląskim 13,2%.

Gminy Aglomeracji Wałbrzyskiej w odniesieniu do zagadnienia zmniejszania bezrobocia stosują różnorodne podejścia. Dla części z nich za rozwiązywanie problemów rynku pracy powinne być odpowiedzialne wyłącznie powiatowe urzędy pracy. Jest także grupa gmin stosująca podstawowe narzędzia aktywnej polityki rynku pracy w formie robót publicznych i prac interwencyjnych (Kamienna Góra, Mieroszów, gw. Nowa Ruda, Stare Bogaczowice, Walim – w gminie funkcjonują spółdzielnie społeczne). Wśród gmin Aglomeracji można znaleźć także przykłady aktywizacji bezrobotnych w ramach projektów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego, których celem jest zdobyć pierwsze prace, nabyć umiejętności poruszania się na rynku pracy, współfinansowanie nowych miejsc pracy, szkolenia i doradztwo zawodowe (Boguszków-Gorce, Jedlina-Zdrój, gm. Nowa Ruda, Radków, Stare Bogaczowice, Świebodzice).

Działania gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej w zakresie inicjowania **strategicznych projektów gospodarczych** w latach 2000-2012 należy uznać za niewystarczające. Jako największe przedsięwzięcia o charakterze gospodarczym uznaje niemal wyłącznie utworzenie specjalnych stref ekonomicznych oraz ich podstref (Wałbrzych, Świebodzice, gm. Nowa Ruda, Kamienna Góra). Ponadto w gminach uzdrowiskowych, tj. Jedlinie-Zdroju oraz Szczawnie-Zdroju podkreśla się znaczenie projektów związanych ze stymulowaniem rozwoju usług okolicywistycznych. Za znaczące projekty gospodarce uznaje się także utworzenie Parku Technologicznego w Szczawnie-Zdroju oraz Parku Przemysłowego w gm. Nowa Ruda. Jako sukcesy gospodarcze postrzegane są lokalizacje dużych inwestorów zagranicznych i krajowych takich jak: Toyota, Cersant, czy GEA.

9. Środowisko

Niemal każda gmina Aglomeracji Wałbrzyskiej posiada **atrakcje przyrodnicze** choć stopień ich wykorzystania i popularyzacji jest odmienny. Największe atrakcje przyrodnicze to między innymi:

- Park Narodowy Gór Stołowych – obszar Natura 2000 (Radków, z najwyższym wzniesieniem Gór Stołowych, tj. Szczelnicie Wielkie 919 m n.p.m., zaliczany do Korony Gór Polski),
- Park Krajoznawczy Gór Sowich (gw. Nowa Ruda Gmina i Walim z najwyższym wzniesieniem Gór Sowich, tj. Wielka Sowa 1015 m n.p.m., zaliczana do Korony Gór Polski), wraz z osiedlami nieopierzy – obszar Natura 2000,
- Park Krajoznawczy Sudetów Środkowych (Boguszków-Gorce, Głuszyca, Jedlina-Zdrój, Mieroszów, Walim).

²² Dla kiegolego kalkulowana jest oficjalna stopa bezrobocia

²³ Czyli powiatów o najwyższej stopie bezrobocia lub też największej liczbie bezrobotnych przypadających na jedno miejsce pracy
http://portal.pryratka.pl/542_69825_czarne_dzury_polskiego_bezrobocia_zobacz_ranking.html

- Książanski Park Krajoznawczy wraz z outliną (Wałbrzych, Stare Bogaczowice, Świebodzice),

- wody mineralne i mikroklimal (Jedlina-Zdrój, Szczawno-Zdrój, Mieroszów-Sokolowsko),
- Rezerwat Przyrody „Góra Choina” (Zagórze Śląskie, Walim),
- Masyw Wałgórzy w Górach Kamiennych – obszar Natura 2000 (Mieroszów, najwyższe wzniesienie Gór Kamiennych, tj. Wałgóra 936 m n.p.m., zaliczana do Korony Gór Polski)
- Masyw Chełmca w Górach Wałbrzyskich tj.: obszar Chronionego Krajoznawczy Kopały Chełmec, obszar mający znaczenie dla Wspólnoty – projektowany Specjalny Obszar Ochrony siedlisk Natura 2000 „Masyw Chełmca” (Szczawno-Zdrój, Boguszków-Gorce, Wałbrzych - Chełmec 851 m n.p.m., zaliczany do Korony Gór Polski),
- obszar Specjalnej Ochrony ptaków Natura 2000 „Sudety Wałbrzysko-Kamiennogórskie”,
- Masyw Dzikowca w Górach Kamiennych (Boguszków-Gorce),
- Masyw Trójęgarbu – obszar chronionego krajoznawczy (Czarny Bór i Stare Bogaczowice),
- głuszyckie stawy w dolinie Marcowego Potoku oraz lodospady w starym kamieniołomie na Ostoi (Głuszyca),
- zbiornik wodny „Zalaw” (Kamienna Góra),
- Jezioro Bystrzyckie (Walim-Zagórze Śląskie),
- Czarnowskie Skłapy i szczytyny wiatrowe w Pasma Lesistej Wielkiej (Mieroszów),
- Wzgórzca Włodzickie (gw. Nowa Ruda)

Część z wymienionych atrakcji przyrodniczych jest wykorzystywana gospodarczo np. Masyw Dzikowca w Boguszkowie-Gorcach (ośrodek sportów narciarskich), stoki Gór Sowich (Walim, gw. Nowa Ruda - wyciągi narciarskie), Przełęcz Trzech Dolin w Górach Kamiennych (Mieroszów – wyciągi narciarskie), wody mineralne i klimat pod działalność uzdrowiskową w Jedlinie-Zdroju oraz Szczawnie-Zdroju. W pozostałych przypadkach atrakcje przyrodnicze pełnią funkcję rekreacyjną często także są objęte różnymi formami ochrony i zachowania przyrody.

Jakość powietrza na obszarze Aglomeracji Wałbrzyskiej cechują korzystne warunki, tj. występują niewielkie stężenia zanieczyszczeń. Żadnie z badanych zanieczyszczeń, tj. SO₂, NO, NO₂, CO, O₃, NO_x, nie przekracza przyjętych norm. W okresie zimowym duże jest natomiast stężenie tlenków węgla wynikające z niskiej emisji, słabą jakością węgla wykorzystywanego w paleniskach domowych i ich niskiej sprawności. Stężenie tlenków węgla ma tendencję malejącą. Przykładowo w 2011 roku wyniosło 52% stężenia zarejestrowanego w 2008 roku.

W zakresie **gospodarki odpadami** część z gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej, tj. Boguszków-Gorce, Czarny Bór, Kamienna Góra, Mieroszów, Stare Bogaczowice posiada udziały w Przedsiębiorstwie Gospodarki Komunalnej SANIKOM Sp. z o.o. w Lubawce. SANIKOM świadczy usługi związane z wywozem śmieci i odpadów, ich unieszkodliwianiem, a w ostatnim okresie realizuje projekt mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów. W 2010 roku na terenie Aglomeracji Wałbrzyskiej zebrano 89,8 tys. ton odpadów zmieszanych, tj. 9,7% wszystkich odpadów zebranych w województwie dolnośląskim. Na podstawie informacji statystycznej odnoszącej się do terenu powiatu wałbrzyskiego należy stwierdzić, iż ilość odpadów zebranych jest nieduża. W 2010 roku było to zaledwie 3,8 tony tj. 0,007% zebranych odpadów zmieszanych.

Poza działalnością wynikającą z zapisów Ustawy o odpadach (Dz.U. Nr 62, poz. 628 z 2001 roku z póź. zm.), część gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej angażuje się w **inicjatywy ekologiczne** obejmujące: promocję zachowań proekologicznych wśród dzieci i młodzieży (Czarny Bór, Jedlina-Zdrój, Mieroszów, gm. Nowa Ruda, gw. Nowa Ruda, Stare Bogaczowice²⁴, Szczawno-Zdrój, Świebodzice, Walim, Wałbrzych), programy termomodernizacji obiektów (Boguszków-Gorce, Kamienna Góra, Mieroszów, gm. Nowa Ruda, Świebodzice, Wałbrzych), nasadzenia zieleni przy

²⁴ Między innymi w ramach Partnerstwa dla Trójęgarbu

liniowych źródłach zanieczyszczeń (Kamienna Góra), recycling odpadów we współpracy z organami powiatowymi (Mieroszów).

10. Infrastruktura

Potrzeby gmin Aglomeracji Walbrowskiej w zakresie **infrastruktury wodociągowej** generalnie zaspokojone są w stopniu dużym (95% mieszkańców Aglomeracji korzysta z wodociągów, średnia dla województwa dolnośląskiego: 91,5%). Do gmin o najniższym pokryciu siecią wodociągową należą Stare Bogaczowice (59,5%) oraz Walim (66,3%). Stan techniczny infrastruktury wodnej w większości gmin Aglomeracji Walbrowskiej uznaje się za dobry.²⁵

Zrozumowany jest natomiast poziom zaspokojenia potrzeb w dziedzinie **infrastruktury kanalizacyjnej**. Dobra sytuacja w tym zakresie istnieje w Głuszycy, Jedlina-Zdrój, Kamiennej Górze, Mieroszowie, gm. Nowej Rudzie, Radkowie, Szczawnie-Zdroju, Świebodzicach, Walbzych. Zła natomiast jest w: Boguszuwie-Górzech (w większości gminy funkcjonuje kanalizacja ogólnospławna)²⁶ gm. Nowej Rudzie (na 15 miejscowości tylko trzy posiadają kanalizację), Starych Bogaczowicach oraz w Walimiu.

Z **oczyszczalni ścieków** korzysta przeszło 84% mieszkańców gmin Aglomeracji Walbrowskiej (dla porównania średnia dla województwa dolnośląskiego wynosi: 77%). Najmniejszy odsetek mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków notuje się w Starych Bogaczowicach (6,7%) oraz gw. Nowa Ruda (15,8%), największy zaś w gm. Nowa Ruda (100%) oraz Walbrowicach (100%). W okresie 2000-2010 liczba mieszkańców Aglomeracji korzystających z oczyszczalni ścieków wzrosła o 11%. Stan techniczny urządzeń kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków w gminach Aglomeracji Walbrowskiej uznaje się za dobry. Wyjątkiem jest zły stan techniczny infrastruktury kanalizacyjnej w Mieroszowie²⁷.

Zewnętrzny układ **infrastruktury drogowej** Aglomeracji Walbrowskiej tworzony jest poprzez następującą sieć dróg krajowych:

- DK 35: Wrocław/A4 – Świdnica – Świebodzice – Walbzych – Mieroszów – połączenie z Republiką Czeską; Gołińsk-Starostin (ograniczenie przejazdu samochodów do 6 ton),
 - DK 5: Koszowice/A4 – Strzegom – Kamienna Góra – Lubawka – połączenie z republiką Czeską; Lubawka-Kralowice (przejazd samochodów osobowych i ciężarowych),
 - DK 34: Świebodzice – Dobromierz/DK5.
- Dodatkowo układ dróg krajowych uzupełniony jest o sieć dróg wojewódzkich, które w Aglomeracji Walbrowskiej przebiegają w następujący sposób:
- DW 367: Kamienna Góra – Czarny Bór – Boguszuw-Gorce – Walbzych,
 - DW 375: Stare Bogaczowice – Szczawnie-Zdrój – Walbzych,
 - DW 376: Czarny Bór – Stare Bogaczowice - Szczawnie-Zdrój – Walbzych,
 - DW 379: Świdnica – Walbzych,
 - DW 380: Mieroszów – Głuszyca,
 - DW 381: Walbzych – Jedlina-Zdrój – Głuszyca – Nowa Ruda – Klódzko (na wysokości Głuszycy Górnej funkcjonuje połączenie z Republiką Czeską – samochody osobowe; Głuszyca Górna - Janowicki)
 - DW 383: Jedlina-Zdrój – Walim – Pleszyce - Dzierżonów,

²⁵ Informacje zebrane na podstawie wywiadów przeprowadzonych w gminach Aglomeracji Walbrowskiej i wizji studialnych.

²⁶ Obecnie (2012. r.) w Boguszuwie-Górzech realizowany jest projekt budowy kanalizacji przez Walbrowski Związek Wodociągów i Kanalizacji

²⁷ Informacje zebrane na podstawie wywiadów przeprowadzonych w gminach Aglomeracji Walbrowskiej i wizji studialnych.

- DW 385: Nowa Ruda – Radków-Tumaczów – połączenie z Republiką Czeską (Tumaczów-Ołowice, ruch samochodów osobowych),
 - DW 387: Radków – Kudowa-Zdrój/DK8,
 - DW 388: Radków – Polanica-Zdrój – Bystrzyca Klodzka/DK33
- Większość wskazanych dróg posiada niskie parametry techniczne (drogi jednojezdniowe). Stan infrastruktury drogowej przez wszystkie gminy Aglomeracji Walbrowskiej oceniany jest jako dostateczny lub zły. Szybkie remonty wymagają nie tylko drogi gminne, ale także powiatowe, wojewódzkie (nr 381, 384, 385, 387, 388) i krajowe (nr 35). Ponadto, górski charakter determinujący słabą drogową dostępność komunikacyjną powoduje, że czas dojazdu do centrum Aglomeracji Walbrowskiej z takich miast jak Radków (ok. 1 godzina), gm. Nowa Ruda (ok. 40 minut), czy Kamienna Góra (ok. 30 minut) jest długi pomimo relatywnie niewielkich odległości dzielących je od centrum Walbrowicza (niedługo przedsi przejazd od 35 do 62 km/h).

Potrzeby rozbudowy infrastruktury drogowej odnoszą się głównie do zewnętrznego skomunikowania gmin Aglomeracji Walbrowskiej oraz budowy obwodnic (między innymi: Boguszuwa-Gorce, Czarnego Boru, Głuszycy, gm. Nowa Ruda, Szczawnie-Zdroju, Świebodzice) celem odciążenia obszarów centrów miast. Za kluczowy dla rozwoju Aglomeracji uznaje się projekt Drogi Sudeckiej (nr 389) łączącej większość gmin analizowanego obszaru począwszy od Nowej Rudy Miasta, aż po Kamienią Górą, Równie Isona dla zewnętrznego skomunikowania Aglomeracji Walbrowskiej jest lokalizacja postuluwanego przebiegu drogi ekspresowej S3, między innymi przez teren Kamiennej Góry, która umożliwiłaby szybkie wyprowadzenie ruchu w kierunku autostrady A4.

Obecnie na terenie Aglomeracji dostępne są dwa główne kierunki połączeń w przewozach pasażerskich obejmujące relacje: Wrocław – Walbzych – Jelenia Góra oraz Walbzych – Klódzko. W gminach Aglomeracji Walbrowskiej, przez które przebiegają linie kolejowe, stan **infrastruktury kolejowej** oceniany jest jako przeciętny lub zły²⁸. Szczególnie negatywnie oceniane są obiekty dworcowe, kładki, wiadukty (Boguszuw-Gorce, Czarny Bór, Głuszyca, Jedlina-Zdrój, Kamienna Góra, Mieroszów, gm. Nowa Ruda, gw. Nowa Ruda, Świebodzice, Walim, Walbzych), które nie stanowią wyzwitek miast i negatywnie oddziałują na ich wizerunek. W ostatniej dekadzie PKP wyremontowało zaledwie jeden dworzec kolejowy tj. Dworzec Miasta w Walbzychu.

Różne są postulaty utrzymania i rozwoju połączeń kolejowych na terenie Aglomeracji Walbrowskiej. Wskazuje się między innymi na potrzebę utworzenia Kolei Aglomeracyjnej (Koleje Walbrowskiej), zapewnienia szynobusów do Czech (w tym do Hradec Kralowe), wykorzystania linii kolejowej (Walbzych – Klódzko oraz Klódzko - Jedlina-Zdrój - Świdnica) do celów turystycznych ze względu na walory widokowe oraz turystyczne (np. postąg „retro”), szybkiego skomunikowania gm. Nowej Rudy z jej dzielnicą tj. Słupcem, wykorzystania niezużytkowanych torowisk dla potrzeb utworzenia szlaku rowerowych (Szczawnie-Zdrój), modernizacji infrastruktury kolejowej w celu skróceniem czasu dojazdu z Walbrowicza do Wrocławia.

Z punktu widzenia pasażera **komunikacji publicznej** dostępność gmin Aglomeracji Walbrowskiej oceniana jest generalnie na poziomie przeciętnym lub dobrym²⁹ (Boguszuw-Gorce, Czarny Bór, Głuszyca, Jedlina-Zdrój, Kamienna Góra, gm. Nowa Ruda, gw. Nowa Ruda, Radków, Stare Bogaczowice, Świebodzice, Walim, Walbzych). Za niezadowolającą uznano dostępność komunikacji publicznej w Mieroszowie - gmina nie posiada publicznych środków komunikacji. Przejazdy odbywają się wyłącznie prywatnymi busami, w kierunku Walbrowicza z pominięciem niektórych miejscowości gminy. Istotnym zagadnieniem jest także brak bezpośrednich połączeń pomiędzy Mieroszowem a Radkowem i gm. Nowa Ruda realizowanych przez Republikę Czeską.

Głównym problemem pasażerów korzystających z komunikacji publicznej jest wydłużony czas dojazdu do zaobojonych destynacji wynikający z przeciętnej lokalnego układu drogowego w godzinach porannych i popołudniowych szczytów komunikacyjnych. Ze względu na rozwój

²⁸ Informacje zebrane na podstawie wywiadów przeprowadzonych w gminach Aglomeracji Walbrowskiej oraz wizji studialnych.

²⁹ Informacje zebrane na podstawie wywiadów przeprowadzonych w gminach Aglomeracji Walbrowskiej oraz wizji studialnych.

Podstawę oceny stanowią kryteria takie jak: **atrakcyjność turystyczna** (zdolności do przyciągania ofertą turystyczną i rekreacyjną), **atrakcyjność biznesowa** (atrakcyjność inwestycyjna, atrakcyjność siły roboczej - stosunek kwalifikacji do kosztów), **komfort życia** (atrakcyjność miasta jako miejsca do codziennego życia), **atrakcyjność natury** (oczenie przyrodnicze, walory naturalne, aspekt ekologiczny), **atrakcyjność kulturalna** (zdolność przyciągania miast jako ośrodka życia kulturalnego - infrastruktura kulturalowa oraz wydarzenia), **atrakcyjność dziedzictwa** (zdolność przyciągania dziedzictwem historycznym, zabytkami, ciekawą prezentacją ważnych wydarzeń z przeszłości), **atrakcyjność sportowa** (zdolność przyciągania poprzez kluby, imprezy i wydarzenia o charakterze sportowym). Ranking obejmował grupę 100 miast.

V. Czynniki strategiczne

Rozpoznanie uwarunkowań dotyczących przyszłości Aglomeracji Wałbrzyskiej wymaga ustalenia zbioru oddziaływań, jakie generować mogą różne podmioty i zjawiska. Na ich zbior składają się zarówno wpływy zewnętrzne, wynikające z decyzji i zachowań podmiotów stanowiących jej strategicznie otoczenie, jak i istniejące wewnętrzne uwarunkowania rozwoju, polegające kształtowaniu przez gminy Aglomeracji. Dokonać tego można stosując analizę SWOT, w ramach której wyróżnia się cztery grupy czynników strategicznych:

- **Siły (S)** – pozytywne atuty Aglomeracji, podlegające kształtowaniu przez tworzące ją gminy, które mogą umożliwić, pobudzić bądź wspierać jej rozwój;
- **Słabości (W)** – cechy i zjawiska ograniczające możliwości rozwoju Aglomeracji, które pozostają pod wpływem tworzących ją gmin;
- **Szanse (O)** – zewnętrzne oddziaływania i zjawiska, stwarzające pożądane możliwości rozwoju, niezależne od działań podejmowanych przez gminy tworzące Aglomerację;
- **Zagrożenia (T)** – zewnętrzne negatywne oddziaływania i zjawiska, utrudniające realizację zamierzeń rozwojowych, niezależne od działań podejmowanych przez gminy tworzące Aglomerację.

Tab. 18. Lista sił i słabości w obszarze społecznym

Siły	Słabości
S.1. Duży potencjał ludnościowy Aglomeracji Wałbrzyskiej oraz jej ośrodka centralnego w skali województwa dolnośląskiego	W.1. Negatywne tendencje demograficzne związane ze znaczącym w skali województwa i kraju odpływem mieszkańców, sztywno postępującym procesem ich starzenia się oraz utjemnym saldem migracji wewnętrznych i zagranicznych
S.2. Zadawalający poziom zaplecza większości szkół podstawowych oraz gimnazjalnych w Aglomeracji Wałbrzyskiej	W.2. Niezadawalający poziom nauczania w szkołach podstawowych i gimnazjalnych obrozowany przez wskaźniki odnoszące się do wyników egzaminu końcowego po szkole podstawowej oraz egzaminu
S.3. Dobra oferta szkół ponadgimnazjalnych oraz szkół wyższych ³⁶	W.3. Wyjątkowo duży charakter działalności szkół wyższych
S.4. Krajowa i regionalna rozpoznawalność silnych „mariek kulturalnych” Aglomeracji związanych z Zarnkiem Książ, Teatrem Dramatycznym, Teatrem Lalki i Aktora w Wałbrzychu, Filharmonią Sudecką	W.4. Niewielki potencjał infrastruktury kultury (kina, instytucje muzyczne, teatry, muzea, domy kultury) – w odniesieniu do skali ludnościowej Aglomeracji Wałbrzyskiej i województwa dolnośląskiego
S.5. Atrakcyjne wydarzenia kulturalne i sportowe organizowane przez gminy Aglomeracji Wałbrzyskiej ³⁷	W.5. Spadek aktywności kulturalnej mieszkańców Aglomeracji Wałbrzyskiej (uczestnictwo w imprezach muzycznych, w przedstawieniach teatralnych)
S.6. Zróżnicowanie ofert turystycznej Aglomeracji Wałbrzyskiej ³⁸	W.6. Brak dobrej rozpoznawalnego produktu kultury integrującego wszystkie gminy Aglomeracji Wałbrzyskiej
S.7. Znacząca liczba miejsc noclegowych w pensjonatach oraz gospodarstwach agroturystycznych	W.7. Słaby zasięg oddziaływania wydarzeń kulturalnych i sportowych organizowanych indywidualnie przez poszczególne gminy Aglomeracji Wałbrzyskiej
S.8. Różnorodna baza sportowa ³⁹	W.8. Niewielka liczba nowych mieszkań
S.9. Niska ceny mieszkań zarówno na rynku pierwotnym jak i wtórnym w relacji do cen w województwie dolnośląskim	W.9. Zły stan komunalnych zasobów mieszkaniowych
S.10. Istnienie organizacji pozarządowych, których działalność ukierunkowana jest na rozwój społeczno-kulturalny gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej ⁴⁰	W.10. Istnienie obszarów biedy skutkujące występowaniem zjawiska wyłączenia społecznego
S.11. Spadek liczby bezrobotnych	W.11. Bierność społeczności gmin i roszczeniowe postawy jednostek
S.12. Długoletnia współpraca części gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej z gminami czeskimi	

³⁶ 10 liceów profilowanych, 10 techników, 1 technikum dla dorosłych, 2 techników uzupełniających oraz 2 liceów profilowanych, 4 uczelnie wyższe

³⁷ np. Festiwal Teatrów Ulicznych, Festiwal Sera, Festiwal Zupy, Festiwal Cover'ów, Warsztaty Filmowe – Home Książskiego, Festiwal Folkloru, Festiwal Winiarskiego, Festiwal Winiarskiego, Festiwal Winiarskiego, Festiwal Filmowych, Festiwal Piosenek Dziecięcej, Festiwal Kameralistyk, Ensemble, Festiwal Kwałów i Szuki, Wałbrzyskie Fanaberie Teatralne, Bieg Gwarków, 4X

³⁸ turystyka, uzdrowska, krajowawca, postindustrialna, miliana, senymentalna, piassa – rowerowa – narciarska, biznesowa, religijna, handlowa
³⁹ wyciągi narciarskiej, narciarskie trasy biegowe, kyle pływające i aquapark, torj kolarskie i trasy rowerowe, zbiorniki wodne

⁴⁰ np. Stowarzyszenie Miłośników Jedliny-Zdroju, Towarzystwo Rozwoju Sankowiska, Fundacja Szuki Współczesnej „In Silu” w Mieroszowie, Stowarzyszenie Rozwoju i Promocji Dzikowa w gw. Nowa Ruda, Stowarzyszenie „Partnerstwo Wokół Trójgrania” w Starych Bączkach, Towarzystwo Miłośników Szczawnego Zdroju, Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Wałbrzyska, stowarzyszenia w ramach lokalnych grup działań

Tab. 19. Lista szans i zagrożeń w obszarze społeczny m

Szanse	Zagrożenia
O.1. Dodatnie saldo migracji województwa dolnośląskiego O.2. Wzrost zainteresowania społeczeństwa atrakcyjną ofertą spędzania czasu wolnego O.3. Wzrost liczby turystów odwiedzających województwo dolnośląskie O.4. Kształtowanie się segmentów turystów np. zainteresowanych ucieczką od przedłużonych kurortów turystycznych O.5. Wzrost zainteresowania zamoznych mieszkańców obszarów metropolitalnych budową „drugich domów” na obszarach o cennych walorach przyrodniczo- krajoznawczych O.6. Rosnąca popularność produktów turystycznych z Kompleksem Riese, Podziemną Trasą Turystyczną w Kopaniu Nowa Ruda, uzdrowskimi Szezano-Zdrój i Jedlina-Zdrój O.7. Zainteresowanie władz samorządowych województwa w rozwiązywaniu problemów społecznych Aglomeracji Wałbrzyskiej	T.1. Duża popularność obiektów turystycznych i imprez sportowych Dolnego Śląska (np. Kopalinia Ziola w Złotym Stoku, Twierdza Srebrna Góra, Twierdza Kłodzka, Świątynia Wang, Bige Piastów, Szlak Wygasłych Wulkanów w gminach Pogórze Kaczawskiego) T.2. Ugruntowana krajowa rozpoznawalność gmin uzdrowskich Kotliny Kłodzkiej T.3. Wysoka popularność kurortów turystycznych Kartmosszy (Karpacz i Szklarska Poręba) T.4. Ułwalone negatywne stereotypy i niekorzystny wizerunek Wałbrzycha w Polsce T.5. Wysoka jakość życia na obszarze Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego

Wynikowa analiza SWOT w obszarze społecznym wskazuje na dominującą pozycję strategii konkurencyjnej, zgodnie z którą, podstawowym kierunkiem jest minimalizowanie słabości celem skorzystania z szans, które tworzy otoczenie (por. tabela poniżej)⁴¹.

Tab. 20. Macierz wyników a SWOT w obszarze społecznym

	Szanse	Zagrożenia
Silny	30	13
Słabości	36	23

Dla obszaru społecznego analizy SWOT kluczowe znaczenie posiadają następujące słabości:

- W.10. Istnienie obszarów biedy skutkujące występowaniem zjawiska wyłączenia społecznego.
- W.11. Biedność społeczności gmin i troszczeniowe postawy jednostek.
- W.7. Słaby zasięg oddziaływania wydatków kulturalnych i sportowych organizowanych indywidualnie przez poszczególne gminy Aglomeracji Wałbrzyskiej.
- W.9. Zły stan komunalnych zasobów mieszkaniowych.
- W.1. Negatywne tendencje demograficzne związane z znaczącym w skali województwa i kraju odplywem mieszkańców, szybko postępującym procesem ich starzenia się oraz ujemnym saldem migracji wewnętrznych i zagranicznych

⁴¹ Postać numeryczna macierzy SWOT zawarto w załączniku.

- Na drugiej pozycji w obszarze społecznym analizy SWOT znajduje się strategia rozwojowa wskazująca na konieczność pozycjonowania sił w interakcji z szansami otoczenia. Do kluczowych siłnych stron zidentyfikowanych w obszarze społecznym zalicza się:
- S.6. Zróżnicowanie oferty turystycznej Aglomeracji Wałbrzyskiej;
 - S.4. Krajowa i regionalna rozpoznawalność siłnych „marek kulturalnych” Aglomeracji związanych z Zamkiem Książ, Teatrem Drammycznym, Teatrem Lalki i Aktora w Wałbrzychu, Filharmonią Sudecką.
 - S.5. Atrakcyjne wydarzenia kulturalne i sportowe organizowane przez gminy Aglomeracji Wałbrzyskiej.

2. Gospodarcze – siły, słabości, szanse, zagrożenia, analiza SWOT

Tab. 21. Lista sił i słabości w obszarze gospodarczym

Silny	Słabości
S₁. Zróżnicowany profil gospodarczy skupiony w głównych miastach Aglomeracji (Wałbrzych, Kamienna Góra, gm. Nowa Ruda, Świebodzice) S₂. Skupienia firm branży motoryzacyjnych⁴², przemysłu budowlanego⁴³ oraz przemysłu drzewnego⁴⁴ S₃. Liczne podmioty sektora otoczenia biznesu⁴⁵ S₄. Specjalizacja branżowa dotycząca usług uzdrowskich S₅. Funkcjonowanie Rady Gospodarczej Aglomeracji Wałbrzyskiej ukierunkowanej na integrację integrujące środowiska samorządowe i gospodarcze⁴⁶ S₆. Znaczące inwestycje publiczne związane z podniesieniem atrakcyjności turystycznej Aglomeracji Wałbrzyskiej⁴⁷	W₁. Nadal zmniejszająca się liczba miejsc pracy i duży ich deficyt w relacji do potencjału ludnościowego Aglomeracji Wałbrzyskiej W₂. Niekorzystna dysproporcja liczby podmiotów gospodarczych w relacji do skali demograficznej Aglomeracji Wałbrzyskiej W₃. Niewielka liczba podmiotów z branż nowocześniejszych⁴⁸ W₄. Dominacja branż gospodarki⁴⁹, upatrzonych przeważą konkurencyjne w czynnikach kosztowych W₅. Słaba kondycja ekonomiczna przedsiębiorstw wyrażająca się niskimi wpływami do budżetów gmin z tytułu podatku CIT W₆. Brak potencjału naukowo-badawczego zdolnego do komercjalizacji wyników badań⁵⁰ W₇. Niski poziom sieciovania współpracy firm

⁴² funkcjonujących głównie w WSSSE (18 podmiotów).

⁴³ pozyskiwanie kruszyw (25 podmiotów), produkcja wyrobów z surowców mineralnych (105 podmiotów), przemiał granulatu, uzrządzenia, technologii ciegła i powieltra uzrządzenia sarienne, roboty budowlane (1820 podmiotów), działalność w zakresie architektury i inżynierii (311 podmiotów)

⁴⁴ produkcja wyrobów z drewna (102 podmiotów), produkcja mebli (69 podmiotów), leśnictwo i pozyskiwanie drewna (104 podmiotów)

⁴⁵ związany z działalnością prawniczą i rachunkowo-księgową (316 podmiotów), reklamą i badaniem rynku (151 podmiotów), pozostała działalność profesjonalną (210 podmiotów), działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (4516 podmiotów), działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (334 podmiotów)

⁴⁶ powstałej w 2011 r.

⁴⁷ np. Aqua Zdrój w Wałbrzychu, Ośrodek Sportowo-Rekreacyjny Dziłkowice w Boguszuwie-Gorcach, Centrum Sportów Góskich – Czarodziejska Góra Rulica w Jedlinie-Zdrój, Centrum Turystyczno-Sportowe w gm. Nowa Ruda, Wodne Centrum Rekreacji w Świebodzicach, rewalidacja Sztybu Wiciola w Boguszuwie-Gorcach na Centrum Kultuaino-Kongresowe, rewalidacja KWK Julia w Wałbrzychu – Wielokulturowy Park, Stara Kopalinia⁴⁹ np. produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (11 podmiotów), produkcja urządzeń elektrycznych (11 podmiotów), produkcja maszyn i urządzeń (22 podmiotów)

⁴⁸ budownictwo, motoryzacja, przemysł dizewny

⁵⁰ wg GUS badania naukowe i prace rozwojowe w 2011 roku w powiecie wałbrzyskim prowadziło zaledwie 8 podmiotów

	zlokalizowanych w Aglomeracji Walbrzyskiej W₈ Brak skutecznych działań na rzecz inkubacji innowacyjnych firm W₉ Spadek potencjału przedsiębiorczości mieszkańców Aglomeracji⁵¹ W₁₀ Brak silnej organizacji samorządu gospodarczego W₁₁ Przejęte walory oferty inwestycyjnej gmin Aglomeracji Walbrzyskiej i mało skuteczny sposób ich promocji W₁₂ Liczne tereny i obiekty poprzemysłowe będące w dyspozycji różnych właścicieli W₁₃ Niski poziom pakietyzacji istniejącej oferty kulturalno-turystycznej gmin Aglomeracji Walbrzyskiej

Tab. 22. Lista szans i zagrożeń w obszarze gospodarczym

Szansa	Zagrożenia
Q₁ Wysoka dynamika tworzenia nowych miejsc pracy w województwie dolnośląskim i jego atrakcyjny inwestycyjnie wizerunek Q₂ Dostępność funduszy unijnych wspierających przedsiębiorczość, tworzenie miejsc pracy, innowacyjność przedsiębiorstw, współpracę sektora naukowo-badawczego z biznesem Q₃ Dobre wizerunek gospodarzy Polski w Unii Europejskiej Q₄ Wyrczenie przebiegu Szlaków Kulturowych Dolnego Śląska na terenie Aglomeracji Walbrzyskiej⁵² Q₅ Wzrost znaczenia polityki miejskiej w Polsce	T₁ Ograniczenia czasowe funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych T₂ Wyszy poziom rozwoju branży turystycznej w Karkonoszach i zachodniej części Kotliny Kłodzkiej (lepsza baza hotelowo-gastronomiczna i lepiej rozwinięte usługi około-turystyczne) T₃ Wyższa ocena innowacyjności przedsiębiorstw w podregionie jeleniogórskim (wg raportu IBnGR) T₄ Większa atrakcyjność inwestycyjna gmin wchodzących w skład Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego oraz innych aglomeracji w Polsce skutkująca małym zainteresowaniem inwestorów obszarem Aglomeracji Walbrzyskiej T₅ Krótki czas pobytu turystów odwiedzających gminy Aglomeracji Walbrzyskiej⁵³ oraz niewielka ich liczba⁵⁴ T₆ Niewielka liczba hoteli sieciowych zainteresowanych lokalizacją na obszarze Aglomeracji Walbrzyskiej T₇ Niewielkie zainteresowanie inwestorów budową parków rozrywkii i obiektów sportowo-rekreacyjnych na terenie Aglomeracji Walbrzyskiej T₈ Zaawansowana pakietyzacja produktów kulturalno-turystycznych w konkurencyjnych ośrodkach turystycznych (np. Kopalnia Złota w Złotym Stoku)

⁵¹ spadek liczby firm prowadzonych przez osoby fizyczne

⁵² np.: Szlak Zamków Piastowskich, Szlak Sanktuarów i Ośrodków Piętrzymkowych, Szlak Zabryków Techniki, Szlak Cysterski, Szlak Dolnośląskim Zamków i Pałaców, Główny Szlak Sudecki im. M. Orłowicza, Szlak św. Jakuba – Droga sudecka

⁵³ najczęściej od kilku godzin do 3 dni

⁵⁴ w relacji do potencjału ludnościowego tego obszaru

T ₉ Niezadawalająca wielkość nowych inwestycji na obszarach WSSi znajdujących się w gminach Aglomeracji Walbrzyskiej oraz niewielka liczba projektów gospodarczych wzbogacających profil branżowy jej obszaru

Analiza SWOT przeprowadzona dla obszaru gospodarczego wskazała na dominujący typ strategii związany ze strategią konkurencyjną. Jej zalecenia wskazują na konieczność podjęcia działań ukierunkowanych na ograniczanie oddziaływania słabych stron na rzecz tworzenia warunków umożliwiających skorzystanie z szans stworzonych przez otoczenie (por. tabela poniżej)⁵⁵.

Tab. 23. Macierz wyników SWOT w obszarze gospodarczym

	Szansa	Zagrożenia
Sily	17	25
Słabości	45	40

Kluczowe słabości w obszarze gospodarczym wynikające z analizy SWOT obejmują:

- W₇ Niski poziom sieciovania współpracy firm zlokalizowanych w Aglomeracji Walbrzyskiej,
- W₃ Niewielka liczba podmiotów z branż nowocześniejszych,
- W₈ Brak skutecznych działań na rzecz inkubacji innowacyjnych firm,
- W₁ Nadal zmniejszająca się liczba miejsc pracy i duży ich deficyt w relacji do potencjału ludnościowego Aglomeracji Walbrzyskiej,
- W₆ Brak potencjału naukowo-badawczego zdolnego do komercjalizacji wyników badań,
- W₁₀ Brak silnej organizacji samorządu gospodarczego.

Wskazane słabości tworzą równocześnie niekorzystne relacje z zagrożeniami z otoczenia. Drugim typem strategii pod względem liczby powiazań w przypadku obszaru gospodarczego jest szczególnie niekorzystna strategia defensywna.

3. Środowiskowo-infrastrukturalne – sily, słabości, szansa, zagrożenia, analiza SWOT

Tab. 24. Lista sili i słabości w obszarze środowiskowo-infrastrukturalnym

Sily	Słabości
S₁ Różnorodność walorów przyrodniczo- krajoznawczych Sudetów Środkowych, w tym obszarów objętych ścisłą ochroną S₂ Dobra jakość powietrza S₃ Udziałnictwo w projekcie mechaniczno-biologicznego Walbrzyskiej w projekcie mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów⁵⁶ S₄ Zadawalający poziom zaspokolenia potrzeb w	W₁₁ Niewielka liczba odpadów podlegających selektywnej zbiórce i ponownemu wykorzystaniu W₂ Zbyt mała liczba inicjatyw ekologicznych w gminach Aglomeracji Walbrzyskiej oraz ich lokalny charakter W₃ Utrudniona dostępność komunikacyjna ze względu na górskie położenie gmin Aglomeracji Walbrzyskiej

⁵⁵ Postać numeryczną macierzy SWOT zawarto w załączniku

⁵⁶ projekt realizowany przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej SANKOW Sp. z o.o. w Lubawce

zakresie gospodarki wodno-kanalizacyjnej w części gmin Aglomeracji Wałbrzyjskiej	W.4 Zła sytuacja w zakresie gospodarki wodno-kanalizacyjnej
S.5 Rozwinięta sieć dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych w Aglomeracji Wałbrzyjskiej	w następujących gminach Aglomeracji tj.: Boguszów-Gorce, Czarny Bór, gw. Nowa Ruda, Stare Bogaczowice oraz Walim
S.6 Istnienie infrastruktury kolejowej na terenie Aglomeracji Wałbrzyjskiej	W.5 Niskie parametry techniczne dróg krajowych i wojewódzkich ⁵⁸ , w tym ograniczone możliwości prowadzenia transportu w ciągu drogi krajowej nr 33 łączącej Miroszów z Wałbrzychem ⁵⁹
S.7 Występowanie zasobów mineralnych ⁶⁰	W.6 Zły stan techniczny większości odcinków dróg gminnych, powiatowych, wojewódzkich ⁶⁰ i drogi krajowej ⁶¹
S.8 Istnienie ładuwiska w Świebodzicach	W.7 Brak obwodnic: Boguszowa-Gorce, Czarnego Boru, Głuszycy, Świebodzic, Wałbrzycha
S.9 Występowanie zbiorników retencyjnych wykorzystywanych rekreacyjnie	W.8 Niskie parametry połączeń drogowych z Republiką Czeską umożliwiające wyłączenie ruch samochodów osobowych
S.10 Duża powierzchnia wolnych terenów	W.9 Zły stan infrastruktury kolejowej (torowiska, trakcja, perony, dworce, wiadukty)
	W.10. Niezadawalający czas podróży z Wałbrzycha do Wrocławia oraz w ramach połączeń kolejowych gmin Aglomeracji Wałbrzyjskiej
	W.11. Brak bezpośrednich połączeń w komunikacji publicznej pomiędzy Miroszowem a Radkowem i gm. Nowa Ruda realizowanych przez Republikę Czeską
	W.12. Brak połączeń w komunikacji publicznej pomiędzy Miroszowem a Wałbrzychem

Szanse	Zagrożenia
O ₁ .1. Podnoszenie rangi transportu kolejowego w dokumentach europejskich jako zrównoważonej formy transportu publicznego	T ₁ .1. Atrakcyjne walory przyrodniczo-krajobrazowe w parku Karłowickim (np. Karłowicki Park Narodowy) i Kolinie Kłodzkiej (np. Jaskinia Niedzwiedzia, Maszów Śnieżnika)
O ₂ .2. Dostępność funduszy unijnych ukierunkowanych na opracowanie i wdrażanie pro-ekologicznych oraz energooszczędnych rozwiązań w zakresie infrastruktury i gospodarki	T ₁ .2. Brak bezpośredniej drogi o parametrach drogi dwujezdniowej łączącej Aglomerację Wałbrzyską z autostradą A4
O ₃ .3. Możliwość proekologiczne zachowania i rosnące zainteresowanie kontaktem z naturą mieszkańców dużych miast	T ₁ .3. Brak drogi o odpowiednich parametrach technicznych w Republice Czeskiej stanowiącej kontynuację drogi krajowej nr 33
O ₄ .4. Akcentowanie idei zrównoważonego rozwoju w politykach krajowych i unijnych	T ₁ .4. Ograniczenie połączeń kolejowych i polityka rozwoju transportu PKP
	T ₁ .5. Ograniczenia w podejmowaniu przedsięwzięć gospodarczych ze względu na występowanie obszarów Natura 2000

Tab. 25. Lista szans i zagrożeń w obszarze środowiskowo-infrastrukturualnym

Analiza SWOT wykonana dla ostatniego z obszarów tj. środowiskowo-infrastrukturualnego, podobnie jak dla obszaru społecznego i gospodarczego wskazuje na dominację strategii konkurencyjnej. Sytuacja tego rodzaju jest determinowana znaczącą liczbą powiązań pomiędzy słabymi stronami a szansami z otoczenia (por. tabela poniżej)⁶².

Tab. 26. Macierz wyników SWOT w obszarze środowiskowo-infrastrukturualnym

	Szanse	Zagrożenia
Silny	12	6
Słabości	23	15

Kluczowe znaczenie w przypadku obszaru środowiskowo-infrastrukturualnego należy przypisać następującym słabostkom:

- W.3. Utrudniona dostępność komunikacyjna ze względu na górskie położenie gmin Aglomeracji Wałbrzyjskiej;
- W.7. Brak obwodnic: Boguszowa-Gorce, Czarnego Boru, Głuszycy, Świebodzic, Wałbrzycha,
- W.8. Niskie parametry połączeń drogowych z Republiką Czeską umożliwiające wyłączenie ruch samochodów osobowych;
- W.9. Zły stan infrastruktury kolejowej (torowiska, trakcja, perony, dworce, wiadukty);
- W.10. Niezadawalający czas podróży z Wałbrzycha do Wrocławia oraz w ramach połączeń kolejowych gmin Aglomeracji Wałbrzyjskiej;

⁵⁷ Przykładowo blaskowce: mełsińc, wody mineralne, węgiel, baryt, wody termalne.

⁵⁸ drogi jedno-jednowe

⁵⁹ prześwit pod wiaduktem kolejowym do 3,5 metra

⁶⁰ szerególnier: nr 381, 384, 385, 387, 389 – Droga Sudecka

⁶¹ droga krajowa nr 35

⁶² Postać numeryczną macierzy SWOT zawarto w załączniku.

W rezultacie przeprowadzonej analizy SWOT zidentyfikowano rozkład oddziaływan badanych czynników strategicznych (tabela poniżej). Uzyskane informacje pozwoliły na wskazanie hierarchii strategii czyściwych, które teoretycznie opisują istotne preferencje, jakie należy uwzględnić w wyznaczaniu celów i kierunków rozwoju. Najbardziej realną i jednocześnie prawdopodobną strategią dla Aglomeracji Walbrzyskiej jest strategia konkurencyjna (WO). Jej celem jest oparcie zamierzeń dotyczących kształtowania przyszłości na szansach jakie generują zewnętrzne podmioty i zjawiska, a które mogą być wykorzystane mimo występowania niekorzystnych czynników wewnętrznych. Dotyczy to wszystkich trzech obszarów funkcjonalnych: społecznego, gospodarczego i środowiskowo-infrastrukturального. Możliwość wykorzystania pozytywnego oddziaływania podmiotów i zjawisk odczucia dotyczą jednak również innych jednostek terytorialnych (głównie zlokalizowanych na obszarze województwa dolnośląskiego), które stają się tym samym konkurentami Aglomeracji Walbrzyskiej. Szczegółowa orientacja takiej strategii musi więc zakładać rywalizację o pozyskanie szans, która jednak odnieść zamierzony sukces pod warunkiem zlikwidowania istniejącego, bądź przy najmniej ograniczenia oddziaływania jej słabości. Gminy tworzące Aglomerację Walbrzyską powinny wyznaczyć się determinacją w realizacji zamierzeń integracyjnych, które mogą stanowić o istnieniu najbardziej skutecznego elementu budowania przewagi konkurencyjnej.

Tab. 27. Macierz wynikowa SWOT dla wszystkich analizowanych obszarów

	O	T
S	59 (21%)	44 (15%)
W	104 (36%)	78 (27%)

Strategia konkurencyjna dominuje wśród rozpoznanych wariantów kształtowania przyszłości, ale na drugim miejscu znalazła się strategia defensywna (WT), która w założeniu skazuje obszar Aglomeracji na radykalne zmiany, takie jak: ograniczenie realizacji funkcji, zmniejszanie się populacji, a nawet likwidację działalności. Taka strategia w przypadku Aglomeracji Walbrzyskiej oznaczałaby konieczność przedefiniowania jej znaczenia na mapie regionu i kraju i pogodzenia się z niższą pozycją w rankingach. Na trzecim miejscu uplasowały się jednak przesłanki sugerujące możliwość uwzględnienia elementów strategii agresywnej (SO), która jednak w aglomeracyjnych realiach sprawdza się jedynie do możliwości wykorzystania niektórych relacji czynników. Charakterystyczne dla tej orientacji strategicznej oparcie rozwoju na siłach, pozwalających skutecznie wykorzystywać pojawiające się w otoczeniu szanse, dotyczy tylko zasobów i działalności turystycznych, które jednak nie wystarczą do zapewnienia wystarczającej liczby miejsc pracy i uzyskiwania dochodów wszystkich gmin Aglomeracji Walbrzyskiej. Najmniej prawdopodobne jest kształtowanie jej przyszłości w orientacji strategii konserwatywnej (OT). Zakłada ona istnienie sił, stanowiących podstawowe argumenty na rzecz utrzymania atrakcyjności obszaru wobec pojawiających się zewnętrznych zagrożeń (15% relacji ponudży badanyymi czynnikami).

V. Rozstrzygnięcia strategiczne dla Aglomeracji Walbrzyskiej

1. Koncepcja funkcjonowania Aglomeracji Walbrzyskiej

Powstanie Aglomeracji Walbrzyskiej funkcjonującej w nowych realiach jest przedsięwzięciem, które wymagać będzie przeformułowania zasad współpracy tworzących ją gmin. Trzeba nie tylko wyznaczyć nowe powiązania funkcjonalne pomiędzy nimi, uwzględniające możliwości jakie stworzy ściślejsza integracja jednostek terytorialnych Aglomeracji, ale także przyjąć założenia dotyczące rozkładu działalności, pozwalających w ramach przyjeżdżających na wczajenne uzupelnianie się oraz minimalizowanie ryzyka wystąpienia konfliktów interesów. Ustalenie relacji przestrzemno-funkcjonalnych w dalszej kolejności powinno bezpośrednio przetożyć się na następujące obszary funkcjonowania Aglomeracji:

- infrastruktura komunikacyjna, w tym szczególnie układ i sieć dróg ponadlokalnych oraz powiązania transportu kolejowego, głównie o znaczeniu gospodarczym oraz osadniczym. Lokalizacja obiektów komunikacyjnych będzie oddziaływać na nacieknie powiązani funkcjonalnych poszczególnych miejsc oraz może stać się jednym z kryteriów hierarchizacji jednostek terytorialnych tworzących Aglomerację;
- oddziaływanie urządzeń infrastruktury społecznej, szczególnie oferujących usługi rynkowe o zasięgu przekraczającym granice jednej jednostki terytorialnej. Ich rozmieszczenie na obszarze Aglomeracji oraz rozkład dostępności oferowanych produktów w poszczególnych jej obszarach powinno uwzględniać zagrożenia braku dostępu do niektórych usług, bądź zbytniego nasylenia nimi i nadmiernej konkurencji, utrudniającej osiągnięcie zadowalających zysków przez podmioty organizujące taką działalność;
- rodzaje relacji z podmiotami zewnętrznymi, wynikające z różnej specyfiki funkcji poszczególnych miejsc Aglomeracji. Może się to przekazywać na zainteresowanie tworzeniem bardziej ścisłej współpracy niektórych gmin, zainteresowanych wybraniem aspektem rozwoju Aglomeracji, np. przyciągnięciem firm określonej branży, przedsięwzięciami pro-turystycznymi, promocją fragmentu wizerunku Aglomeracji oraz tworzeniem grup podmiotów skutecznie łobujących określone projekty;
- różny stopień angażowania się gmin w pozyskiwanie środków zewnętrznego wsparcia projektów rozwojowych, które dla jednego miejsca będą warunkiem sukcesu, dla innych tylko uzupełnieniem podejmowanych działalności. Zróżnicowanie zainteresowania może być szczególnie rodzaju bodźcem bądź hamulcem siły zmian całej Aglomeracji;
- inicjatywę podejmowane w ramach planowania przestrzennego, w tym koordynowanie rozstrzygnięć w Miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego oraz przygotowanie wspólnych ustaleń planistycznych, tak aby uniknąć wystąpienia konfliktów przestrzennych, które utrudniałyby realizację funkcji w poszczególnych gminach.

Koncepcja powstania nowych założeń funkcjonowania Aglomeracji Walbrzyskiej obejmując podział tworzących ją gmin na pięć grup (por. rys. 2).

Walbrzych (oznaczony na rys. 2 kolorem czerwonym) – centrum Aglomeracji i jej władac niastwo, które spełniać będzie rolę lidera, zarówno w relacjach zewnętrznych, jak i wewnętrznych. W wielu kontaktach ponadlokalnych Walbrzych będzie reprezentował jednocześnie własne interesy miejskie i wszystkich podmiotów tworzących Aglomerację. Z racji swojej władzącej pozycji gospodarczej oraz przewagi demograficznej jest to jej bezdyskusyjny ośrodek centralny, który przyciąga zasoby z całego obszaru i świadczy wyspecjalizowane usługi dla wszystkich gmin, przede wszystkim przestrzemnie sąsiadujących z Walbrzychem. W sposób decydujący przyczynia się również do tworzenia wizerunku Aglomeracji, zarówno poprzez swoje realia społeczno-gospodarcze, jak i podejmowane przedkwejące rozwojowe. W relacjach

wewnętrznych Walbrzych powinien być kreatorem zmian, jako miejsce siwku wielu wpływów i funkcjonowania na niewielkiej powierzchni miasta dużej grupy podmiotów gospodarczych i społeczno-kulturowych.

— Kamienna Góra, Nowa Ruda, Świebodzice (oznaczone na rys. 2 kolorem żółtym) – miasta, które powinny współwzrósć gospodarczy kontekst funkcjonowania Aglomeracji. Wszystkie administracyjne przynależą do innych powiatów, tym samym stając się uzupelnieniem i wzbogaceniem jej politycznego kapitału. Ekonomiczne znaczenie tych trzech miast w dłuższym czasie powinno stać się inspiracją dla lokalizowania na ich obszarach również innych działalnoci, ważnych dla funkcjonowania całej Aglomeracji. Tym samym mają szansę przejąć część funkcji centralnych, jakie pełni Walbrzych i wzbogacić je o własną specyfikę. Politecznyceństwo tego układu w najbliższych latach będzie jednak miała ograniczony charakter, ze względu na znaczne różnice potencjałów rozwojowych tych miast i Walbrzycha. Zalecą takiego rozkładu funkcji będzie jednak fakt, iż miasta te poprzez swoje położenie w pewnym stopniu „spinają” przestrzeń Aglomeracji, wyróżniając jej granice i stanowiąc bramy – miejsca kontaktów i syków interesów. Są to ośrodki aktualnie wykazujące się pewną specjalizacją gospodarczą i istniejącymi powiązaniami zewnętrznymi, które mogą stać się rodzajem kapitałów relacyjnych Aglomeracji.

o Kamienna Góra jest stolicą powiatu ziemskiego i tym samym ośrodkiem wyższej rangi administracyjnej, mogącym stać się szczeólnego rodzaju politycznym pomostem pomiędzy powiatem grodzkim – Walbrzychem, a innymi gminami Aglomeracji. Jest miastem w pewnym stopniu samodzielnym gospodarza, które chociaż dotknięte zostało skutkami przemiał restrykcyjnych, to od kilku lat konsekwentnie stara się budować nowy profil gospodarczy. Szczególnie zachodnie położenie Kamiennej Góry umożliwia rozważanie jej funkcji jako bramy do kontaktów z innym ważnym subregionem województwa dolnośląskiego, jakim jest Jelenia Góra i otaczające ją gminy. Warte uwzględnienia jest również bliskie sąsiedztwo przejścia granicznego w Lubawce, które jest ważnym punktem transzytowym na mapie województwa dolnośląskiego i ma szansę oddziaływać na rozkład jego sieci drogowej i powiązania funkcjonalnych.

o Nowa Ruda (gm.) jest częścią powiatu kłodzkiego i może być poludniową bramą Aglomeracji, otwartą na kontakty z ważnymi turystycznymi ośrodkami południowej części województwa dolnośląskiego, a także z gminami czeskiimi. Jako ośrodek przemysłowy, historycznie górniczy, a współcześnie zainteresowany inwestycjami w działalnoci produkcyjną, może być jednym z filarów nowego profilu gospodarstwa Aglomeracji. Jednocześnie pretenduje również do roli znaczącego miejsca świadczenia usług ponadlokalnych, głównie kulturalnych, rekreacyjnych, sportowych, turystycznych i edukacyjnych.

o Świebodzice przynależą administracyjnie do powiatu świdnickiego, ale aktualnie najważniejszą zaletą miasta jest jego północno-wschodnie położenie, na trasie łączącej Aglomerację z Wrocławem i autostradą A-4. Dostępność komunikacyjna wydaje się wyznaczać główne zalezy współtworzące atrakcyjność gospodarza i osadniczą tego miasta, ale docenić należy również jego dobre relacje z stolicą powiatu – Świdnicą oraz kapitały społeczne i wizualne. Inwestycje przemysłowe, jakimi zainteresowane są władze Świebodzic pozwalają uznać je za jeden z wiódzących gospodarców ośrodków Aglomeracji Walbrzyckiej. Docenić należy również inicjatywę budowy lotniska oraz nowych mieszkań, jakie podejmuje się na obszarze tego miasta.

— Szczawnio Zdroj, Jedlina Zdroj, Radków, Walin, (oznaczone na rys. 2 kolorem zielonym) – gminy zorientowane na realizację funkcji turystycznych oraz świadczenia usług rekreacyjnych dla mieszkańców subregionu. Każda z nich w odmienny sposób posirzeza swoją rolę w Aglomeracji Walbrzyckiej, ale ich plany koncentrują się na zaangażowaniu w budowanie jej atrakcyjności w oparciu o zalezy zasobów środowiska naturalnego oraz obiektów historycznych. W porównaniu do innych gmin Aglomeracji ich specyfika polega na znaczącym wykorzystaniu w procesach

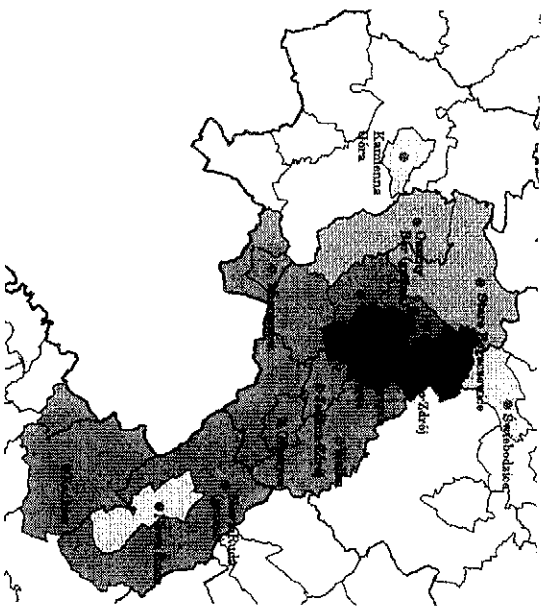
rozwojowych zalezy potencjałów endogenicznych, które w pewnym stopniu pozwalają na umiarkowanie się od koniunkturalności decyzji władz ponadlokalnych. Wykorzystanie wielu z nich wymaga jednak dużej siwki, przeznaczonych na stworzenie nowoczesnych produktów turystycznych. Gminy te zamierzają pozyskać inwestorów korzystając z rozmachu przedsięwzięć infrastrukturalnych i nowego wizerunku Aglomeracji, w której stanowiąc chcą ważny segment działalności, wspomagający i uzupełniający przemysłowy profil gospodarki.

— Czarny Bór, Stare Bogaczowice (oznaczone na rys. 2 kolorem pomarańczowym) – gminy posiadające dobre warunki do rozwoju osadniczego, podjętowanego w ramach inicjatyw podnoszących jakość życia na obszarze Aglomeracji Walbrzyckiej. Ich zalezy mają szansę wzbogacić aglomeracyjne oferty o uokliwe krajobrazy, cizę i dobrą dostępność komunikacyjną, która w rezultacie realizacji inwestycji drogowych powinna jeszcze się poprawić. Warunkiem uzupełniającym jest rozwój infrastruktury społecznej na obszarach tych gmin, w tym lokalizowanie tam urządzeń oferujących ponad przeciętny poziom usług w tej dziedzinie. Możliwa jest również lokalizacja nieuczących uzupełniających funkcji gospodarczych. Bezpośrednie sąsiedztwo Walbrzycha, Kamiennej Góry i Świebodzic zapewni ich mieszkańcom szansę na znalezienie innych miejsc pracy. Rezydencjalne walory Czarnego Boru i Starzych Bogaczowic mogą zostać docenione również przez mieszkańców dużej miast województwa dolnośląskiego, a może nawet wielkopolskiego czy lubuskiego, zainteresowanych budową „drugiego domu”, o charakterze wypoczynkowym. Szansa na stworzenie atrakcyjnych przestrzeni rezydencjalnych może stać się specjalizacją tych gmin i przelozyc na wzrost wartości nieruchomości na całym ich obszarze.

— Boguszów Gorcy, Głuszycza, gw. Nowa Ruda, Miroszów (oznaczone na rys. 2 kolorem niebieskim) – gminy posiadające cenne zasoby środowiska naturalnego i atrakcje turystyczne lub zabrykowe, które jednak nie zdobyły jeszcze poządanej lokalnie pozycji rynkowej. Wynika to ze zbyt krótkiego czasu funkcjonowania nowych obiektów, niewystarczającej liczby inicjatyw promocyjnych lub konieczności dokonania inwestycji modernizacyjnych. W nowych realiach funkcjonowania Aglomeracji Walbrzyckiej oferty tych gmin mogą uzupełniać i wspomagać dokonywanie poządanych zmian rozwojowych. Wiele zalezy od stopnia zaangażowania ich władz oraz lokalnych społeczności, które borykają się z różnymi problemami, w tym konfliktami społecznymi, bezrobociem i koniecznością podjęcia reformy rewalizacyjnych. Inicjatywę aglomeracyjną mogą stanowić szansę na ich szybsze rozwiązanie i w tym kontekście gminy te mogą skorzystać najwięcej na procesie aglomeracyjnej integracji.

Logika przyszelego funkcjonowania Aglomeracji Walbrzyckiej oparta jest na zasadzie tworzenia układu z jednym wiódzącym ośrodkiem (Walbrzych) i trzema mniejszymi: gm. Kamienna Góra, gm. Nowa Ruda i Świebodzice. Zależności pomiędzy tymi czterema jednostkami terytorialnymi opierać się będą na podobnych podstawowych profilach gospodarczych oraz uzupełniających się funkcjach o charakterze wyspecjalizowanym działalnoci; razem tworzących atrakcyjną kompleksową ofertę dla lokalnych przedsiębiorców i zewnętrznych inwestorów. Jej zalezy podnieść powinno bezpośrednio sąsiedztwo jednostek terytorialnych o orientacji turystycznej i rezydencjalnej oraz wone terecy i zasoby pracy w pozostałych gminach. Takie rozplanowanie funkcji posiadać pewne uzasadnienie w istniejących powiązaniach, ale w rezultacie przepływach w Strategii rozstrzygnięć Walbrzych ma szansę podzielić się aglomeracyjną odpowiedzialnością i w większym stopniu stać się beneficjentem starcia i wzajemnych innych gmin Aglomeracji. Jego aktualna pozycja w ogólnopolskich rankingach atrakcyjności ośrodków miejskich silnie oddziałuje na zainteresowania walorami tej części województwa dolnośląskiego. Świadczenie przelamywane stereotypów i uprzedzeń przez wszytskie gminy Aglomeracji ma szansę zmienić nie tylko lokalne realia, ale i przyczynić się do powstania na mapie Polski nowego znaczącego miejsca.

Rys. 2. Gminy tworzące Aglomerację Walbrzyską w podziale na podzienie na grupy funkcjonalne

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem map Wojewódzkiego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej we Wrocławiu

2. Wyzwania strategiczne

Jednym z głównych celów Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej jest potrzeba wyznaczenia przyszych funkcji tej szczególnej jednostki terytorialnej. Zawartość ich zbitu wynika przede wszystkim z przyjęcia ogólnego założenia dotyczące ukonywowania zasad integracji w logice istnienia miejskiego obszaru funkcjonalnego, wyznaczonego strefami oddziaływani i zasięgiem uzupelniających się dzialalności. Przekraczanie granic administracyjnych, jakie znajdują się na jego obszarze, należy uznać za główne wyzwanie, z jakim muszą się zmierzyć jednostki gminy Aglomeracji. Wymaga ono szczególnego skoordynowania zasad współpracy gmin, tak aby była szansa na rozwijanie ich lokalnych kompetencji, określonych w obowiązujących aktach prawnych.

Osiągnięcie zamierzonego znaczenia Aglomeracji Walbrzyskiej w kraju i regionie wymaga także zaakcentowania specyfiki lokalnych warunków w procesie określenia możliwości dokonywania zmian. Dobór funkcji, jakie będą realizować integrujące się gminy wynikać musi zarówno z rozpoznania potrzeb różnych grup ich użytkowników oraz ustalenia możliwości ich zaspokajania z wykorzystaniem posiadanych zasobów, jak i wyznaczenia przyszych pozycji otery Aglomeracji na rybkach produktów terytorialnych. Powinien także stanowić szczególnie rodzaj odpowiedzialności na wyzwanie strategiczne, jakie stoją przed gminami, zdecydowanyi wspólnie podejmować realizację przyszych rozwiązań.

Sformułować można następujące wyzwania strategicznego rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej:

- **konieczność integracji, umacniania partnerstwa, ściślejszej współpracy** – dotyczy przede wszystkim relacji pomiędzy gminami tworzącymi Aglomerację Walbrzyską, ale i współpracy instytucji publicznych prowadzących swoją dzialalność na jej obszarze. Wynika z powszechnie wyrażanego przekonania, iż nadszedł właściwy moment w realiach polityki regionalnej i krajowej, aby budować grupę nacisku. Potrzeba integracji i formalizowania współpracy jest w interesie wszystkich współtworzących Aglomerację, gdyż tylko tak zbudowana jednostka będzie postrzegana na zewnątrz jako wyraz determinacji w dzialaniach mających zaowocować pozdanyi zmianami. Wspólnie wszyscy zainteresowani rozwojem Aglomeracji Walbrzyskiej stanowić będą liczącą się siłę wobec zagrożeń, jakie miście mogą decyzye podmiotów ponadlokalnych.
- **potrzeba podmiotowości** – wynika z faktu istnienia znacznego rozdrobienia interesów i poczucia odmiennej przynależności terytorialnej, jaka wyrażają podmioty tworzące Aglomerację. Ich przyszye relacje powinny być rezultatem wypracowania nowej jakości układu terytorialnego, który zintegrowany będzie w założeniach miejskiego obszaru funkcjonalnego. Jednocześnie Aglomeracja Walbrzyska powinna być dobrze rozpoznawalna, a jej nowy wizerunek musi być wyrazem woli współdziałania gmin. Wynikać on będzie przede wszystkim z wyznaczenia i konsekwentnego wdrażania przyszych przedsięwzięć zorientowanych na realizację projektów rozwojowych, w tym zainstowania nowej atrakcyjności miejsce i zasobów. Jako jeden podmiot Aglomeracja ma szansę skutecznie wdrażać przyszye cele, jednak pod warunkiem uozumiania się z nimi wszystkich zainteresowanych przekształceniami;
- **potrzeba komplementarności** – wynika z istnienia wielu specyficznych cech miejsce na obszarze Aglomeracji Walbrzyskiej, która bogata swoją różnorodnością wymaga koordynowania planów dotyczących użyteczności swoich walorów. Należy rozpoznać istniejące zamierzona rozwolowanie gmin oraz opracować zasady współpracy przyszych grup, do lepszego wykorzystania posiadanych możliwości, poprzez wyznaczenie specjalizacji obszarów. Takie rozstrzygnięcia mogą przyczynić się do ograniczenia konkurencji wewnętrznej, która mogłaby umniejszać potencjał i rangę całej Aglomeracji. O kryteriach podziału zadań decydować powinna ich przyszydność do realizacji celów tworzenia nowoczesnego miejskiego obszaru funkcjonalnego, a z tym związane są m.in. rozstrzygnięcia podejmowane w ramach planowania przestrzennego gmin, orientacja nierolnicza dzialalności gospodarczych czy wybór urządzeń infrastruktury komunalnej;
- **konieczność budowania tożsamości terytorialnej** – oznacza podejmowanie wielu długookresowych przedsięwzięć zorientowanych na budowanie kapitału społecznego gmin Ziemi Walbrzyskiej. Potrzeba dokonywania zmian w obszarze społecznym wynika głównie z zarostoci historycznych, które jednak mimo upływu lat ciągle pozostają istotnym czynnikiem rozwoju. Niewłaściwym wydaje się być dokonywanie etryczne oceny ich oddziaływania, ale należy odnotować, iż wielu mieszkańców wyraża brak przywiązania do miejsca swego aktualnego przebywania i łatwo akceptuje decyzje o jego zmianie. Pobudzenie procesów zakorzeniania i tworzenia społeczności lokalnych powinno być przedmiotem starań władz miast i gmin wiejskich oraz współpracujących z nimi organizacji pozarządowych, ale globalizacja gospodarki nie pomaga skłaniać mieszkańców do pozostania, szczególnie na terenach zagrożonych bezrobociem. Migracje są częścią aktualnych realiów nie tylko Polski, ale wielu krajów Unii Europejskiej. Mobilność zasobów ludzkich jest ważnym czynnikiem budowania konkurencyjności miejsce i społeczny kontekst planów funkcjonowania Aglomeracji Walbrzyskiej musi uwzględniać ten aspekt. Tożsamość lokalna to bogactwo obszaru, ale jego użyteczność wymaga szczególnych dzialań. Wyzwaniem rozwojowym dla Aglomeracji Walbrzyskiej jest zidentyfikowanie elementów integrujących jej mieszkańców w grupie społecznej i wspieranie inicjatyw oddolnych przyszychających się do intensyfikacji takich przedsięwzięć;
- **potrzeba przeciwdziałania niepozdanyi zjawiskom** – takim jak degradacja i marginalizacja społeczno-gospodarcza oraz peryferyzacja obszaru Aglomeracji Walbrzyskiej, zarówno w ramach województwa dolnośląskiego, jak i ogólnopolskiej hierarchii ośrodków przyszych i

Jednostek zurbanizowanych. Trwające kilkanaście lat przekształcenia restrukturyzacyjne zmieniły jej wizerunek, zaś niekorzystne decyzje polityczne i małe zainteresowanie inwestorów przyczyniły się do postregania Aglomeracji jako jednego z bardziej problemowych miejsc w kraju. Duże bezrobocie, niskie zarobki, bierność społeczności lokalnych, niewystarczające starania wielu instytucji publicznych, mało ambitne miejsce pracy czy niedorozwój infrastruktury to skutki upadku gospodarki Aglomeracji Walbrzyskiej i braku pomysłu na jej rewitalizację. Trzeba przetrwać krąg niemocy jaki stworzony został w relacjach gospodarka – społeczeństwo – polityka. Wydaje się, iż impulsy rozwojowe musi w pierwszej kolejności wykreować sektor publiczny, zaś ich odbiorcą powinny zostać przede wszystkim podmioty gospodarcze. Ich zaangażowanie ma szansę w dłuższym czasie stworzyć warunki dla odwrócenia skutków występowania niepożądaných zjawisk społecznych.

3. Wizja

Wizja rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej stanowi projekcję stanu, który powinien być w przyszłości osiągnięty z uwzględnieniem istniejących i przewidywanych potrzeb mieszkańców jej obszaru oraz uwartunkowań globalnych, krajowych i regionalnych. Jest formą deklaracji o charakterze politycznym, ale biorącą pod uwagę kontekst możliwości ekonomicznych i społecznych. Wskazuje orientację głównych celów strategicznych, a jej elementy opisują pożądane cechy Aglomeracji Walbrzyskiej. W określaniu wizji rozwoju duże znaczenie mają rezultaty przeprowadzonej analizy sytuacyjnej oraz wyniki rozpoznania skutków oddziaływania czynników strategicznych.

Wizję rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej sformułowano następująco:

Aglomeracja Walbrzyska będzie ważnym ośrodkiem wzrostu województwa dolnośląskiego, gdzie realizowane będą przedsięwzięcia służące budowaniu nowego profilu gospodarczego przywracającego jej rangę w otoczeniu, zaś mieszkańcy będą kresować i aktywnie uczestniczyć w inicjatywach, wzmacniających walory miejsca, w oparciu o atrakcyjność środowiska naturalnego i antropogenicznego.

Aglomeracja Walbrzyska swoją przyszłość chce opierać na konieczności budowania nowych warunków rozwoju. Stawia na integrację różnych podmiotów i zasobów, jakimi one dysponują, a które razem mają szansę współtworzyć jej nową atrakcyjność. Główny nacisk kładzie na konieczność dokonania zmian gospodarczych, uwzględniając jednak fakt, iż bogactwo środowiska naturalnego oraz historyczne budynki i budowle mogą dobrze wpisnąć się w nowoczesne wyzwania gospodarcze, społeczne i ekologiczne, jakie doceniane są na rynkach produktów turystycznych. Rozmach przedsięwzięć zakładanego rozwoju wspólnie jednak musi z kontekstem możliwości lokalnych, ponadlokalnych i uwarunkowań politycznych oraz realiami rynkowymi. Niezakwestionowana przez podmioty tworzące Aglomerację Walbrzyskiej potrzeba dokonywania inwestycji gospodarczych, musi być uzupełniana modernizowaniem istniejących zasobów mieszkaniowych, infrastruktury komunalnej oraz inicjowaniem przedsięwzięć mających na celu budowę nowoczesnego kapitału społecznego. W szczególności, treści zawarte w wizji uzasadniają należy następująco:

1. **„ważny ośrodek wzrostu województwa dolnośląskiego”** – którym Aglomeracja Walbrzyska powinna stać się w najbliższych latach, aby z jednej strony potwierdzić deklaracje gmin ją tworzących, z drugiej zahamować niekorzystne procesy gospodarcze i demograficzne, jakże stanowią o jej aktualnych słabościach. Realizacja tego, przyszłości obszaru Aglomeracji wymagać będzie jednak wykazania się przynajmniej regionalną konkurencyjnością, w znaczeniu możliwości i tempa dokonywanych przekształceń oraz skali ich oddziaływania. W realiach dolnośląskiej Aglomeracji Walbrzyska musi zaistnieć jako ważne miejsce wzrostu potencjałów,

a następnie trwale wpisać się w metropolitalne plany stolicy województwa i wyspecjalizowane funkcje innych jego regionalnych liderów.

2. **„budowanie nowego profilu gospodarczego”** – warunek nadrzędności orientacji pro-gospodarczej w Krowanym logiki rozwoju Aglomeracji jest bezdyskusyjnie przyjmowany przez środowiska przedsiębiorców i mocno akcentowany w deklaracjach gmin. Rozwiązaniem istniejących problemów musi być nie tylko przywrócenie dynamiki rozwoju gospodarki, w tym dłuższej żywotności firm, ale przede wszystkim zbudowanie nowego profilu, co nie będzie ani łatwe, ani szybkie. Wieloletkowa orientacja gospodarki walbrzyskiej opierała się na eksploatacji i przynależnym wykorzystaniu bogactw naturalnych, z których część użytkowały tradycyjne działalności, społecznie niemożliwe do odwrócenia. Kwestia globalnych realiów ekonomicznych wydaje się narzucać w pierwszej kolejności ukierunkowanie zmian na poszukiwanie łuk rynkowych o charakterze lokalnym i regionalnym. Większość z dotychczas podejmowanych przekształceń restrukturyzacyjnych opierała się na wspieraniu aktywności gospodarczych wykorzystujących tanie zasoby pracy; a poziom kwalifikacji pracowników utrudniał przyłączanie nowoczesnych działalności. Uwzględniając możliwości wytwórcze oraz istniejące, chociaż niedostateczne w stosunku do potrzeb, zainteresowanie inwestorów, warto wspierać powstawanie nowych firm produkcyjnych. W drugim czasie powinno się dążyć do stworzenia w oparciu o nie nowego profilu gospodarczego. Może pojawią się inicjatywy klasyczne czy inne formy współpracy przedsiębiorstw, ale cenne będą również indywidualne przedsięwzięcia, włączające nie tylko miejsca pracy dla mieszkańców, ale przede wszystkim intelektualną wartość dodaną działalności oraz technologiczne osiągnięcia.

3. **„przywrócenie rangi w otoczeniu”** – przede wszystkim poprzez przedsięwzięcia gospodarcze, które jednak powinny przedchodzić się na wzrost zamotności mieszkańców Aglomeracji Walbrzyskiej i w konsekwencji wykreować wewnętrzny popyt na jej rynku. Ten zaś ma szansę stanowie podstawowe uzasadnienie dla podejmowania różnych działalności gospodarczych zorientowanych na ponadlokalnych nabywców, w tym świadczących usługi rynkowe w ramach przysługów kreatywnych. Oryginalność wybranych produktów już teraz zapewniją oferty turystyczne oraz niektóre działalności produkcyjne (np. Fabryka Porcelany, zakłady pozyskujące surowce mineralne), ale regionalne znaczenie Aglomeracji Walbrzyskiej musi potwierdzić wiele firm i inicjatyw. Potrzebny jest również nowy wizerunek, odwołujący się do restrukturyzacyjnych zaszcisłości i z optymizmem promujący nowy obraz Ziemi Walbrzyskiej i jej okolic.

4. **„aktywność mieszkańców”** – zawierająca również aspekt wyrażanej przez nich kreatywności związanej z angażowaniem się w miejscowe inicjatywy, która bardziej tworczym osobom umożliwiać będzie działalność o zasięgu ponadlokalnym, w tym prezentację osiągnięć we wszystkich gminach Aglomeracji Walbrzyskiej. Problem bierności mieszkańców niektórych jej obszarów jest konsekwencją zaistnienia wielu różnych czynników, z których warunki ekonomiczne są może najłatwiej dostarczalne wśród negatywnie oddziałujących, ale niekonięcznie najtrudniejsze do pokonania. Składa zaniechań społecznych, w tym braków inicjatyw instytucji publicznych jest różna i w wielu miejscach wskazać można grupy osób bardzo zaangażowanych w ilkwiadację skutków niepożądaných zjawisk, choć są również obszary pojawiające się konfliktów. Problemy występowania patalogii społecznych, dziedzielenia ubóstwa czy wykluczenia obserwowane są w wielu miejscach, kiedyś będących technicznymi zystem osiodkami przemysłowymi. Powszecznie jest przekonanie o konieczności podejmowania zmian, w tym kompleksowego rozważania sensu i szczegółów realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. W warunkach Aglomeracji Walbrzyskiej ważne jest aby wspierać wszelkie inicjatywy integrujące mieszkańców i szczególnie w mniejszych miejscowościach ukierunkowywać je tak, aby przychodziły się do tworzenia lokalnych społeczności, w rozumieniu samodzielných małych grup, pomagających rozwiązywać codzienne problemy swoich członków.

5. **„wzmacnianie walorów miejsca”** – rozumiane jako ucziowiczony fagament przestrzeni, którego atrakcyjność postregana jest poprzez oferowane możliwości zaspokajania różnych potrzeb. Oryginalność niektórych produktów turystycznych, jakie mogą być przedmiotem konsumpcji dla mieszkańców, turystów, inwestorów czy codziennie przybywających na obszar Aglomeracji Walbrzyskiej powinna być traktowana jako ważny argument w działaniach

promocyjnych. Wiele jest do zaforetowania, a wśród zalet niektóre aspekty przestrzeni wydają się być wyjątkowo niedoceniane. Krajobrazy górskie, malownicze łąki i tereny rolne, lasy czy bogactwo zabrytkowych fragmentów miast to potencjalny naddające się nie tylko do turystycznego wykorzystania. Należy aktywizować się w tworzenie ich dostępności, przy zachowaniu warunków zrównoważonego korzystania z ich walorów, ale jednocześnie zapewnienia szans na uzyskiwanie korzyści, nie tylko finansowych, ale również oddziałujących na wizerunek całej Aglomeracji Wałbrzyskiej.

6. „atrakcyjność środowiska naturalnego i antropogenicznego” – wynika zarówno z położenia Aglomeracji Wałbrzyskiej, jak i dawnych dzieł Jej obszaru. Od wieków były to tereny podlegające urbanizacji, kiedyś najlepiej gospodarczo rozwinięta część Polski, późnej ziemi należącej do stref wpływu różnych państw, zawsze jednak gospodarczo i cywilizacyjnie doceniane. Dzisiaj ta część suideckich obszarów górskich jest ich pewna „dziłka”, która oferuje wiele miejsc na obszarze Aglomeracji Wałbrzyskiej. Jednocześnie prawie na każdym kroku spotkać można ślady działalności ludzi, w tym wyjątkowo osiągnięcia technologiczne (np. tunele kolejowe, wiadukty). Potrzebne jest wiele konsekwentnych działań, aby móc korzystać bogactw środowiska naturalnego i antropogenicznego, ale często najpierw trzeba je uratować od zniszczenia, zabezpieczyć technicznie, zmodernizować ich użytkowanie oraz wypromować.

4. Priorytety strategii

Wyznaczenie orientacji rozwojowych przy zastosowaniu podejścia strategicznego zakłada konieczność dokonania wyboru obszarów funkcjonalnych, w których nastąpi intensyfikacja działań i przedsięwzięć. Jest to konieczne ze względu na istnienie wielu różnych potrzeb społecznych, gospodarczych, infrastrukturalnych czy środowiskowych oraz ograniczeń wynikających z poziomem rozwoju społeczno – gospodarczego, braku środków na inwestycje oraz uwarnikowań zewnętrznych. Formułując Strategię Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej przyjęto, iż priorytety wyznaczają główne obszary Jej rozwoju, w których dokonywana będzie interwencja wdrażających rozstrzygnięcia strategiczne za pomocą zbioru mierzalnych celów strategicznych oraz wynikających z nich kierunków działań i przedsięwzięć. Identyfikacja priorytetów została przeprowadzona z wykorzystaniem analizy sytuacyjnej, rozpoznanym wyzwaniami strategicznymi oraz założeniami wizji rozwoju.

Wyznaczono sześć następujących priorytetów rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej:

Priorytet PR1. Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość

Priorytet PR2. Aktywna społeczność i atrakcyjne środowisko zamieszkania

Priorytet PR3. Przyjazna przestrzeń turystyczna

Priorytet PR4. Sprawna i efektywna infrastruktura

Priorytet PR5. Nowy wizerunek miejsca

Priorytet PR6. Tworzenie partnerstwa

Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość

Zmiany rozwojowe muszą w pierwszej kolejności dotyczyć gospodarczych realności Aglomeracji Wałbrzyskiej. Uprządk terańskich dziedzin przemysłu spowodował poważne trudności w realizacji wszystkich funkcji tego obszaru i implisły do pozytywnych przedsięwzięć, w tym pochodzić z tego samego źródła. Trzeba wspierać powstawanie i rozwój przedsiębiorstw, w tym zarówno inspirowany przez zewnętrznych inwestorów, jak i oparty o nowe działalności wykorzystywane z wykorzystaniem istniejących potencjałów endogenicznych. Ważne jest również, aby przyspieszyć dokonywanie zmian, a dynamiczna rozwoju przynajmniej tych dziedzin gospodarki, które uznane zostaną za główne, mogła przebiegać w tempie zauważalnym w regionie. Warunkiem dokonania tego musi być również większa innowacyjność. Przedsiębiorczość na obszarze Aglomeracji koncentruje się na wykorzystywaniu możliwości współpracy z istniejącymi firmami, zwykle działającymi w skali ponadlokalnej. Ważne jest, aby wspierać przedsięwzięcia zorientowane na wytworzenie nowoczesnych produktów, zapewnijące udział Aglomeracji w rynku miejsc oferujących współpracowników dla rozwoju branż opartych o rozwój technologii, lepsze wykorzystanie zasobów naturalnych czy twórcze podziały pracowników.

Aktywna społeczność i atrakcyjne środowisko zamieszkania

Przekształcenia rozwojowe muszą służyć zaspokajaniu potrzeb mieszkańców Aglomeracji Wałbrzyskiej, którzy są najważniejszymi użytkownikami tworzących ją gmin. Problemem jest jednak poziom zaangażowania członków lokalnych wspólnot w kształtowanie warunków życia. Pobudzenie aktywności warunkuje zarówno trwałość rezultatów podejmowanych przedsięwzięć, jak i ich akceptację. Jest to szczególnie ważne w sytuacjach zagrożonych wystąpieniem konfliktów interesów, gdyż racje społeczne zderzają się z gospodarczymi bądź środowiskowymi. Grozić to może nasileniem procesów migracyjnych, w tym utracęk ludzi młodych. Sposobem na powstrzymanie takich zachowań może być podnoszenie jakości zamieszkania, a tym wyższą atrakcyjność zasobów mieszkaniowych oraz rozwój infrastruktury społecznej. Wspierania wymagać będą także inicjatyw organizacji społecznych, które mogą lepiej niż jednostki samorządowe trafić z ofertą swojej aktywności w potrzeby mieszkańców.

Przyjazna przestrzeń turystyczna

Bogactwo zasobów środowiska naturalnego Aglomeracji Wałbrzyskiej i oferty obiektów historycznych są w kilku miejscach imponujące. Problemem jest jednak ich właściwe wykorzystanie, rozumiane zarówno jako efektywne ekonomiczne, jak i odpowiedzialne zasadom zrównoważonego rozwoju. Potrzeby inwestowania w nowoczesne technologie proekologicznie eksploatujące kopalinę czy eksploatujące krajobrazy zgłaszają główne gminy zainteresowane turystyczną czy rekreacyjną opcją swojego rozwoju. Cała Aglomeracja jednak może czerpać wieloletnie korzyści z ich sukcesu. Jeśli uda się przyciągnąć nowych gości do Szczawna-Zdroju, Jedliny-Zdroju, Radkowa czy Walimna przejadą oni prawdopodobnie przez Wałbrzych, Nową Rudę, Świebodzice, a może i inne gminy. Można ich zatrzymywać na wiele sposobów i należy przygotować kompleksową ofertę turystyczną czy rekreacyjną. Jej sednem może stać się przyjazność przestrzeni, która turystyce polubłą i na swój sposób „zasiedza”. Jednocześnie docenijając Jej lokalną specyfikę.

Sprawna i efektywna infrastruktura

Dostępność komunikacyjna zaliczana jest współcześnie do najważniejszych czynników decydujących o sukcesie projektów rozwoju lokalnego. Jej znaczenie wynika przede wszystkim ze zmian stylu życia, jakie nastąpiły w drugiej połowie XX w. Chociaż datowały one do Polski dopiero wraz z przemianami ustrojowymi, w ciągu dwudziestu lat zdziżyły już silnie ukierunkować przedsięwzięcia inwestycyjne większości polskich samorządów terytorialnych. Koszty stworzenia sprawnej i efektywnej infrastruktury w wielu miejscach przekraczają możliwości budżetów, ale

zewnętrzne środki wsparcia pozwalają na planowanie przedsięwzięć, chociaż w przyszłości perspektywne unijnej ich pozyskanie wymagać będzie przekonującego i kompleksowego uzasadnienia. Budowa czy remont drogi bądź linii kolejowej nie może być celem samym w sobie, ale środkiem do tworzenia nowej, lepszej użyteczności zasobów lokalnych. Powinna się także przekładać na powstawanie impulsów pro-gospodarczych poprawiających wskaźniki przedsiębiorczości i podnoszących dochody działających firm.

Nowy wizerunek miejsca

Wymagania współczesnego zarządzania rozwojem lokalnym generują, oczywiście, potrzebę odniesienia się w decyzjach dotyczących przekształceń cech jednostek terytorialnych do nowocześniejszych koncepcji marketingowych. Znaczące miejsca w nich zajmują starania o pozyskanie przychylności opinii potencjalnych klientów, których należy przekonać do zachowań zgodnych z celami rozwojowym jednostek terytorialnych. Aglomeracja Wałbrzyska przez ostatnie kilkanaście lat straciła większość pozytywnie rozpoznawanych elementów swojego wizerunku, którego założenia przez dziesięciolecia oparte były na gospodarczym sukcesie górnictwa i innych tradycyjnych branż przemysłu. Nie ma już dziś ani możliwości powrotu do dawnych skłajazet, ani woli odniesienia się do nich poza historycznym kontekstem działalności turystycznej. Trzeba stworzyć i wypromować nowy wizerunek Aglomeracji Wałbrzyskiej, który będzie odpowiadał aktualnym planom dotyczącym jej przyszłości, w tym zawierał obraz atrakcyjności i konkurencyjności zintegrowanej oferty tworzących ją gmin. Potrzebne są nowe symbole i marki oraz środki ich promocji.

Trwałe partnerstwo

Alliance na rzecz rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej stanowią niedozwaną część współpracy gmin, jaką podejmują się w ramach jej tworzenia, ale najcenniejszym artykułem zawieranych relacji powinna być ich trwałość. Potrzeba jej formalizowania wynika z dostrzeżenia zagrożeń, jakie wiąże się z politycznym charakterem niektórych działań i wyzwań, w tym głównie stanów o pozytywnym wizerunku jednostek realizacji projektów czy finansowania funkcjonowania. Trwałe partnerstwo należy uznać za cel integracji, zarówno w rozumieniu przegawiania się wartości takich jak jednostki postaw wobec niektórych podmiotów odczucia czy solidarności, które przyswiecać powinny współpracy jednostek terytorialnych, jak i wspólnego planowania zmian w strategicznym kontekście, który wymaga kompleksowego prognozowania skutków działań. Ważne jest aby zasady współpracy gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej zostały dobrowolnie zaakceptowane przez ich władze jako formy osiągania własnych celów rozwoju. Współpraca zmniejszy ryzyko wystąpienia konfliktów interesów, zapewni sprawniejszą realizację projektów oraz lepsze promowanie sukcesów.

5. Cele strategiczne, kierunki i działania

W warstwie metodycznej poszczególne elementy składające się na rozstrzygnięcia strategiczne zostały sformułowane następująco:

- **priorityet** – obszar dziedziny społecznej, gospodarczej lub środowiskowo-infrastrukturalfnej, na której koncentruje się proponowana w strategii interwencja,
- **cel strategiczny** – pożądaný stan, którego osiągnięcie składa się na realizację danego priorityetu
- **kierunek** – orientacja skupiająca część wysiłków związanych z osiągnięciem celu strategicznego
- **działanie** – sposób, zbiór przedsięwzięć realizowanych w ramach kierunku dla osiągnięcia założonego celu strategicznego
- **przedsięwzięcie strategiczne** – kluczowe narzędzie zmiany wynikającej z celów strategicznych,
- **przedsięwzięcie wspierające** – narzędzie wspomagające realizację przedsięwzięcia strategicznego związane z prowadzeniem zmian inkrementalnych.

Tab. 28. Priorityet 1. Dynamika gospodarza i innowacyjna przedsiębiorczość – cele strategiczne, kierunki, działania

Priorityet 1B1. Dynamika gospodarza i innowacyjna przedsiębiorczość			
Cele strategiczne	Kierunki	Działania	
CS1.1. Nowy profil gospodarczy oparty na aktywności nowoczesnych firm	K1.1.1. Wspólnica sektora biznesu z sektorem nauki	D1.1.1.A. Inicjowanie projektów badawczych rozpoznających użyteczność gospodarza lokalnych zasobów	
	K1.1.2. Inkubacja firm innowacyjnych	D1.1.1.B. Tworzenie warunków dla transferu technologii i adaptacji wyników badań	
		D1.1.2.A. Pomoc w gospodarczym wykorzystaniu nowych pomysłów	
		D1.1.2.B. Wspieranie tworzenia i rozwoju nowoczesnych firm MiSP, a także przedsiębiorstw tworzących lokalne produkty turystyczne	
	K1.1.3. Dążenie do zakorzeniania działalności firm zewnętrznych	D1.1.2.C. Tworzenie korzystnych warunków dla zakładania firm innowacyjnych przez młodych ludzi	
	K1.1.4. Tworzenie atrakcyjnych warunków inwestowania	D1.1.3.A. Tworzenie sieci współpracy firm lokalnych i zewnętrznych (integracja pionowa i pozioma)	
		D1.1.4.A. Tworzenie sieci terenów aktywności gospodarza Aglomeracji Wałbrzyskiej	
		D1.1.4.B. Rewitalizacja obiektów i terenów poprzemysłowych na cele gospodarza, w tym turystyczne	

Tab. 29. Priorytet 2. Aktywna społeczność i atrakcyjne środowisko zamieszkania – cele strategiczne, kierunki, działania

Priorytet PR2 Aktywna społeczność i atrakcyjne środowisko zamieszkania		
Cele strategiczne	Kierunki	Działania
CS2.1. Partycypacja mieszkańców w inicjatywach rozwojowych	K2.1.1. Pobudzanie aktywności lokalnych	D2.1.1.A. Realizacja lokalnych strategii rozwoju realizowanych przez społeczność gmin
		D2.1.1.B. Pobudzanie przedsiębiorczości społecznej
		D2.1.1.C. Wspieranie projektów lokalnych liderów
		D2.1.1.D. Wzmocnienie postaw przedsiębiorczych dzieci i młodzieży
		D2.2.1.A. Zwiększanie dostępności do usług publicznych i niepublicznych
		D2.2.2.A. Przebudowy, remonty budynków mieszkalnych
CS2.2. Zrewitalizowane obszary zamieszkania, obiekty i przestrzenie publiczne	K2.2.1. Promowanie więzania społecznego i przeciwdziałanie przejawom ubóstwa	D2.2.1.A. Zwiększanie dostępności do usług publicznych i niepublicznych
		D2.2.2.A. Przebudowy, remonty budynków mieszkalnych
		D2.2.2.B. Przebudowy poprawiające standard budynków mieszkalnych
		D2.2.3.A. Programy termomodernizacji budynków publicznych
		D2.2.3.B. Programy wymiany źródeł ciepła poprawiających efektywność energetyczną w budynkach publicznych
		D2.2.4.A. Remonty, przebudowy przestrzeni publicznych
K2.2.4. Poprawa estetyki przestrzeni publicznych	K2.2.3. Poprawa efektywności energetycznej budynków publicznych	D2.2.4.B. Odnowa, budowa nowych elementów małej architektury
		D2.2.5.C. Budowa elementów infrastruktury zielonej na terenach parków miastek i wiejskich
		D2.2.5.A. Systemy mowywacyjne dla nauczycieli szkół podstawowych i gimnazjalnych
		D2.2.5.B. Organizacja zajęć pozalekcyjnych promujących talenty
		D2.2.5.C. Organizacja szkoleń dostosowanych do potrzeb rynku pracy
		D2.2.6.A. Budowa, przebudowa, remonty sieci wodociągowych i kanalizacyjnych
K2.2.6. Poprawa stanu technicznego urządzeń infrastruktury wodno-kanalizacyjnej	K2.2.5. Poprawa poziomu edukacji i promowanie uczucia się przez całe życie	D2.2.6.A. Budowa, przebudowa, remonty sieci wodociągowych i kanalizacyjnych

Tab. 30. Priorytet 3. Przyjazna przestrzeń turystyczna – cele strategiczne, kierunki, działania

Priorytet PR3. Przyjazna przestrzeń turystyczna		
Cele strategiczne	Kierunki	Działania
CS3.1. Nowoczesna oferta turystyczna	K3.1.1. Zapewnienie odpowiedniego standardu obiektów i urządzeń infrastruktury turystycznej	D3.1.1.A. Przebudowa, remonty istniejących obiektów i urządzeń infrastruktury turystycznej
		D3.1.1.B. Pozyskanie inwestorów zainteresowanych budową bazy noclegowej i okoloturystycznej
		D3.1.2.A. Stworzenie szlaków tematyicznych Aglomeracji Wałbrzyskiej
		D3.1.2.B. Pakietyzacja usług turystycznych
		D3.1.3.C. Wspólne projekty turystyczne z gminami czeskiimi
		D3.1.3.A. Integrowanie wydarzeń kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych z ofertą szlaków tematyicznych Aglomeracji Wałbrzyskiej
K3.1.2. Tworzenie kompleksowych produktów turystycznych	K3.1.3. Poprawa atrakcyjności wydarzeń kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych	D3.1.3.B. Kreowanie imprez kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych integrujących gminy Aglomeracji Wałbrzyskiej

Tab. 31. Priorytet 4. Sprawna i efektywna infrastruktura – cele strategiczne, kierunki, działania

Priorytet PR4. Sprawna i efektywna infrastruktura		
Cele strategiczne	Kierunki	Działania
CS4.1. Dogodna dostępność komunikacyjna	K4.1.1. Poprawa parametrów technicznych dróg	D4.1.1.A. Lobbowanie na rzecz przebudowy istniejących dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych
		D4.1.1.B. Przebudowa, modernizacje dróg gminnych
	K4.1.2. Zapewnienie szybkiego bezpośredniego połączenia Aglomeracji Wałbrzyskiej z jej otoczeniem	D4.1.2.A. Lobbowanie na rzecz budowy dróg krajowych i wojewódzkich, w tym obwodnic D4.1.2.B. Współpraca z organizatorami transportu kolejowego na rzecz modernizacji infrastruktury kolejowej i połączeń
	K4.1.3. Uzyskanie spójności terytorialnej w zakresie komunikacji publicznej	D4.1.3.A. Usprawnienie połączeń komunikacji publicznej w ramach Aglomeracji Wałbrzyskiej D4.1.3.B. Koordynacja połączeń komunikacji publicznej oferowanych przez organizatorów transportu na zasadach zrównoważonego rozwoju D4.1.4.A. Podjęcie przedsięwzięć na rzecz zastosowania e-taślag D4.1.4.B. Zwiększenie dostępności do bezprzewodowego Internetu w obiektach i przestrzeniach publicznych
	K4.1.4. Zwiększenie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych	

Tab. 32. Priorytet 5. Nowy wizerunek miejsca cele strategiczne, kierunki, działania

Priorytet PR5. Nowy wizerunek miejsca		
Cele strategiczne	Kierunki	Działania
CS5.1. Rozpoznawalne nowe symbole i marki	K5.1.1. Promowanie pozytywnych skojarzeń	D5.1.1.A. Identyfikacja zalet zasobów naturalnych i antropogenicznych gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej
		D5.1.1.B. Kampanie promocyjne
	K5.1.2. Zintegrowanie form prezentacji informacji	D5.1.1.C. Reklamowanie oferty inwestycyjnej, turystycznej, kulturalnej, rezydencjalnej
		D5.1.2.A. Ujednolicone systemy identyfikacji wizualnej tras, szlaków i innych atrakcji turystycznych D5.1.2.B. Tworzenie wspólnych materiałów promocyjnych

Tab. 33. Priorytet 6. Trwałe partnerstwo – cele strategiczne, kierunki, działania

Priorytet PR6. Trwałe partnerstwo		
Cele strategiczne	Kierunki	Działania
CS6.1. Kompleksowa integracja gmin	K6.1.1. Wzmocnienie instytucjonalne Aglomeracji Wałbrzyskiej	D6.1.1.A. Powołanie podmiotu reprezentującego gminy Aglomeracji Wałbrzyskiej
		D6.1.2.A. Platformy współpracy gospodarczej
	K6.1.2. Tworzenie platform współpracy wielopodmiotowej	D6.1.2.B. Platformy współpracy społecznej
		D6.1.2.C. Platformy współpracy turystycznej

6. Przedsięwzięcia strategiczne i wspierające oraz instytucje koordynujące

Kompleksowe wdrożenie Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej wymaga zastosowania podejścia projektowego wyróżniającego przedsięwzięcia strategiczne – jako kluczowe narzędzia zmiany - oraz przedsięwzięcia wspierające, tj. narzędzia uzupełniające. Zadaniem przedsięwzięć strategicznych jest etapowe wprowadzanie przemian, które w okresie do 2020 roku przyczynią się do realizacji wizji rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej i staną się równocześnie zalążkiem zmian dokonujących się w sposób organiczny.

Realizacja przedsięwzięć strategicznych powinna być inicjowana i koordynowana przez Aglomerację Walbrzyską oraz gminy wchodzące w jej skład we współpracy z lokalnymi społecznościami, sektor biznesu, organizacje pozarządowe oraz instytucje makroekonomiczne. Pomocnym narzędziem jest przedsięwzięcie strategicznych i wspierających. Jej uszczegółowienie powinno nastąpić na etapie opracowania Programu operacyjnego Aglomeracji Walbrzyskiej na lata 2014-2020.

Tab. 34. Priorytet 1. Dynamika gospodarcza i innowacyjna przedsiębiorczość – przedsięwzięcia strategiczne i wspierające

Priorytet P1. Dynamika gospodarcza i innowacyjna przedsiębiorczość		
Przedsięwzięcia strategiczne	Przedsięwzięcie wspierające	Instytucja koordynująca / partnerzy
	PW1.1.A. Deklaracja powołania Centrum Badań Surowców Mineralnych i Źródłał Energii	Aglomeracja Walbrzyska / Instytuty badawcze (np. Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN), zainteresowane gminy, przedsiębiorstwa pozyskujące zasoby mineralne, firmy branży budowlanej, uczelnie wyższe działające w Aglomeracji
PS1.1. Centrum Badań Surowców Mineralnych i Źródłał Energii	PW1.1.B. Projekt badawczy zrównoważonej gospodarki surowcami mineralnymi, w tym energetycznymi Aglomeracji Walbrzyskiej	Aglomeracja Walbrzyska / Instytuty badawcze (np. Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN), zainteresowane gminy, przedsiębiorstwa pozyskujące zasoby mineralne, firmy branży budowlanej, uczelnie wyższe działające w Aglomeracji
	PW1.1.C. Klaster zrównoważonej gospodarki surowcami mineralnymi Aglomeracji Walbrzyskiej	Aglomeracja Walbrzyska / Instytuty badawcze (np. Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN), zainteresowane gminy, przedsiębiorstwa pozyskujące zasoby mineralne, firmy branży budowlanej, uczelnie wyższe działające w Aglomeracji

PS1.2. Odnawialne źródła energii Aglomeracji Walbrzyskiej

PW1.2.A. Program wykorzystania odnawialnych źródeł energii Aglomeracji Walbrzyskiej	Aglomeracja Walbrzyska / gminy Aglomeracji Walbrzyskiej
PW1.2.B. Program wykorzystania wód podziemnych - Geotermia w wybranych gminach Aglomeracji Walbrzyskiej	Zainteresowane gminy Aglomeracji Walbrzyskiej / Aglomeracja Walbrzyska
PW1.2.C. Odwerty wraz z analizą i oceną technicznych możliwości ich wykorzystania w planowanych przedsięwzięciach geotermalnych	Zainteresowane gminy Aglomeracji Walbrzyskiej

PS1.3. Konkurs: „Innowacja Roku” – inkubowanie firmy innowacyjnej w ramach T-Parku

PW1.3.A. Powołanie Kapituły konkursu „Innowacja Roku” zrzeszającej przedsiębiorców ⁶³	Aglomeracja Walbrzyska – T-Park Dolnośląski Park Technologiczny - Rada Rozwoju Gospodarczego Aglomeracji Walbrzyskiej, przedsiębiorcy
PW1.3.B. Przygotowanie korzystnych warunków dla inkubowania zwycięskiego pomysłu w ramach T-Parku ⁶⁴	Aglomeracja Walbrzyska – T-Park Dolnośląski Park Technologiczny

PS1.4. Sieć Stref Aktywności Gospodarczej gmin Aglomeracji Walbrzyskiej

PW1.4.A. Deklaracja powołania Sieci Aktywności Gospodarczej	Gminy Aglomeracji Walbrzyskiej / Aglomeracja Walbrzyska
PW1.4.B. Rewitalizacja na cele gospodarcze wybranych obiektów i terenów poprzemysłowych (brownfield)	Gminy Aglomeracji Walbrzyskiej / Aglomeracja Walbrzyska, prywatni właściciele nieruchomości, agencje rozwoju regionalnego
PW1.4.C. Budowa infrastruktury technicznej dla potrzeb tworzenia oferty inwestycyjnej (greenfield)	Gminy Aglomeracji Walbrzyskiej / Aglomeracja Walbrzyska, agencje rozwoju regionalnego
PW1.4.D. Katalog ofert inwestycyjnych i warunków prowadzenia działalności w Sieci Stref Aktywności Gospodarczej gmin Aglomeracji	Aglomeracja Walbrzyska / gminy Aglomeracji Walbrzyskiej, agencje rozwoju regionalnego
PW1.4.E. Studium Kierunków i Uwarunkowań Zagospodarowania Przemysłowego Aglomeracji Walbrzyskiej	Aglomeracja Walbrzyska - gminy Aglomeracji Walbrzyskiej

⁶³ Korzyźci odniesień sukcesu gospodarczych

⁶⁴ Większe korzyści powinny być adresowane dla osób młodszych, zakladających działalność gospodarczą po raz pierwszy

Tab. 35. Priorytet 2. Aktywna społeczność i atrakcyjne środowisko zamieszkania – przedsięwzięcia strategiczne i wspierające

Przedsięwzięcia strategiczne	Przedsięwzięcia wspierające	Instytucja koordynująca / partnerzy
PS2.1. Wspólne miejsce – projekt integracyjny zachęcający do współdziałania na rzecz rozwoju	PW2.1.A. Interaktywne edukacyjne, kulturalne, sportowo-rekreacyjne realizowane przez mieszkańców w ramach lokalnych „strategii realizowanych przez społeczność” ⁶⁵ PW2.1.B. Roczniaki gmin Aglomeracji Walbrzyskiej – perledek społeczno-kulturalny PW2.1.C. Monografia Aglomeracji Walbrzyskiej	Lokalne grupy działań - organizacje pozarządowe - liderzy lokalni / gminy Aglomeracji Walbrzyskiej, Aglomeracja Walbrzyska Aglomeracja Walbrzyska
PS2.2. Sieć przedsiębiorstw społecznych ⁶⁶	PW2.2.A. Wyznaczenie lokalizacji przedsiębiorstw społecznych w gminach Aglomeracji Walbrzyskiej PW2.2.B. Określenie zasad wsparcia przedsiębiorstw społecznych wraz ze stworzeniem listy zadań publicznych do realizacji przez przedsiębiorstwa społeczne oraz Programu współpracy gmin Aglomeracji Walbrzyskiej z sektorem ekonomii społecznej	Aglomeracja Walbrzyska – gminy Aglomeracji Walbrzyskiej Organizacje pozarządowe – gminy Aglomeracji Walbrzyskiej / Aglomeracja Walbrzyska
PS2.3. Konkurs dla dzieci i młodzieży: „Moja pierwsza firma”	PW2.3.A. Określenie kryteriów uczestnictwa w konkursie PW2.3.B. Zajęcia pozalekcyjne z przedsiębiorczości	Organizacje pozarządowe – gminy Aglomeracji Walbrzyskiej / Aglomeracja Walbrzyska Gminy Aglomeracji Walbrzyskiej / organizacje pozarządowe

PS2.4. Efektywność energetyczna budynków publicznych i komunalnych zasobów mieszkaniowych	PW2.4.A. Inwentaryzacja dzielnic, obszarów i obiektów przeznaczonych do kompleksowej rewitalizacji technicznej (remonty, przebudowy) i poprawy bilansu energetycznego (m.in. termomodernizacja, wymiana źródeł ciepła) PW2.4.B. Remonty i przebudowy przeszerzeni publicznych w wyznaczonych dzielnicach przeznaczonych do kompleksowej rewitalizacji technicznej wraz z budową (lub odtworzeniem) elementów malej architektury	Gminy Aglomeracji Walbrzyskiej / Aglomeracja Walbrzyska Gminy Aglomeracji Walbrzyskiej / Aglomeracja Walbrzyska

PS2.5. Ambitna szkoła	PW2.5.A. Audyt kompetencyjny kadry nauczycielskiej w szkołach podstawowych i gimnazjach	Gminy Aglomeracji Walbrzyskiej / Aglomeracja Walbrzyska
	PW2.5.B. System nagród dla wyróżniających się nauczycieli	Gminy Aglomeracji Walbrzyskiej / Aglomeracja Walbrzyska
	PW2.5.C. Program dostosowania profilu szkolnictwa zawodowego Aglomeracji Walbrzyskiej do potrzeb rynku pracy	Zainteresowane gminy Aglomeracji Walbrzyskiej / Powiatowy Urząd Pracy, samorząd gospodarczy, Aglomeracja Walbrzyska
	PW2.5.D. Pakiet edukacyjny „uczucie się przez całe życie” dla osób zainteresowanych doskonaleniem kwalifikacje	Powiatowy Urząd Pracy / Aglomeracja Walbrzyska

⁶⁵ W rozumieniu Europejskiego Funduszu Społecznego
⁶⁶ W rozumieniu Europejskiego Funduszu Społecznego

Tab. 36. Priorytet 3. Przyjazna przestrzeń turystyczna – przedsięwzięcia strategiczne i wspierające

Priorytet 3. Przyjazna przestrzeń turystyczna	Przedsięwzięcia strategiczne	Przedsięwzięcia wspierające	Instytucja koordynująca / partnerzy
PS3.1. „Odkryj Sudety Środkowe- Najlepsza Rodzina Przygoda”	PW3.1.A. Pozyskanie inwestora – przygotowanie atrakcyjnych ofert inwestycyjnych pod działalność obiektów noclegowych i okolo turystycznych	Gminy Aglomeracji / prywatni właściciele terenów	Aglomeracja Wałbrzyska / zainteresowane gminy, przedsiębiorcy oferujący usługi turystyczne
	PW3.1.B. Budowa **** hotelu na terenie Aglomeracji Wałbrzyskiej	Prywatny inwestor / zainteresowana gmina, Aglomeracja Wałbrzyska	
	PW3.1.C. Program remontów obiektów zabawkowych i urządzeń infrastruktury turystycznej	Aglomeracja Wałbrzyska / zainteresowane gminy, przedsiębiorcy oferujący usługi turystyczne	
	PW3.1.D. Agencja Rozwoju Turystyki Sudetów Środkowych – Kłaster turystyczny	Aglomeracja Wałbrzyska / zainteresowane gminy, przedsiębiorcy oferujący usługi turystyczne, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, Polska Organizacja Turystyczna	
	PW3.1.E. Szlaki tematyczne Aglomeracji Wałbrzyskiej (przykładowo: podziemi, postindustrialny, przyrodniczy, górski, historyczny, architektury sakralnej i miejskiej)	Aglomeracja Wałbrzyska / zainteresowane gminy, w tym gminy czeskie	
	PW3.1.F. Pakiet usług turystycznych	przedsiębiorcy oferujący usługi turystyczne / Aglomeracja Wałbrzyska, zainteresowane gminy Aglomeracji Wałbrzyskiej	
	PW3.1.G. Kalendarium wydarzeń kulturalnych i imprez sportowo-rekreacyjnych	Aglomeracja Wałbrzyska / gminy Aglomeracji Wałbrzyskiej, zainteresowane podmioty prywatne i organizacje pozarządowe	
	PW3.1.H. Kompleks SPA „Temny Jedlinskie” (w powiązaniu z przedsięwzięciami: PS1.2. oraz PW1.2.B. i PW1.2.C.)	Inwestorzy, prywatni-zainteresowane gminy / Aglomeracja Wałbrzyska	
	PW3.1.I. Program wykorzystania Jeziora Bysrzyckiego na cele turystyczne	zainteresowane gminy / Aglomeracja Wałbrzyska	

Tab. 37. Priorytet 4. Sprawnia i elektryczna infrastruktura – przedsięwzięcia strategiczne i wspierające

Priorytet 4. Sprawnia i elektryczna infrastruktura	Przedsięwzięcia strategiczne	Przedsięwzięcia wspierające	Instytucja koordynująca / partnerzy
PS4.1. Budowa bezpośredniego połączenia drogowego Aglomeracji Wałbrzyskiej z autostradą A4 – z rozważeniem przebudowy drogi, prowadzących z Aglomeracji do projektowanych zjazdów na S3, lub budowa nowych zjazdów	PS4.1. Budowa bezpośredniego połączenia drogowego Aglomeracji Wałbrzyskiej z autostradą A4 – z rozważeniem przebudowy drogi, prowadzących z Aglomeracji do projektowanych zjazdów na S3, lub budowa nowych zjazdów	PW4.1.A. Analiza i prezentacja regionalnych i krajowych korzyści budowy połączenia Aglomeracji Wałbrzyskiej z autostradą A4	Aglomeracja Wałbrzyska / zainteresowane gminy Aglomeracji
	PS4.2. Przebudowa Drogi Sudeckiej wraz z budową obwodnic Boguszowa-Gorc, Czarnego Boru, Głuszycy, Jedliny-Zdroju, gm. Nowa Ruda ⁶⁷	PW4.2.A. Analiza i prezentacja regionalnych i krajowych korzyści modernizacji drogi sudeckiej	Aglomeracja Wałbrzyska / zainteresowane gminy Aglomeracji, DSDiK Wrocław
PS4.3. Budowa obwodnic Świebodzic, Szczawna-Zdroj i Wałbrzyska	PW4.3.A. Analiza i prezentacja regionalnych korzyści budowy obwodnic	Aglomeracja Wałbrzyska / zainteresowane gminy Aglomeracji	
PS4.4. Przebudowa drogi krajowej nr 35	PW4.4.A. Analiza i prezentacja regionalnych i krajowych korzyści modernizacji drogi krajowej nr 35	Aglomeracja Wałbrzyska / zainteresowane gminy Aglomeracji	
PS4.5. Kolej Aglomeracyjna	PW4.5.A. Porozumienie z dysponentami infrastruktury kolejowej dotyczące nowych zasad współpracy i uzyskania spójności terytorialnej w zakresie komunikacji publicznej	Dysponent infrastruktury kolejowej / przewoźnicy (Koleje Dolnośląskie, PKP, Aglomeracja Wałbrzyska	
	PW4.5.B. Przebudowa infrastruktury kolejowej na trasach: Wrocław – Wałbrzych – Kamienna Góra – Ludawka i Jelenia Góra oraz Wałbrzych – Kłodzko (wraz z szynobusami na linii Wałbrzych – Kłodzko – Ślupiec)	Dysponent infrastruktury kolejowej / Aglomeracja Wałbrzyska	
PS4.6. Łądlowsko biznesowo-sportowo - rekreacyjne w Świebodzicach	PW4.6.A. Analiza i prezentacja regionalnych i krajowych korzyści budowy Łońskiego w Świebodzicach	Gmina Świebodzice / Aglomeracja Wałbrzyska	
PS4.7. Budowa otwartych punktów dostępu do Internetu w centrach gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej oraz budynkach użyteczności publicznej (hot spot)	PW4.7.A. Oznakowanie miejsc bezpłatnego dostępu do Internetu	Aglomeracja Wałbrzyska / gminy Aglomeracji Wałbrzyskiej	

⁶⁷ wraz z rozważeniem przedłużenia obwodnic Szczawna Zdroju, Boguszowa Gorc oraz Czarnego Boru tworzących łącznik aglomeracyjny z projektowaną drogą S3

Tab. 38. Priorytet 5. Nowy wizerunek miasta – przedsięwzięcia strategiczne i wspierające

Priorytet P5. Nowy wizerunek miasta		
Przedsięwzięcia strategiczne	Przedsięwzięcia wspierające	Instytucja koordynująca / partnerzy
PSS1. Jednolity system identyfikacji wizualnej Aglomeracji Walbrzyskiej	PSS1.A. Opracowanie logo Aglomeracji Walbrzyskiej, wraz z jego dopasowaniem do innych środków promocji	Aglomeracja Walbrzyska
	PSS1.B. Przygotowanie materiałów promocyjnych Aglomeracji Walbrzyskiej (np.: folder, plakaty, kalendarze, wizytówki, zewnętrzne nośniki reklamny)	Aglomeracja Walbrzyska
	PSS1.C. Portal informacji na temat atrakcji Aglomeracji Walbrzyskiej	Aglomeracja Walbrzyska
PSS2. Strategia promocji Aglomeracji Walbrzyskiej	PSS2.A. Badanie opinii społecznej na temat wizerunku Aglomeracji Walbrzyskiej	Aglomeracja Walbrzyska
	PSS2.B. Waloryzacja historyczno-kulturowo-środowiskowa	Aglomeracja Walbrzyska
	PSS2.C. Waloryzacja przyrodnicza	Aglomeracja Walbrzyska
	PW5.3.A. Promocja Aglomeracji na targach ofert turystycznych, inwestycyjnych i miejskich	Aglomeracja Walbrzyska
PSS3. Kampania promocyjna „Odkryj Sudecy Środkiem”	PW5.3.B. Film promujący Aglomerację Walbrzyską	Aglomeracja Walbrzyska

Tab. 39. Priorytet 6. Trwałe partnerstwo – przedsięwzięcia strategiczne i wspierające

Priorytet P6. Trwałe partnerstwo		
Cele strategiczne	Przedsięwzięcia wspierające	Instytucja koordynująca / partnerzy
PSC6.1. Utworzenie podmiotu: Aglomeracja Walbrzyska	PW6.1.A. Analiza organizacyjno-prawna powołania podmiotu Aglomeracja Walbrzyska, w tym precyzująca prawa i obowiązki gmin	Gminy wchodzące w skład Aglomeracji Walbrzyskiej
	PW6.1.B. Analiza ekonomiczna funkcjonowania podmiotu Aglomeracja Walbrzyska	Gminy wchodzące w skład Aglomeracji Walbrzyskiej
	PW6.2.A. Forum rozwoju gospodarczego Aglomeracji Walbrzyskiej	Aglomeracja Walbrzyska / Rada Rozwoju Gospodarczego Aglomeracji Walbrzyskiej
	PW6.2.B. Powołanie pełnomocnika ds. rozwoju gospodarczego Aglomeracji Walbrzyskiej	Aglomeracja Walbrzyska
PSC6.2. Sieć współpracownicy gospodarczej Aglomeracji Walbrzyskiej	PW6.2.C. Inicjatywy klastrowe i nawiązywanie kontaktów gospodarczych, w tym z firmami działającymi w specjalnych sferach ekonomicznych	Aglomeracja Walbrzyska
	PW6.2.D. Uczestnictwo w ogólnopolskich i zagranicznych targach oraz mijsiach gospodarczych	Aglomeracja Walbrzyska

PS6.3. Sieć współpracy społecznej Aglomeracji Walburskiej	PW6.3.A. Forum organizacji pozarządowych i przedsiębiorstw społecznych	Aglomeracja Walburska / organizacje pozarządowe, liderzy lokalni
	PW6.3.B. Święto Aglomeracji Walburskiej – wydarzenia integrujące mieszkańców Aglomeracji	Aglomeracja Walburska / gminy Aglomeracji, organizacje pozarządowe, Marszałek Województwa Dolnośląskiego
PS6.4. Sieć współpracy turystycznej Aglomeracji Walburskiej	PW6.3.C. Konkurs wiedzy o Ziemi Walburskiej i okolicach	Aglomeracja Walburska / gminy Aglomeracji Walburskiej
	PW6.3.D. Grupa interwencyjna ds. współpracy w dziedzinie planowania i rozwoju infrastruktury społecznej i technicznej, w tym drogowej, wodno-kanalizacyjnej oraz przeciwdziałania zagrożeniom powodziowym	gminy Aglomeracji Walburskiej / Aglomeracja Walburska
PS6.5. Sieć współpracy Aglomeracji Walburskiej z gminami czeskimi	PW6.3.E. Forum Edukacyjne Aglomeracji Walburskiej	Gminy Aglomeracji – szkoły działające na terenie Aglomeracji
	PW6.4.A. Forum Turystyki Sudetów Środkowych	Aglomeracja Walburska / gminy Aglomeracji, organizacje turystyczne, właściciele obiektów noclegowych i infrastruktury okotourystycznej
PS6.5. Sieć współpracy Aglomeracji Walburskiej z gminami czeskimi	PW6.4.B. Klaster turystyczny Sudetów Środkowych	Aglomeracja Walburska / gminy Aglomeracji, organizacje turystyczne, właściciele obiektów noclegowych i infrastruktury okotourystycznej
	PW6.5.A. Wspólne aplikacje projektów do EWT i EUWT	Gminy aglomeracji / gminy czeskie, Aglomeracja Walburska
PS6.5. Sieć współpracy Aglomeracji Walburskiej z gminami czeskimi	PW6.5.B. Deklaracja współpracy Aglomeracji Walburskiej z gminami czeskimi	Aglomeracja Walburska / gminy czeskie

VI. Przedsięwzięcia strategiczne w konwencji zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ITI) – dostępność funduszy UE

Zgodnie z propozycjami polityki spójności UE na lata 2014-2020 znaczenie rozwoju dokonywanego się w obszarach miejskich stanowi o pełnym społeczno-gospodarczym sukcesie rozwoju obszarów miejskich najczęściej osłabia się w oparciu o tzw. podejście zintegrowane, tj. łączące różne wymiary życia miejskiego, w tym społeczne, kulturalne, gospodarcze, środowiskowe. W wymiarze polityki spójności oznacza to wydatkowanie i łączenie środków pochodzących z różnych funduszy na projekty integrujące elementy twarde dotyczące - przykładowo fryzycznej rewitalizacji dzielnic, obiektów poprzemysłowych - z elementami miękkimi odnoszącymi się do edukacji, poprawy wizerunku, przeciwdziałania zjawiskom wyłączenia społecznego przy równoczesnej dbałości o walory środowiska naturalnego. Istotnym elementem podejścia zintegrowanego jest także tworzenie lokalnych partnerstw wielopodmiotowych pomiędzy społecznością lokalną, reprezentantami władz, przedstawicielami sektora biznesu i nauki.

Proponowane przez Komisję Europejską regulacje dla perspektywy 2014-2020 wprowadzają tzw. zintegrowane inwestycje terytorialne (*ITI – integrated territorial investment*) jako podstawowe narzędzie implementacji strategii terytorialnych. Zintegrowane inwestycje terytorialne pozwalają na uzyskiwanie finansowania działań zapisanych w strategii terytorialnej z różnych osi priorytetowych jednego lub kilku programów operacyjnych. Przykładowo zakłada się, że zintegrowana inwestycja terytorialna może być finansowana z: regionalnego programu operacyjnego (finansowany przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, EFRR), krajowego programu operacyjnego (finansowany przez EFRR), programu operacyjnego (finansowany przez Europejski Fundusz Społeczny, EFS), program operacyjny (finansowany przez Fundusz Spójności, FS).

Działania wdrażane za pomocą narzędzi ITI (pakiet działań) powinny przyzyskiwać się do realizacji zarówno celów osi priorytetowych poszczególnych programów operacyjnych jak i sposobnych celów strategii terytorialnej. W takim ujęciu zdefiniowane w strategii terytorialnej pakiety działań mogą być finansowane z EFRR, EFS, FS⁶⁸. Łączenie finansowane z EFRR oraz EFS, tj. inwestycji twardej z projektami miękkimi uważa się za szczególnie cenne w kreowaniu procesów zrównoważonego rozwoju miast^{69, 70}.

W przypadku propozycji programowych zawartych w Strategii rozwoju Aglomeracji Walburskiej, a także biurowe pod uwagę cele tematyczne wynikające z polityki spójności na lata 2014-2020⁷¹, jako pakiety przedsięwzięć możliwe do realizacji na zasadach zintegrowanych inwestycji terytorialnych można wskazać⁷²:

- PSl I. Centrum Badań Surowców Mineralnych i Surowców Energii wraz z przedsięwzięciami wspierającymi,
- pakiet: PSl.4. Sieć Stref Aktywności Gospodarczej gmin Aglomeracji Walburskiej oraz PS6.2. Sieć współpracy gospodarczej Aglomeracji Walburskiej wraz z przedsięwzięciami wspierającymi,

⁶⁸ Łączenie wszystkich funduszy unijnych w ramach jednego ITI nie jest obowiązkowe.

⁶⁹ art. 99 proponowanych wspólnych poleceń dotyczących funduszy objętych zakresem wspólnych ram strategicznych na lata 2014-2020.

⁷⁰ Inne działania, projekty zawarte w strategii terytorialnej mogą być finansowane poza ITI, w ramach osi priorytetowych poszczególnych programów operacyjnych. Tym samym nie zakłada się obowiązku wdrażania wszystkich działań, projektów zapisanych w strategii terytorialnej za pomocą instrumentu ITI.

⁷¹ por. pkt. VIII Strategii rozwoju Aglomeracji Walburskiej.

⁷² Wstępna identyfikacja pakietów działań możliwych do wdrożenia z wykorzystaniem narzędzia ITI wynika z obecnego postępu prac Komisji Europejskiej i paritas członkowskich nad programowaniem funduszy unijnych w perspektywie 2014-2020. W momencie opracowania Strategii rozwoju Aglomeracji Walburskiej (sierpień 2012) nie określono zarówno na poziomie krajowym jak i regionalnym programów operacyjnych, w tym ich osi priorytetowych oraz celów. Ostateczna kwalifikacja pakietów działań wynikających ze Strategii Aglomeracji Walburskiej możliwych do wdrożenia za pomocą ITI powinna nastąpić na etapie opracowania Programu operacyjnego Aglomeracji Walburskiej na lata 2014-2020.

- pakiet: PS2.4 Efektywność energetyczna budynków publicznych i komunalnych zasobów mieszkaniowych oraz PS2.5. Ambitna szkoła wraz z przedsięwzięciami wspierającymi,
- pakiet: PS3.1. Odkryj Siedley Siedlone – Najlepsza Rodzina Przygoda wraz z przedsięwzięciami wspierającymi oraz PS6.4. Sieć współpracy turystycznej Aglomeracji Wąbrzyskiej,
- PS4.5 Kolej Aglomeracyjna wraz z przedsięwzięciami wspierającymi.

VIII. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Wąbrzyskiej

1. Spójność z dokumentami planującymi rozwój Polski i Europy

Rozwiązania przyjęte w Strategii rozwoju Aglomeracji Wąbrzyskiej w warstwie priorytetów, celów strategicznych, kierunków, działań oraz przedsięwzięć są spójne z podstawowymi rozstrzygnięciami strategii **Europa 2020**⁷³, które w znaczącym stopniu będą determinowały między innymi sposób programowania rozwoju lokalnego i regionalnego Polski w okresie 2014-2020. Strategia rozwoju Aglomeracji Wąbrzyskiej bezpośrednio wpisuje się w następujące podstawowe priorytety dokumentu „Europa 2020”:

- koncentracja działań na inteligentnym i zrównoważonym rozwoju sprzyjającym włączeniu społecznemu, w tym wzrostowi zatrudnienia,
- wspieranie zintegrowanego podejścia do planowania,
- koncentracja na wynikach, w tym monitorowanie postępów w osiąganiu założonych celów, - wznaczenie spójności terytorialnej.

W zakresie **europolityki** spójności będącej podstawowym elementem realizacji strategii **Europa 2020** zaprezentowaną został przez Komisję Europejską pakiet proponowanych rozporządzeń⁷⁴ programujących fundusze unijne w okresie 2014-2020. Zapisy Strategii rozwoju Aglomeracji Wąbrzyskiej znajdują odzwierciedlenie w akcentowanej przez Komisję Europejską liście celów tematycznych dla priorytetów inwestycyjnych Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Funduszu Spójności (FS), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), które odnoszą się do:

- wznaczenia badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji, w tym:
 - o udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i podnoszenie zdolności do tworzenia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji (EFRR),
 - o promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych i aplikacji z dziedziny usług inteligentną specjalizację (EFRR),
 - o wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej waldacji produktów i zaangażowanych zdolności produkcyjnych i pierwszeńej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu (EFRR);
- ⁷³ Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Komunikat Komisji Europejskiej. Bruksela 3.03.2010.
- ⁷⁴ W tym:
- Wniosek do Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i celu „inwestycje na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006,
 - Wniosek do Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1064/2006
 - Wniosek do Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006

- zwiększenia dostępu do TIK⁷⁵, w tym:
 - o poszerzanie zakresu łączności szerokopasmowych oraz wprowadzanie szybkich sieci internetowych (EFRR),
 - o wzmocnienie zasobów TIK dla: e-administracji, e-learningu, e-integracji i zdrowia (EFRR);
- zwiększenia konkurencyjności MŚP, w tym:
 - o promowanie przedsiębiorczości w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm (EFRR),
 - o opracowywanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu internacjonalizacji (EFRR);

- wspierania transformacji w kierunku gospodarki niskoemisyjnej we wszystkich sektorach, w tym:
 - o promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii (EFRR, FS);
 - o promowanie efektywności energetycznej i wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii w MŚP, a także wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii w infrastrukturach publicznych i sektorze mieszkaniowym (EFRR);
- ochrony środowiska i promowanie efektywnego gospodarowania zasobami, w tym:
 - o ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego (EFRR),
 - o ochrona różnorodności biologicznej, ochrona gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu NATURA 2000/15 i zielonej infrastruktury (EFRR, FS),
 - o działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego, w tym rekultywacja terenów poprzemysłowych (EFRR), a także: poprawę jakości środowiska miejskiego włącznie z regeneracją terenów poprzemysłowych i obrzeżeń zanieczyszczenia powietrza (FS);
- promowania transportu zorganizowanego z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju i usuwanie niedoborów przepustowości w najważniejszych infrastrukturach sieciowych, w tym:
 - o zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T (EFRR),
 - o rozwój przyjazdnych dla środowiska i niskoemisyjnych systemów transportu miejskiego oraz promowanie mobilności miejskiej zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju (EFRR, FS),
 - o rozwój kompleksowego, wysokiej jakości intermodalnego systemu kolejowego (EFRR);
- promowania zatrudnienia i wspieranie mobilności pracowników poprzez:
 - o rozwój inkubatorów przedsiębiorczości oraz wsparcie inwestycyjne samozatrudnienia i tworzenia przedsiębiorstw (EFRR),
 - o zapewnianie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podjęmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników (EFS),
 - o trwałą integrację na rynku pracy ludzi młodych bez pracy, którzy nie uczęszczają w kształceniu lub szkoleniu (EFS),
 - o samozatrudnienie, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw (EFS);

⁷⁵ TIK – technologie informacyjno-komunikacyjne

- inwestowania w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie przez:
 - o ograniczenie przedwczesnego kohezji nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji elementarnej, kształcenia podstawowego i średniego (EFS);
 - o poprawę jakości, skuteczności i dostępności szkolnictwa wyższego oraz kształcenia na poziomie równowalnym w celu zwiększenia udziału i poziomu osiągnięć (EFS);
 - o poprawę dostępności uczenia się przez całe życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji siły roboczej i zwiększenie dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy (EFS);
 - promowania włączenia społecznego i walka z ubóstwem, w tym:
 - o inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych (EFRR);
 - o ułatwianie dostępu do niedroгих, twardych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym (EFS);
 - o wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych (EFS);
 - o lokalne strategie rozwoju realizowane przez społeczność (EFS);
 - o wsparcie rewitalizacji fizycznej i gospodarczej ubogich społeczności miejskich i wiejskich (EFRR);
 - o inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej (EFRR).
- Zapisy Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej odnoszące się do działań wspierających współpracę z partnerami z Republiki Czeskiej spójne są z dokumentami programującymi fundusze unijne w okresie 2014-2020 dotyczącymi propozycji Komisji Europejskiej w sprawie:
- Europejskiej Współpracy Terytorialnej⁷⁵;
 - Europejskich Grupowań Współpracy Terytorialnej⁷⁶;

W wymiarze krajowym Strategia rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej znajduje bezpośrednie odzwierciedlenie w celu strategicznym **Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020**⁷⁷, tj.: „Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym”. Zapisy Strategii rozwoju Aglomeracji są także spójne z wszystkimi trzema celami polityki regionalnej zawartymi w dokumencie **Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020** tj.:

- Cel 1. Wzrostanie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”);
- Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”).

⁷⁵ Wniosek do Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach celu „Europejska współpraca terytorialna”
⁷⁶ Wniosek do Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie europejskiego ugrupowania terytorialnej (ELWT) w celu doprecyzowania, uproszczenia i usprawnienia procesu tworzenia takich ugrupowań oraz ich funkcjonowania
⁷⁷ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego: Regiony, Masia, Obszary Wajskie, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010.

- Cel 3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie („sprawność”).

Zarówno proces tworzenia Aglomeracji Walbrzyskiej jak i zapisy jej Strategii znajdują bezpośrednie odzwierciedlenie w **Założeniach Krajowej Polityki Miejskiej**⁷⁸, w szczególności w zakresie tworzenia miejskich zespołów funkcjonalnych jako podmiotów tego rodzaju polityki zespoły miejsko-miejskie na obszarach zurbanizowanych). Ponadto, zapisy Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej są spójne między innymi z drugą zasadą Założeń Polityki Miejskiej, tj.: „zasada zintegrowanego podejścia terytorialnego”. Oznacza to, że działania zawarte w Strategii przyczyniają się do „przepracowania przedsięwzięć realizowanych na miejskich obszarach funkcjonalnych w sposób skoordynowany, komplementarny i synergiczny tak, aby osiągnąć cele formułowane w odniesieniu do danego obszaru”. Istotnym atybutem Strategii jest także jej spójność z wyzwaniami Polska w zakresie rozwoju miast i procesów urbanizacji w perspektywie do 2020 roku, które zawarto w następujących Założeniach:

- wykorzystania potencjału głównych ośrodków miejskich i ich obszarów funkcjonalnych do kreowania wzrostu i zatrudnienia oraz zdynamizowania rozwoju kraju;
- przeciwdziałania degradacji społeczno-gospodarczej i przestrzemnej obszarów zurbanizowanych (działania rewitalizacyjne na obszarach o szczególnie dużej koncentracji zjawisk negatywnych, do których zaliczono Walbrzych);
- poprawa jakości zarządzania i współpracy na obszarach miejskich, w tym na obszarach funkcjonalnych miast;
- Infrastruktura transportowa, w tym transport publiczny na obszarach miejskich,
- wyzwania horyzontalne (zmiany demograficzne wraz z dostosowaniem usług publicznych do potrzeb zmieniającego się społeczeństwa, postępująca globalizacja).

Należy także podkreślić, iż wszystkie z priorytetów Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej wpisują się w strategiczny cel polityki miejskiej zdefiniowany następująco: „wzmożenie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do kreowania wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców” oraz drugi cel krajowej polityki miejskiej tj.: „wspomaganie rozwoju subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich, przede wszystkim na obszarach problemowych polityki regionalnej (w tym na niektórych obszarach wiejskich) poprzez wzmacnianie ich funkcji oraz przeciwdziałanie ich upadkowi ekonomicznemu”.

Zapisy programowe Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej ukierunkowane na wzmożenie rangi Walbrzyna (jako centrum Aglomeracji) spójne są z **Koncepcją przestrzennego zagospodarowania kraju 2030**⁷⁹, w której rola tego miasta została określona jako: ośrodek regionalny tworzący podstawową sieć osadniczą Polski (powiązany z głównymi węzłami sieci osadniczej⁸⁰) obok takich miast jak: Częstochowa, Radom, Bielsko-Biała, Rybnik, Płock, Elbląg, Wrocławek, Tarnów, Kalisz z Ostrowem Wlkp., Koszalin, Legnica, Gnuzdziadź, Słupsk.

Strategia rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej w wartości priorytetów, celów strategicznych, kierunków, działań i przedsięwzięć koresponduje przede wszystkim z następującymi celami polityki przestrzennego zagospodarowania kraju do 2030 zawartymi w Koncepcji:

⁷⁸ Założenia Krajowej Polityki Miejskiej do 2020 roku, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 20 lipca 2012 r.

⁷⁹ Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030, Monitor Polski, Poz. 252, Warszawa 27.04.2010.

⁸⁰ Jako główne węzły sieci osadniczej Koncepcja zagospodarowania kraju 2030 wskazuje: stolice i największe polskie miasta: Warszawa oraz Aglomeracja Gromosńska (Kielce wraz z miastami: Włodawę, w skład Gromoskiej Związku Metropolitalnego), Łódź, Kraków, Trójmiasto (Gdańsk – Sopot – Gdynia z głównym ośrodkiem miejskim w Gdańsku; dalej: Trójmiasto), Wrocław, Poznań, Szczecin, kształtujący się duopol Bydgoszcz – Toruń oraz Lublin.

- cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialnej równowagę rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju wielofunkcyjnego rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów,
- cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej
- cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajoobrazowych Polski

2. Spójność z Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego

W przedłożonym projekcie Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej, którego finalizacja nastąpiła w dniu 16.08.2012 roku, a także po konsultacji z Urzędem Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego (w dniu 14.08.2012), stwierdzono, że nie istnieje możliwość szczegółowego wykazania spójności zapisów Strategii Aglomeracji z rozstrzygnięciami Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego. Przy czym tego są nadal trwające prace nad Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego, których zakończenie (w sensie przekazanie do konsultacji społecznych dokumentu Strategii Województwa) nastąpi w pierwszej połowie września br.

Na spotkaniu warsztatowym w dniu 6.08.2012 roku w Urzędzie Miasta Walbrzcha zwanym z weryfikacją celów i priorytetów rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej. Wicemarszałek Województwa Dolnośląskiego zadeklarował spójność zapisów obydwu dokumentów. Ponadto, Zarząd Województwa Dolnośląskiego, w trakcie pierwszego w jego historii posiedzenia wyjazdowego w Rantzu Urzędu Miasta Walbrzch w dniu 19.06.2012, zapewnił, iż Strategia rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej stanie się integralną częścią (w formie załącznika) Strategii rozwoju Województwa Dolnośląskiego. Oba dokumenty będą wspólnie głosowane przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego.

3. Spójność z dokumentami planującymi rozwój Powiatu Walbrzyskiego

Spójność zapisów Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej ze **Strategią rozwoju powiatu walbrzyskiego**⁸² odnosi się do:

- celu nadrzędnego Strategii powiatu, tj.: wzrost poziomu życia mieszkańców
 - oraz wszystkich celów strategicznych Strategii powiatu, tj.: edukacja, przeciwdziałanie bezrobociu, promocja powiatu.
- Ponadto, priorytety, cele strategiczne, kierunki i działania Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej są komplementarne względem następujących celów podstawowych Strategii rozwoju powiatu walbrzyskiego:
- dopasowanie sieci szkół do istniejących i przewidywanych potrzeb rynku pracy,
 - popieranie rozwoju szkolnictwa wyższego,
 - infrastruktura techniczna, drogi,
 - promocja wewnętrzna i zewnętrzna,

⁸² Strategia Rozwoju Powiatu Walbrzyskiego na lata 2005-2013. Powiat Walbrzyski, załącznik do uchwały nr XXVIII/55/05 z dnia 30.06.2005 r.

- wykorzystanie wyjątkowych walorów: zabytków architektury, środowiska przyrodniczego, urodziskowych walorów umożliwiających uprawianie sportu i turystyki.
- W wymiarze ponadlokalnym rozwiązania zaproponowane w Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej są spójne z rozstrzygnięciami **Strategii Rozwoju Turystyki**⁸³ przygotowanej dla subregionu turystycznego Góry Wałbrzyskie. Dotyczy to w szczególności:

- tworzenia infrastruktury turystycznej i okolicy turystycznej;
- wzmocnienia pozycji subregionu Góry Wałbrzyskie na rynku turystycznym,
- inicjowania partnerstwa na rzecz rozwoju turystyki,
- tworzenia sieciowego, zintegrowanego produktu turystycznego.

Cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań zaproponowane w Strategii Rozwoju Turystyki korespondują przede wszystkim z priorytetem „Przyjazna przestrzeń turystyczna” oraz „Nowy wizerunek miejsca” Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej.

4. Spójność z dokumentami planującymi rozwój gmin Aglomeracji Walbrzyskiej

Strategia rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej stanowi bezpośrednią konsekwencję zapisów **Deklaracji Aglomeracji Walbrzyskiej** zakładającej podjęcie współdziałania pomiędzy jednostkami tworzącymi Aglomerację⁸⁴. Zgodnie z zapisami Deklaracji wspólne działania na rzecz trwałego rozwoju na całym obszarze Aglomeracji powinny uczynić ten subregion dostępnym dla wszystkich, lepszym miejscem do życia i pracy, cechującym się dążeniem jej gmin do zrównoważonego rozwoju i współpracą na zasadach partnerstwa. Programowanie najważniejszych celów Deklaracji powinno zostać dokonane w oparciu o strategię rozwoju, a następnie Program operacyjny Aglomeracji Walbrzyskiej na lata 2014-2020 uwzględniający politykę spójności Unii Europejskiej.

U podstaw zapisów Deklaracji Aglomeracji Walbrzyskiej znajdują się **Założenia Rozwoju Walbrzyskiego Obszaru Aglomeracyjnego do roku 2020**⁸⁵, których następujące zapisy zostały uszczegółowione i zaprogramowane w Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej:

- w obszarze dostępności: Walbrzyskiego Obszaru Aglomeracyjnego: rozwój infrastruktury transportu publicznego, rozwój infrastruktury drogowej i kolejowej, cyfryzacja,
- w obszarze lepszego miejsca pracy: dobre uźródlenie terenów pod inwestycje, oparcie rozwoju gospodarczego na innowacji oraz potencjale turystyczno-uzdrowiskowym, współpraca z gminami czeskimi, wsparcie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw,
- w obszarze lepszego miejsca do życia: poprawa poziomu wykształcenia, wspieranie przedsięwzięć w zakresie edukacji, rewalizacja zdegradowanej tkanki miejskiej, ochrona zdrowia

Zakres spójności Strategii rozwoju z kluczowymi **dokumentami planującymi rozwój poszczególnych gmin Aglomeracji Walbrzyskiej** w warstwie głównych ustaleń strategicznych zaprezentowanych w sposób symetryczny w poniższych tabelach. W przypadku wszystkich dokumentów planujących rozwój poszczególnych gmin Aglomeracji Walbrzyskiej (głównie lokalne strategie rozwoju) stwierdzono wysoką zgodność ich rozstrzygnięć strategicznych z zapisami wprowadzonymi do Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej (na poziomie priorytetów, celów strategicznych, kierunków oraz działań).

⁸³ Strategii Rozwoju Turystyki w Gminach: Walbrzych, Świdboda, Boguszków, Gorca, Szczawno-Zdrój, Jedlina-Zdrój, Międzybóże, Wąsosz, Głuszyca oraz w Powiecie Wałbrzyskim na III Subregionu Turystycznego „Góry Wałbrzyskie”. Dolnośląska Organizacja Turystyczna, 29.01.2009.

⁸⁴ Deklaracja Aglomeracji Walbrzyskiej została podpisana przez przedstawicieli władz 14 gmin tworzących Aglomerację w dniu 4 kwietnia 2012.

⁸⁵ Założenia rozwoju Walbrzyskiego Obszaru Aglomeracyjnego do roku 2020, Walbrzych 20.02.2012.

Tab. 40. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrowskiej z ogólnymi celami strategicznego rozwoju Walbrycha

Ogólne cele strategicznego rozwoju Walbrycha	Priorytety Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrowskiej					
	PR1. Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość	PR2. Aktywna społeczność i atrakcyjne środowisko zamieszkania	PR3. Przyjazna przestrzeń turystyczna	infrastrukturaPR4. Sprawna i efektywna	PR5. Nowy wizerunek miejsca	PR6. Trwałe partnerstwo
Rozwój przesezenny i urbanistyczny miasta						
Miasto wspiera rozwój firm walbrowskich niezależnie od ich wielkości, mając na uwadze w szczególności silny i rozwijający się sektor MSP						
Infrastruktura techniczna dostosowana do potrzeb gospodarki.						
Investorzy chętnie lokują się w Walbrychu						
Kompleksowy program rozwoju akceptowany przez mieszkańców Walbrycha						
Lepsze środowisko, w którym żyjemy						
Infrastruktura mieszkaniowa odpowiada lokalnym potrzebom						
Adekwatny do potrzeb dostęp do kultury						
Rozwinięta infrastruktura sportowa, turystyczna i rekreacyjna						
Institucje ochrony zdrowia i opieki społecznej zaspokalają potrzeby społeczności lokalnej						
Oswiata i wychowanie						
Walbrych - ośrodkiem akademickim						
Wzrost bezpieczeństwa publicznego						
Wykreowany pozytywny wizerunek Walbrycha						

Tab. 41. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrowskiej ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Boguszów-Gorce

Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy Boguszów-Gorce	Priorytety Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrowskiej					
	PR1. Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość	PR2. Aktywna społeczność i atrakcyjne środowisko zamieszkania	PR3. Przyjazna przestrzeń turystyczna	infrastrukturaPR4. Sprawna i efektywna	PR5. Nowy wizerunek miejsca	PR6. Trwałe partnerstwo
Zagospodarowanie turystyczne						
Wyznaczenie terenów pod działalność gospodarczą						
Wyznaczenie terenów pod zabudowę mieszkaniową						
UKład komunikacji drogowej						

Tab. 42. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrowskiej ze Strategią rozwoju gminy Czarny Bór na lata 2012-2020

Obszary definiowania celów strategicznych, priorytetów i kierunków działania gminy Czarny Bór	Priorytety Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrowskiej					
	PR1. Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość	PR2. Aktywna społeczność i atrakcyjne środowisko zamieszkania	PR3. Przyjazna przestrzeń turystyczna	infrastrukturaPR4. Sprawna i efektywna	PR5. Nowy wizerunek miejsca	PR6. Trwałe partnerstwo
Obszar: turystyka i ekologia						
Obszar: Kultur i sport						
Obszar: Infrastruktura techniczna						
Obszar: Infrastruktura społeczna						

Tab. 43. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walburskiej ze Strategią rozwoju gminy Gluszyca na lata 2012-2020

Obszary definiowania celów szczegółowych rozwoju miasta Gluszyca	Priorytety Strategii rozwoju Aglomeracji Walburskiej					
	PR1. Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość	PR2. Aktywna społeczność i atrakcyjne środowisko zamieszkania	PR3. Przyjazna przestrzeń turystyczna	infrastrukturaPR4. Sprawna i efektywna	PR5. Nowy wizerunek miejsca	PR6. Trwale partnerstwo
Obszar: turystyka						
Obszar: sport						
Obszar: kultura						
Obszar: infrastruktura techniczna i społeczna						
Obszar: sprawy społeczne						
Obszar: przedsiębiorczość						

Tab. 44. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walburskiej ze Strategią rozwoju miasta Jedlina-Zdrój 2011-2020

Obszary strategiczne miasta Jedlina-Zdrój	Priorytety Strategii rozwoju Aglomeracji Walburskiej					
	PR1. Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość	PR2. Aktywna społeczność i atrakcyjne środowisko zamieszkania	PR3. Przyjazna przestrzeń turystyczna	infrastrukturaPR4. Sprawna i efektywna	PR5. Nowy wizerunek miejsca	PR6. Trwale partnerstwo
Obszar strategiczny: przedsiębiorczość i infrastruktura						
Obszar strategiczny: działalność kulturalna i infrastruktura społeczna						
Obszar strategiczny: turystyka, sport, rekreacja i środowisko naturalne						
Obszar: promocja miasta						

Tab. 45. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walburskiej ze Strategią zrównoważonego rozwoju Miasta Kamienna Góra

Obszary definiowania celów szczegółowych rozwoju miasta Kamienna Góra	Priorytety Strategii rozwoju Aglomeracji Walburskiej					
	PR1. Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość	PR2. Aktywna społeczność i atrakcyjne środowisko zamieszkania	PR3. Przyjazna przestrzeń turystyczna	infrastrukturaPR4. Sprawna i efektywna	PR5. Nowy wizerunek miejsca	PR6. Trwale partnerstwo
Obszar: zrównoważony rozwój środowiska i przestępstwa						
Obszar: zrównoważony rozwój społeczny						
Obszar: zrównoważony rozwój gospodarczy						
Obszar: ład instytucjonalno-polityczny						

Tab. 46. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walburskiej ze Strategią rozwoju gminy Mieroszów

Domeny rozwoju Mieroszowa	Priorytety Strategii rozwoju Aglomeracji Walburskiej					
	PR1. Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość	PR2. Aktywna społeczność i atrakcyjne środowisko zamieszkania	PR3. Przyjazna przestrzeń turystyczna	infrastrukturaPR4. Sprawna i efektywna	PR5. Nowy wizerunek miejsca	PR6. Trwale partnerstwo
Domena 1. Rozwój sektora turystyczno-rekreacyjnego z istorną rolą agroturystyki i wypoczynku aktywnego						
Domena 2. Aktywność biznesowa lokalnych przedsiębiorstw, utrzymanie roli istniejącego przemysłu oraz specjalistycznego ZOZu						
Domena 3. Jakościowe i organizacyjne przeobrażenia w sektorze rolniczym						
Domena 4. Poprawa stanu infrastruktury technicznej oraz działania na rzecz środowiska naturalnego						

Domena 5. Poprawa infrastruktury drogowej, zasobów mieszkaniowych i bezpieczeństwa powodziowego									
Domena 6. Wieloaspektowa promocja gminy, promowanie zdrowotności Sokolowska, podnoszenie jakości, umiejętności i elastyczności rynku pracy									

Tab. 47. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej ze Strategią rozwoju gminy miejskiej Nowa Ruda na lata 2006-2014

Sfera gospodarcza Sfera przestrzenna Sfera społeczna	Strefy definiowania celów rozwoju gm. Nowa Ruda	Priorytety Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej					
		PR1. Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość					
		PR2. Aktywna społeczność i atrakcyjne środowisko zamieszkania					
		PR3. Przyjazna przestrzeń turystyczna					
		infrastrukturaPR4. Sprawna i efektywna					
		PR5. Nowy wizerunek miejsca					
	PR6. Trwałe partnerstwo						

Tab. 48. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej ze Strategią rozwoju gminy Nowa Ruda do 2015 roku

Rozwój przedsiębiorczości Identyfikacja i promocja lokalnych produktów turystycznych	Priorytety rozwoju gw. Nowa Ruda	Priorytety Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej					
		PR1. Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość					
		PR2. Aktywna społeczność i atrakcyjne środowisko zamieszkania					
		PR3. Przyjazna przestrzeń turystyczna					
		infrastrukturaPR4. Sprawna i efektywna					
		PR5. Nowy wizerunek miejsca					
	PR6. Trwałe partnerstwo						

Innowacje i transfer technologii									
Promocja									
Rozwój i modernizacja infrastruktury rekreacyjno-turystycznej									
Infrastruktura techniczna									
Ochrona środowiska									
Kultura i integracja społeczna									
Edukacja i zatrudnienie									

Tab. 49. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej ze Strategią zrównoważonego rozwoju gminy Radków

Cele wg drzewa celów dla Radkowa	Swiadome wartości estetycznych społeczeństwo dla o zachowanie i poprawie odziedziczonego bogactwa gminy. Optymalne zaspokojenie bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych potrzeb mieszkańców umożliwiających aktywne udział w życiu społeczno-kulturalnym Gminy	Stworzenie stabilnego, odpornego na zmiany koniunktury, przyjaznego dla rozwoju społeczno-gospodarczego modelu gospodarki lokalnej	Priorytety Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej					
			PR1. Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość					
			PR2. Aktywna społeczność i atrakcyjne środowisko zamieszkania					
			PR3. Przyjazna przestrzeń turystyczna					
			infrastrukturaPR4. Sprawna i efektywna					
			PR5. Nowy wizerunek miejsca					
	PR6. Trwałe partnerstwo							

Tab. 50. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walburskiej ze Strategią rozwoju gminy Stare Bogaczowice

Obszary definiowania celów strategicznych Starych Bogaczowice	Priorytety Strategii rozwoju Aglomeracji Walburskiej					
	PR1. Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość	PR2. Aktywna społeczność i atrakcyjne środowisko zamieszkania	PR3. Przyjazna przestrzeń turystyczna	infrastrukturaPR4. Sprawna i efektywna	PR5. Nowy wizerunek miejsca	PR6. Trwałe partnerstwo
Turystyka i ekologia						
Kultura i sport						
Infrastruktura techniczna						
Infrastruktura społeczna, aktywizacja mieszkańców						

Tab. 51. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walburskiej ze Strategią rozwoju uzdrowiskowej gminy miejskiej Szczawno-Zdrój

Priorytety rozwoju Szczawna-Zdrój	Priorytety Strategii rozwoju Aglomeracji Walburskiej					
	PR1. Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość	PR2. Aktywna społeczność i atrakcyjne środowisko zamieszkania	PR3. Przyjazna przestrzeń turystyczna	infrastrukturaPR4. Sprawna i efektywna	PR5. Nowy wizerunek miejsca	PR6. Trwałe partnerstwo
Intensywne działania na rzecz poprawy stanu środowiska naturalnego oraz utrzymania i wzmacniania funkcji uzdrowiskowej						
Dalszy rozwój charakteru turystyczno – wypoczynkowo – rekreacyjnego gminy						
Poprawa stanu technicznego zasobów komunalnych oraz ich rewaloryzacja i rewitalizacja						
Promocja przedsiębiorczości oraz rozwój małych i średnich przedsiębiorstw						

Promowanie atrakcyjnego wizerunku uzdrowiska

Tab. 52. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walburskiej ze Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego miasta Świebodzice

Cele strategiczne Świebodzice	Priorytety Strategii rozwoju Aglomeracji Walburskiej					
	PR1. Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość	PR2. Aktywna społeczność i atrakcyjne środowisko zamieszkania	PR3. Przyjazna przestrzeń turystyczna	infrastrukturaPR4. Sprawna i efektywna	PR5. Nowy wizerunek miejsca	PR6. Trwałe partnerstwo
Zwiększenie atrakcyjności i funkcjonalności posiadanych zasobów miasta						
Tworzy rozwój gospodarczy zapewniający odpowiednią liczbę miejsc pracy oraz efektywne funkcjonowanie podmiotów gospodarczych						
Poprawa atrakcyjności i konkurencyjności turystycznej Świebodzic						
Zaspokojenie potrzeb mieszkańców w sferze edukacji i kultury						
Zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie usług społecznych						
Zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia						
Wspieranie rolnictwa oraz działań w zakresie ochrony środowiska						

Tab. 53. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walburskiej ze Strategią rozwoju gminy Wałim

Cele strategiczne gminy Wałim	Priorytety Strategii rozwoju Aglomeracji Walburskiej					
	PR1. Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość	PR2. Aktywna społeczność i atrakcyjne środowisko zamieszkania	PR3. Przyjazna przestrzeń turystyczna	infrastrukturaPR4. Sprawna i efektywna	PR5. Nowy wizerunek miejsca	PR6. Trwałe partnerstwo
Rozwój turystyki, rekreacji, sportu i kultury w gminie						
Podniesienie atrakcyjności i estetyki gminy						
Wzrost jakości i efektywności usług społecznych						
Wsparanie działań na rzecz rozwoju „grup lokalnych”						

VIII. Zależenia do procesu wdrażania Strategii rozwoju Aglomeracji Walburskiej

Wdrożenie Strategii rozwoju Aglomeracji Walburskiej w sytuacji braku struktury instytucjonalnej wymaga stworzenia kompleksowych warunków implementacyjnych. Wymogi tego rodzaju odnoszą się do działań organizacyjno-prawych, promocyjnych oraz warunków finansowych.

Działania organizacyjno-prawne

Ze względu na brak instytucji prawnie reprezentującej wszystkie gminy Aglomeracji Walburskiej niezbędnym warunkiem dla skutecznego wdrożenia Strategii jest podjęcie działań organizacyjno-prawnych związanych z powołaniem podmiotu posiadającego osobowość prawną. Wybór formy prawnej podmiotu (np. związek międzygminny, stowarzyszenie, spółka prawa handlowego) powinien zostać poprzedzony analizami prawnymi i ekonomicznymi uwzględniającymi zapisy Strategii rozwoju Aglomeracji Walburskiej, istniejące uwarunkowania prawne oraz wykonalność finansową. Ponadto, w procesie tworzenia podmiotu reprezentującego gminy Aglomeracji Walburskiej należy określić zasady udziału każdej z gmin. Ważne jest także, aby w strukturach przyszłego podmiotu funkcjonowały:

- **Komitet Sterujący ds. Wdrażania Strategii** Rozwoju Aglomeracji Walburskiej, którego zadaniem będzie opiniowanie, zatwierdzanie projektów przygotowanych i realizowanych w ramach podmiotu reprezentującego wszystkie gminy Aglomeracji. Kompetencje Komitetu Sterującego odnoszą się także do: uzgadniania i koordynowania projektów o skali ponadlokalnej realizowanych i opiewających przez poszczególne gminy Aglomeracji Walburskiej oraz opiniowania i koordynowania projektów o skali ponadlokalnej realizowanych przez podmioty spoza Aglomeracji (przykładowo projekty realizowane przez: Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, czy Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad).
- **Zespoły tematyczne** - Komitet Sterujący powinien powołać zespoły tematyczne ds. wdrażania poszczególnych priorytetów wynikających z Strategii rozwoju Aglomeracji Walburskiej. Zadaniem zespołów tematycznych będzie inicjowanie projektów realizowanych w poszczególnych priorytetach Strategii.
- **Zespół ds. Wdrażania Strategii** Aglomeracji Walburskiej powołany w ramach struktur podmiotu reprezentującego wszystkie gminy Aglomeracji Walburskiej składający się z osób zarządzających w/w podmiotem, koordynatorów projektów strategicznych oraz wspierających. Zadaniem Zespołu będzie bieżąca koordynacja prac związanych z implementacją przedsięwzięć wdrażających Strategię rozwoju Aglomeracji Walburskiej.

Istotnym elementem prac wdrożeniowych będą okresowe (comiesięczne) spotkania Komitetu Sterującego ds. Wdrażania Strategii, zespołów tematycznych oraz Zespołu ds. Wdrażania Strategii Aglomeracji Walburskiej, których celem będzie między innymi przekazywanie informacji na temat postępów prac oraz uwag dotyczących poprawy skuteczności wdrażania Strategii. Spotkania powinny także służyć pozyskiwaniu partnerów zewnętrznych, których przedsięwzięcia wpisują się w ustalenia Strategii. Spotkania z partnerami zewnętrznymi stanowią podstawowy warunek dla tworzenia trwałej platformy współpracy wielopodmiotowej w procesie wdrażania Strategii.

O sukcesie Strategii decydujące będą także działania zmeritujące do określenia zasad **współpracy podmiotów publicznych i prywatnych** w ramach realizacji poszczególnych przedsięwzięć, w tym między innymi w oparciu o: ustale o partnerstwie publiczno-prywatnym, inne formy prawne tworzące warunki dla ich realizacji, pozyskania środków unijnych.

Istotne jest także gromadzenie informacji i doświadczeń na temat tzw. **dobrych praktyk** wynikających z realizacji procesu wdrażania Strategii oraz ich rozpowszechnianie na forum lokalnym, Aglomeracji Walburskiej, regionalnym, krajowym i międzynarodowym dla symulowania

i podtrzymywanie zainteresowania procesami zmian zachodzącymi w Aglomeracji wśród szerokiego grona odbiorców.

Działania promocyjne

- W ramach procesu wdrażania Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej przewiduje się podjęcie następujących działań promocyjnych:
 - konsultowanie zapisów Strategii z poszczególnymi gminami Aglomeracji Walbrzyskiej,
 - poinformowanie społeczności Aglomeracji Walbrzyskiej i innych zainteresowanych podmiotów o przyjęciu Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej na lata 2013-2020, w tym udostępnienie dokumentu,
 - poinformowanie społeczności Aglomeracji Walbrzyskiej i innych zainteresowanych podmiotów o przyjętych priorytetach rozwoju, celach strategicznych, przedsięwzięciach (omówienie w prasie, internecie, na spotkaniach),
 - przekształcenie zainteresowanych do nowego wizerunku Aglomeracji Walbrzyskiej wynikającego z przyjętych rozwiązań strategicznych (nowe produkty, usługi, działalność),
 - pozycjonowanie nowego wizerunku Aglomeracji Walbrzyskiej, zgodnie z przyjętą wizją i celami strategicznymi,
 - promowanie ponadlokalnej pozycji Aglomeracji Walbrzyskiej.
- Szczególne rozszerzenia w zakresie promocji należy zdefiniować w strategii funkcjonalnej tj. Strategii promocji Aglomeracji Walbrzyskiej, precyzując między innymi jej cele, odbiorców, instrumenty, środki oraz konkretne projekty.

Finansowanie procesu wdrażania Strategii

Szczegółowy plan finansowy, będący elementem procesu wdrażania Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej na lata 2013-2020, powinien zostać opracowany m.in. w formie indywidualnych tabel finansowych wchodzącej w skład Programu operacyjnego Aglomeracji Walbrzyskiej. W planie finansowym powinny znaleźć się szacunki wielkości wydatków związanych z realizacją przedsięwzięć strategicznych i wspierających wraz z ich podziałem wg priorytetów, celów strategicznych oraz działań. W warstwie finansowania Program operacyjny Aglomeracji Walbrzyskiej powinien zawierać podstawowe źródła finansowania, obejmujące: wpłaty dokonywane przez gminy tworzące Aglomerację Walbrzyską, środki z Budżetu Państwa, środki prywatne, środki UE (pochodzące z programów operacyjnych, przy założeniu odpowiedzialnej wielkości wsparcia) oraz inne środki (obejmujące przykładowo środki sponsorów, zaangażowanie instytucji pozarządowych, spółek gminnych, spółdzielni mieszkaniowych, kapitału prywatnego)

IX. Monitoring i ewaluacja Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej

Ocena skuteczności wdrożenia Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej wymaga zaplanowania odpowiedniej koncepcji jej ewaluacji. Monitorowanie postępów wynikających z działań wdrożeniowych stanowi z jednej strony podstawę dla ewentualnych działań korygujących lub aktualizujących zaproponowane rozwiązania, z drugiej zaś umożliwia całościową ocenę Strategii w kategoriach sukcesu lub porażki.

W warstwie metodycznej monitoring i ewaluacja Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej powinny być prowadzone z wykorzystaniem ograniczonego zbioru wskaźników umożliwiających szybki pomiar stopnia realizacji priorytetów i celów strategicznych, przy uwzględnieniu dostępności danych statystycznych. Mając na uwadze powyższe, dobór wskaźników monitoringu (M) i ewaluacji (E) Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej został dokonany w oparciu o następujące kryteria:

- wewnętrzne odnoszące się do poszukiwania wskaźników monitoringu i ewaluacji, które w sposób syntetyczny, a zarazem całościowy opisują stopień realizacji poszczególnych priorytetów i celów Strategii,
- zewnętrzne odnoszące się do wykorzystania w procesie ewaluacji Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej popularnych wskaźników ewaluacji proponowanych przez Komisję Europejską do oceny interwencji dokonywanych za pomocą EFRR, EFS oraz EF.

Ostatecznie, biorąc pod uwagę zakres tematyczny priorytetów i celów strategicznych zawartych w Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej, wskaźniki wykorzystywane przez Komisję Europejską posłużyły jako propozycja wyjściowa dla formułowania wskaźników monitoringu i ewaluacji opisujących przedmiotową Strategię. Zestaw wskaźników monitoringu i ewaluacji Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej zawiera poniższa tabela.

Tab. 54. Wskaźniki monitoringu i ewaluacji Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej

Wskaźniki monitoringu (M) i ewaluacji (E)	Priorytety Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej					
	PR1. Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość	PR2. Aktywna społeczność i atrakcyjne środowisko zamieszkania	PR3. Przyjazna przestrzeń turystyczna	PR4. Sprawna efektywna infrastruktura	PR5. Nowy wizerunek miejsca	PR6. Trwałe partnerstwo
M1. Liczba podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym (firmy)						
E1. Dynamika liczby podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym (%)						

zagadnienia oceny okresowej (mid-term) i regresywnej (ex-post) przy wykorzystaniu zaproponowanych wskaźników monitoringu i ewaluacji:

- **system gromadzenia, przetwarzania i analizy informacji** związanych z efektami Strategii rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej, bazujący na wartościach zaproponowanych wskaźników monitoringu i ewaluacji. Posiada się wykorzystanie elektronicznych form gromadzenia i przetwarzania danych. Zadania tego rodzaju powinny zostać powierzone Specjaliście ds. Monitoringu i Ewaluacji.

Biorąc pod uwagę kompleksowość działań zaproponowanych w Strategii, a także wielospokowość jej efektów istotnym dodatkowym elementem monitoringu i ewaluacji będą **badania opinii społeczności lokalnej**. Proponuje się, aby badaniami zostały objęte także: podmioty gospodarcze i organizacje pozarządowe działające w Aglomeracji. Warto pytać również mieszkańców wybranych miast Województwa Dolnośląskiego. Zakłada się, że badania winny odbywać się w odstępach trzyletnich (2014, 2017, 2020). Ich celem powinna być ocena Strategii dokonywana przez mieszkańców i wskazanie niezbędnego zakresu jej uaktualnienia na poziomie priorytetów, celów strategicznych i przedsięwzięć.

Załączniki

Macierz SWOT

Macierz SWOT w obszarze społecznym

	O1	O2	O3	O4	O5	O6	O7	Suma	T1	T2	T3	T4	T5	Suma
S1	0	0	0	0	0	0	2	2	0	0	0	1	0	1
S2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
S3	0	0	0	0	0	1	1	2	0	0	0	1	0	1
S4	0	1	1	0	0	0	1	3	1	0	0	2	1	4
S5	0	1	1	0	1	2	0	5	0	0	0	0	0	0
S6	0	2	1	1	0	1	0	5	1	1	1	1	0	4
S7	0	1	1	1	0	1	0	4	0	0	0	0	0	0
S8	0	1	1	0	0	0	0	2	0	0	0	1	0	1
S9	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0
S10	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
S11	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1	0	1
S12	0	1	1	1	0	1	0	4	0	0	0	0	0	0
Suma	0	7	7	3	2	6	5	30	2	1	1	8	1	13
W1	2	0	0	0	0	0	2	4	0	0	0	2	1	3
W2	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1	0	1
W3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2
W4	0	1	1	0	0	0	0	2	1	0	0	1	0	2
W5	0	1	0	0	0	0	1	2	0	0	0	1	0	1
W6	0	0	2	0	0	1	0	3	1	0	0	0	0	1
W7	0	1	1	1	0	2	0	5	1	1	0	1	0	3
W8	1	0	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	1	1
W9	1	0	1	0	0	0	2	4	0	0	0	2	2	4
W10	2	0	1	0	1	0	2	6	0	0	0	2	1	3
W11	2	2	0	0	1	0	2	7	0	0	0	1	1	2
Suma	8	5	6	1	3	3	10	36	3	1	0	12	7	23

Macierz SWOT w obszarze gospodarczym

	O1	O2	O3	O4	O5	Suma	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	Suma
S1	1	1	1	0	0	3	1	0	0	0	0	0	0	0	2	3
S2	1	1	1	0	0	3	2	1	1	0	0	0	0	0	1	5
S3	1	2	1	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2
S4	1	0	0	0	1	2	1	1	0	0	1	0	0	1	0	4
S5	1	0	0	0	1	3	1	1	0	0	1	0	0	1	4	
S6	1	0	0	1	0	2	0	2	0	0	2	1	1	1	0	7
Suma	6	5	3	1	2	17	5	5	1	0	3	2	1	3	5	25
W1	2	1	0	0	1	4	2	0	0	0	0	0	0	0	1	3
W2	1	1	0	0	0	2	1	0	1	0	0	0	0	0	1	3
W3	1	2	0	0	1	4	1	0	2	0	0	0	0	0	1	4
W4	1	2	0	0	0	3	1	0	1	0	0	0	0	0	0	2
W5	2	1	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
W6	1	2	0	0	1	4	0	0	2	0	0	0	0	0	1	3
W7	2	2	1	0	1	6	2	1	1	0	0	1	1	0	0	7
W8	2	2	1	0	1	6	1	0	1	0	0	0	0	0	0	2
W9	2	2	0	0	0	4	1	0	1	0	0	0	0	0	0	2
W10	1	1	1	0	0	3	0	0	1	0	0	0	1	1	1	4
W11	1	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	1	0	0	1	4
W12	1	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
W13	0	1	0	2	0	3	0	1	0	0	1	0	0	1	0	3
Suma	17	17	3	2	6	45	10	2	10	1	1	2	2	3	9	40

Macierz SWOT w obszarze środowiskowo-infrastrukturalitym

	O1	O2	O3	O4	Suma	T1	T2	T3	T4	T5	Suma
S1	0	1	2	1	4	1	0	0	0	0	1
S2	0	1	1	0	2	0	0	0	0	0	0
S3	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0
S4	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
S5	1	0	0	0	1	0	2	1	0	0	3
S6	2	0	0	1	3	1	0	0	0	0	1
S7	0	1	0	1	2	0	0	0	0	0	0
S8	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	1
S9	0	0	1	1	2	0	0	0	0	0	0
S10	0	0	1	0	1	0	0	0	0	1	1
Suma	3	3	6	6	12	3	3	1	0	1	6
W1	0	1	2	1	4	0	0	0	0	0	0
W2	0	0	1	1	2	0	0	0	0	1	1
W3	1	0	0	0	1	0	1	1	1	0	3
W4	0	1	0	1	2	0	0	0	0	0	0
W5	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	3
W6	0	1	0	1	2	0	0	0	1	0	1
W7	0	1	0	1	2	0	0	0	1	1	2
W8	0	1	0	1	2	0	0	2	0	0	2
W9	1	1	0	1	3	0	0	0	1	0	1
W10	1	1	0	1	3	0	0	0	1	0	1
W11	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	1
W12	1	0	0	1	2	0	0	0	1	0	1
Suma	4	7	3	10	24	0	1	6	6	2	15

Uczestnicy prac nad Strategią

Imię i nazwisko, funkcja	Gmina
Waldemar Kujawa – Burmistrz Miasta	Boguszów-Gorce
Paweł Sosiałuk – Zastępca Burmistrza Miasta	Boguszów-Gorce
Marian Pierzyna – Dyrektor Miejskiego Zespołu Ekonomiczno-Administracyjny Szkół	Boguszów-Gorce
Adam Górecki – Wójt Gminy	Czarny Bór
Renata Chruszcz – Zastępca Wójta Gminy	Czarny Bór
Tomasz Gromala – Sekretarz Gminy	Czarny Bór
Leszek Orpel – Burmistrz Miasta	Jedlina-Zdrój
Marek Fedoruk – Zastępca Burmistrza Miasta	Jedlina-Zdrój
Marta Oniszko-Kieja – Referat Gospodarki Miejskiej i Inwestycji	Jedlina-Zdrój
Mirosław Bartoik – Sekretarz Gminy	Głuszycza
Magdalena Jarosz – Dyrektor Centrum Kultury Miejskiej Biblioteki Publicznej	Głuszycza
Kazimierz Kawa – Zastępca Burmistrza Miasta	Kamienna Góra
Arkadiusz Wileński – Sekretarz Miasta	Kamienna Góra
Andrzej Wołyni – Kierownik Wydziału Mienia	Kamienna Góra
Dariusz Adamczyk – Kierownik Wydziału Inwestycji	Kamienna Góra
Marcin Zielonka – Wydział Zamówień, Inwestycji i Funduszy Zewnętrznych	Kamienna Góra
Andrzej Laszkiewicz – Burmistrz Miasta	Mieroszów
Dorota Bekier – Zastępca Burmistrza Miasta	Mieroszów
Sebastian Paeyna – Specjalista ds. Projektów	Mieroszów
Bogdan Rosicki – Zastępca Dyrektora Międzozwojskiego Centrum Kultury	Mieroszów
Tomasz Kiliński – Burmistrz Miasta	gm. Nowa Ruda
Marzena Wołńska – Zastępca Burmistrza	gm. Nowa Ruda
Przemysław Herter – Naczelnik Rozwoju i Promocji	gm. Nowa Ruda
Piotr Wróbel – przedstawiciel Agencji Rozwoju Regionalnego AGROREG	gm. Nowa Ruda
Stawomir Karwowski – Wójt Gminy	gw. Nowa Ruda
Jan Kobiernski – Zakład Produkcji Automatyki Siecowej S.A. w Przygorzu	gw. Nowa Ruda
Agnieszka Cyron – Inspektor ds. Rolnictwa i Integracji Srodowisk Wiejskich	Radków
Mirosław Pejski – Doradca Gospodarki Odpadami i Wodociągowej	Radków
Maria Malik – Kierownik Referatu Programowania Rozwoju i Współpracy Transgranicznej	Radków
Małgorzata Szczygielska – Kierownik Referatu Inicjatyw Gospodarczych i Inwestycji	Stare Bogaczowice
Wiesław Sławski – Kierownik Referatu Organizacyjnego i Spraw	Stare Bogaczowice

Obywatelskich	
Tomasz Fąka – Samodzielne Stowowisko ds. Inicjatyw Gospodarczych	Stare Bogaczowice
Tadeusz Wlazlak – Burmistrz Miasta	Szczawno-Zdrój
Marzena Sobczyk – Dyrektor Teatru Zdrojowego im. H. Wieniawskiego w Szczawno-Zdroju	Szczawno-Zdrój
Igor Bucki – Dyrektor ds. Marketingu i Sprzedaży w Spółce „Uzdrowisko Szczawno-Jedlina”	Szczawno-Zdrój
Dariusz Pantol – Dyrektor ds. Technicznych w Spółce „Uzdrowisko Szczawno-Jedlina”	Szczawno-Zdrój
Lesław Janiszewski – Insp. ds. Zamówień Publicznych i Promocji Gminy	Szczawno-Zdrój
Bogdan Kozuchowicz – Burmistrz Miasta	Świebodzice
Marzena Korona-Kruk – Pełnomocnik Burmistrza ds. Aglomeracji Wałbrzyskiej Kierownik Wydz. Promocji, Informacji i Współpracy Zagranicznej	Świebodzice
Aleksandra Ignaszak – Sekretarz Gminy	Walim
Sebastian Mfka – Inspektor ds. Gospodarki Przestrzennej	Walim
Roman Szelemej – Prezydent Miasta	Wałbrzych
Bożen Drodź – Kierownik Biura Funduszy Europejskich, Strategii i Analiz	Wałbrzych
Izabela Raabhub-Głód - Kierownik Referatu Nadzoru Własciwielstkiego, Strategii i Analiz	Wałbrzych
Justyna Piasecka – Dyrektor Powiatowego Urzędu Pracy w Wałbrzychu	Wałbrzych
Gracyna Urbaniska – Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wałbrzychu	Wałbrzych
Engelinusz Orłowski – Prezes Infrainwest, Rada Gospodarstwa Aglomeracji Wałbrzyskiej	Wałbrzych
Jerzy Tujał – Członek Zarządu Województwa Dolnośląskiego	Wrocław
Maciej Zatlhey – Dyrektor Departamentu Rozwoju Regionalnego. Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego	Wrocław
Mieczysław Ciarla – Dyrektor Wydziału Gospodarki, Departament Rozwoju Regionalnego, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego	Wrocław
Emilian Bera – Asystent Członka Zarządu Jerzego Tujała	Wrocław
Lukasz Urbanek – Dział Programowania i Ewaluacji, Departament Regionalnego Programu Operacyjnego, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego	Wrocław
Andrzej Porawski – Dyrektor Biura Związku Miast Polskich	Poznań
Grzegorz Mładry – Ekspert Związku Miast Polskich	Poznań

Zespół ekspercki

prof. dr hab. Henryk Brandenburg	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katedra Badań Strategicznych i Regionalnych
dr hab. Sigmunt Barczyk	
dr Małgorzata Czornik	
dr Adam Drobnak (koordynacja)	

Formularz wywiadów strukturzowanych

Spoleczność	
Potencjał edukacyjny i naukowy	
1	Która szkoła w gminie wyróżnia się?
2	Czy na terenie gminy funkcjonują instytucje naukowo-badawcze? (a jeśli tak to jakie?)
Potencjał kulturalny	
3	Jaka jest najważniejsza instytucja / podmiot kultury w gminie?
Potencjał turystyczny	
4	Co jest największą atrakcją turystyczną gminy?
5	Kim jest turysta, skąd przyjechał, ile czasu (orientacyjnie) spędza na terenie gminy?
Potencjał sportowo-rekreacyjny	
6	Jaka jest najważniejsza instytucja, obiekt sportowy lub rekreacyjny na terenie gminy?
Potencjał mieszkaniowy	
7	Jak władze lokalne oceniają stan techniczny zasobów mieszkaniowych na terenie gminy? Dlaczego?
Potencjał społeczności lokalnych	
8	Jaka jest najważniejsza organizacja społeczna (fundacja, stowarzyszenie) działająca na terenie gminy? Czym się zajmuje?
Gospodarka	
Profil gospodarczy	
10	Jakie są najważniejsze firmy w gminie i w jakiej branży działają?
11	Czemu zawdzięczają swoją znaczenie w gminie?
Innowacyjność firm	
12	Czy na terenie gminy produkuje się nowoczesny produkt / świadczy nowoczesną usługę? Jak?
Przedsiębiorczość	
13	Czy zdaniem władz lokalnych mieszkańcy są przedsiębiorczy? (w jakim stopniu? duży/średni/malutki?)
Oferty inwestycyjne miast	
14	Jakiego rodzaju tereny inwestycyjne posiada gmina, tj. greenfield / brownfield?
15	W jaki sposób gmina promuje te oferty inwestycyjne?
Środowisko	
Walory przyrodnicze	
17	Co jest największą atrakcją przyrodniczą gminy?
Gospodarka wodno-ściekowa	
18	W jakim stopniu zaspokojone są potrzeby mieszkańców gminy w zakresie gospodarki wodno-kanalizacyjnej? (duży, średni, mały)
Gospodarka odpadami	

19	Czy gmina lub inne instytucje realizują na terenie gminy pro-ekologiczne inicjatywy (czy robią coś więcej oprócz zbierania śmieci)?
Tereny i obiekty zdegradowane – poprawny słowie	
20	Czy gmina posiada tereny i obiekty poprzemysłowe? Jakże to tereny? Czy są własnością?
Infrastruktura	
Infrastruktura drogowa	
22	Czy w gminie jest wystarczająca ilość dróg?
Infrastruktura kolejowa	
23	Jak władze lokalne oceniają stan infrastruktury kolejowej na terenie gminy?
Komunikacja publiczna	
24	Jak władze lokalne oceniają dostępność komunikacyjną gminy z punktu widzenia pasażera komunikacji publicznej?
Wzrost i kierunki rozwoju	
Kierunki rozwoju	
26	Jak władze lokalne postrzegają rolę swojej gminy w Aglomeracji Wałbrzyskiej? Jej specjalizacja?
Kierunki promocji	
27	Czy sformułowano slogan reklamowy gminy? Jak brzmi?

Wykorzystane materiały

- Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2011.
- Badanie dotychczaskich przedsięwzięć w zakresie konkurencyjności i innowacyjności oraz zapotrzebowania na usługi promocyjne. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową – Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, Gdańsk-Wrocław 2009.
- Deklaracja Aglomeracji Wałbrzyskiej została podpisana przez przedstawicieli władz 14 gmin tworzących Aglomerację w dniu 4 kwietnia 2012.
- Dziemianowicz W.: Ranking atrakcyjności inwestycyjnej miast Polski. Prace i Studia Geograficzne, Tom 35, Warszawa 2005, ss. 109-127.
- Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Komunikat Komisji Europejskiej, Bruksela 3 03 2010.
- Koncepcja przetranszowanego zagospodarowania kraju 2030. Monitor Polski, Poz. 252, Warszawa 27.04.2010.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010.
- Ranking gmin województwa dolnośląskiego wg wyników uzyskanych przez uczniów ze sprawdzianu końcowego w szkołach podstawowych w 2008 roku. Instytut Analiz Regionalnych, Maj 2008.
- Strategia rozwoju gminy Czarny Bór na lata 2012-2020.
- Strategia rozwoju gminy Głuszyca na lata 2012-2020.
- Strategia rozwoju gminy miejskiej Nowa Ruda na lata 2006-2014.
- Strategia rozwoju gminy Mieroszów na lata 2003-2012.
- Strategia rozwoju gminy Nowa Ruda do 2015 roku.
- Strategia rozwoju gminy Stare Bogaczowice na lata 2012-2020.
- Strategia rozwoju gminy Wałm na lata 2012-2020.
- Strategia rozwoju miasta Jedlina-Zdrój 2011-2020.
- Strategia Rozwoju Powiatu Wałbrzyskiego na lata 2005-2013. Powiat Wałbrzyski, załącznik do uchwały nr XXVIII/55/05 z dnia 30.06.2005
- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego miasta Świebodzice na lata 2012-2020.
- Strategia rozwoju uzdrowskiej gminy miejskiej Szczawno-Zdrój.
- Strategia zrównoważonego rozwoju gminy Radków na lata 2004-2015.
- Strategia zrównoważonego rozwoju miasta Kamienna Góra.
- Strategii Rozwoju Turystyki w Gminach: Wałbrzych, Świebodzice, Boguszów-Gorce, Szczawno-Zdrój, Jedlina-Zdrój, Mieroszów, Wałm, Głuszyca oraz w Powiecie Wałbrzyskim na the Subregionu Turystycznego „Góry Wałbrzyskie”. Dolnośląska Organizacja Turystyczna, 29 01 2009.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przetranszowanego gminy Boguszów-Gorce. Maj 2012.
- Wniosek do Parlamentu Europejskiego i Rady: w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006
- Wniosek do Parlamentu Europejskiego i Rady: w sprawie Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1084/2006

- Wniosek do Parlamentu Europejskiego i Rady: w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i celu „Inwestycje na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylecia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006;
- Wniosek do Parlamentu Europejskiego i Rady: w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach celu „Europejska współpraca terytorialna”
- Wniosek do Parlamentu Europejskiego i Rady: w sprawie zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EJVT) w celu doprecyzowania, uproszczenia i usprawnienia procesu tworzenia takich
- Założenia Krajowej Polityki Miejskiej do 2020 roku. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 20 lipca 2012 r.
- Założenia rozwoju Walbrzyskiego Obszaru Aglomeracyjnego do roku 2020, Walbrzych 20.02.2012.
- Zielona infrastruktura. Komisja Europejska, czerwiec 2010.
- http://forstal.pl/gaflka/517542,69825,czarnie_dziury_polskiego_bezrobocia_zobacz_ranking.html
- <http://oferty.nel.pl>
- http://www.gazetaprawna.pl/ranking_gmin_2009/
woj_id=1&border=miasto_suma_punktow&miasto=&strona=12
- <http://www.magnetyzmniast.eu/>
- <http://www.walbrzyszek.com/news/single.html.article.12084>

Spis rysunków

- Rys. 1. Położenie gmin Aglomeracji Walbrzyskiej 6
- Rys. 2. Gminy tworzące Aglomerację Walbrzyską w podziale na grupy funkcjonalne 41

Spis tabel

- Tab. 1. Potencjał ludnościowy Aglomeracji Walbrzyskiej 7
- Tab. 2. Infrastruktura kultury w gminach Aglomeracji Walbrzyskiej - kina 9
- Tab. 3. Aktywność kulturalna mieszkańców gmin Aglomeracji Walbrzyskiej – widzowie na seansach filmowych 10
- Tab. 4. Aktywność kulturalna mieszkańców gmin Aglomeracji Walbrzyskiej – słuchacze instytucji muzycznych 10
- Tab. 5. Aktywność kulturalna mieszkańców gmin Aglomeracji Walbrzyskiej – widzowie w salach teatralnych 11
- Tab. 6. Aktywność kulturalna mieszkańców gmin Aglomeracji Walbrzyskiej – zwiedzający muzea 11
- Tab. 7. Liczba Polaków oraz gości zagranicznych nocujących w obiektach zbiorowego zakwaterowania w gminach Aglomeracji Walbrzyskiej 13
- Tab. 8. Baza noclegowa gmin Aglomeracji Walbrzyskiej - liczba miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców 14
- Tab. 9. Liczba klubów sportowych w Aglomeracji Walbrzyskiej 16
- Tab. 10. Liczba osób ćwiczących w Aglomeracji Walbrzyskiej 17
- Tab. 11. Liczba mieszkań oddanych do użytku w Aglomeracji Walbrzyskiej 17
- Tab. 12. Profil sektora Aglomeracji Walbrzyskiej w ujęciu liczby zatrudnionych 18
- Tab. 13. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Aglomeracji Walbrzyskiej 19
- Tab. 14. Wpływy z podatku PIT do budżetów gmin tworzących Aglomerację Walbrzyską 20
- Tab. 15. Wpływy z podatku CIT do budżetów gmin tworzących Aglomerację Walbrzyską 20
- Tab. 16. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w Aglomeracji Walbrzyskiej 21
- Tab. 17. Liczba osób bezrobotnych w Aglomeracji Walbrzyskiej 23
- Tab. 18. Lista sił i słabości w obszarze społecznym 30
- Tab. 19. Lista szans i zagrożeń w obszarze społecznym 31
- Tab. 20. Macierz wynikowa SWOT w obszarze społecznym 31
- Tab. 21. Lista sił i słabości w obszarze gospodarczym 32
- Tab. 22. Lista szans i zagrożeń w obszarze gospodarczym 33
- Tab. 23. Macierz wynikowa SWOT w obszarze gospodarczym 34
- Tab. 24. Lista sił i słabości w obszarze środowiskowo-infrastrukturalnym 34
- Tab. 25. Lista szans i zagrożeń w obszarze środowiskowo-infrastrukturalnym 36

Tab. 26. Macierz wynikowa SWOT w obszarze środowiskowo-infrastrukturalnym.....	36
Tab. 27. Macierz wynikowa SWOT dla wszystkich analizowanych obszarów.....	37
Tab. 28. Priorytet 1. Dynamika gospodarcza i innowacyjna przedsiębiorczość – cele strategiczne, kierunki, działania.....	48
Tab. 29. Priorytet 2. Aktywna społeczność i atrakcyjne środowisko zamieszkania – cele strategiczne, kierunki, działania.....	49
Tab. 30. Priorytet 3. Przyjazna przestrzeń turystyczna – cele strategiczne, kierunki, działania.....	50
Tab. 31. Priorytet 4. Sprawna i efektywna infrastruktura – cele strategiczne, kierunki, działania.....	51
Tab. 32. Priorytet 5. Nowy wizerunek miejsca cele strategiczne, kierunki, działania.....	52
Tab. 33. Priorytet 6. Trwale partnerstwo – cele strategiczne, kierunki, działania.....	52
Tab. 34. Priorytet 1. Dynamika gospodarcza i innowacyjna przedsiębiorczość – przedsięwzięcia strategiczne i wspierające.....	53
Tab. 35. Priorytet 2. Aktywna społeczność i atrakcyjne środowisko zamieszkania – przedsięwzięcia strategiczne i wspierające.....	55
Tab. 36. Priorytet 3. Przyjazna przestrzeń turystyczna – przedsięwzięcia strategiczne i wspierające.....	57
Tab. 37. Priorytet 4. Sprawna i efektywna infrastruktura – przedsięwzięcia strategiczne i wspierające.....	58
Tab. 38. Priorytet 5. Nowy wizerunek miejsca – przedsięwzięcia strategiczne i wspierające.....	59
Tab. 39. Priorytet 6. Trwale partnerstwo – przedsięwzięcia strategiczne i wspierające.....	60
Tab. 40. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej z ogólnymi celami strategicznego rozwoju Walbrzycha.....	69
Tab. 41. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Boguszów-Gorce.....	70
Tab. 42. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej ze Strategią rozwoju gminy Czarny Bór na lata 2012-2020.....	70
Tab. 43. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej ze Strategią rozwoju gminy Głuszycza na lata 2012-2020.....	71
Tab. 44. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej ze Strategią rozwoju miasta Jedlina-Zdrój 2011-2020.....	71
Tab. 45. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej ze Strategią Zrównowazanego Rozwoju Miasta Kamienna Góra.....	72
Tab. 46. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej ze Strategią rozwoju gminy Miroszów.....	72
Tab. 47. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej ze Strategią rozwoju gminy miejskiej Nowa Ruda na lata 2006-2014.....	73
Tab. 48. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej ze Strategią rozwoju gminy Nowa Ruda do 2015 roku.....	73
Tab. 49. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej ze Strategią zrównowazanego rozwoju gminy Kadków.....	74

Tab. 50. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej ze Strategią rozwoju gminy Stare Bogaczowice.....	75
Tab. 51. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej ze Strategią rozwoju uzdrowskiej gminy miejskiej Szczawno-Zdrój.....	75
Tab. 52. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej ze Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego miasta Świebodzice.....	76
Tab. 53. Spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej ze Strategią rozwoju gminy Walim.....	77
Tab. 54. Wskazniki monitoringu i ewaluacji Strategii rozwoju Aglomeracji Walbrzyskiej.....	80